ऋग्वेदीयादशग्रंथाः ।

ऋक्संहिता—परिभाषा-सर्वानुक्रम-छंदर्षि-स्वाहाकारहोमनिर्णयप्रयोगादिविविधोपयुक्तविषयसहिता मंत्रकोशयुताच — मू. ३ रु. ट ·॥·

ऐतरेयब्राह्मणम्—भाष्यपाठैस्तत्रतत्रानुवादितम् — मू. १ रु. ट ८=

शिक्षादिवेदषडंगानि—नाम १ शिक्षा पाणिनीया, २ ज्योतिषं लगधस्य, ३ छंदः पिंगलनागस्य, ४ निघंटुः, निरुक्तंच यास्कस्य, ५ श्रौतसूत्रं आश्वलायनस्य, ६ अष्टाध्यायीसूत्रपाठः पाणिनीयः — मू. १। ट. ८=

शिक्षादिचतुष्टयं—नाम १ शिक्षा, २ ज्योतिषं, ३ छंदः, ४ निघंटुः इति — मू. ८≡ ट. ८॥

गृह्यसूत्रं—आश्वलायनीयम्. — मू. ८≡ ट. ८॥

ऐतरेयारण्यकं (उपनिषद्) भाष्यपाठैः संवाद्य शोधितमस्तीदं पुस्तकम् — मू. ·।· ट. ८॥

पदपाठः—ऋ सं. पदानि शुद्धपाठः — मू. ३ रु. ट. ·॥·

त्वंयोनुचाह्वयतिचकस्मात्तंहोतेत्याचक्षतइतियद्वावसतत्रयथाभाजनंदेवताअमुमावहामुमावहेत्यावाहयतितदेव
होतुर्होतृत्वंहोताभवतिहोतेत्येनमाचक्षतेयएवंवेद ॥ २ ॥ पुनर्वाएतमृत्विजोगर्भंकुर्वंतियंदीक्षयंत्यद्भिरभिषिंचंतिरे
तोवाआपःसरेतसमेवैनंतत्कृत्वादीक्षयंतिनवनीतेनाभ्यंजंत्याज्यंवैदेवानांसुरभिघृतंमनुष्याणामायुतंपितॄणांनवनीतंग
र्भाणांतद्यन्नवनीतेनाभ्यंजंतिस्वेनैवैनंतद्भागधेयेनसमर्धयंत्यांजंत्येनंतेजोवाएतदक्ष्योर्यदांजनंसतेजसमेवैनंतत्कृत्वादी
क्षयंत्येकविंशत्यादर्भपिंजूलैःपावयंतिशुद्धमेवैनंतत्पूतंदीक्षयंतिदीक्षितविमितंप्रपादयंतियोनिर्वाएषादीक्षितस्ययद्दी
क्षितविमितंयोनिमेवैनंतत्स्वांप्रपादयंतितस्माद्ध्रुवाद्योनेरास्तेचचरतिचतस्माद्ध्रुवाद्योनेर्गर्भाधीयंतेचप्रचजायंतेतस्मा
द्दीक्षितंनान्यत्रदीक्षितविमितादादित्योभ्युदियाद्वाभ्यस्तमियाद्वापिवाभ्याश्रावयेयुर्वाससाप्रोर्णुवंत्युल्बंवाएतद्दीक्षित
स्ययद्वासउल्बेनैवैनंतत्प्रोर्णुवंतिकृष्णाजिनमुत्तरंभवत्युत्तरंवाउल्बाज्जरायुजरायुणैवैनंतत्प्रोर्णुवंतिमुष्टीकुरुतेमुष्टीवैकृ
त्वागर्भोन्तःशेतेमुष्टीकृत्वाकुमारोजायतेतद्यन्मुष्टीकुरुतेयज्ञंचैवतत्सर्वाश्चदेवतामुष्ट्योःकुरुतेतदाहुर्नपूर्वदीक्षिणःसंस
वोस्तिपरिगृहीतोवाएतस्ययज्ञःपरिगृहीतादेवतानैतस्यार्तिरस्त्यपरदीक्षिणएवयथातथेत्युन्मुच्यकृष्णाजिनमवभृथम
भ्यवैतितस्मान्मुक्तागर्भाजरायोर्जायंतेसहैववाससाभ्यवैतितस्मात्सहैवोल्बेनकुमारोजायते ॥ ३ ॥ त्वमग्नेसप्रथाअ
सिसोमयास्तेमयोभुवइत्याज्यभागयोःपुरोनुवाक्येअनुब्रूयाद्यःपूर्वमनीजानःस्यात्तस्मैत्वयायज्ञंवितन्वतइतियज्ञमेवा

श्रु वीतायं वै विराट् समानार्ध्यं स्वेषु भूयिष्ठमसंभवति स एव भूयिष्ठं लोके विराजति तद्विराजो विराट्त्वं विस्वेषु राजति श्रेष्ठः
स्वानां भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥ अथो पंचवीर्यं वा एतच्छंदो यद्विराड्यत्त्रिपदा तेनोष्णिहागायत्र्यौ यदस्या एकादशाक्षरा
णि पदानि तेन त्रिष्टुब्यत्त्रयस्त्रिंशदक्षरा तेनानुष्टुब्न वा एकेनाक्षरेण छंदांसि वियंति न द्वाभ्यां यद्विराट् तत्पंचमं सर्वेषां छंदसां
वीर्यमवरुंधे सर्वेषां छंदसां वीर्यमश्नुते सर्वेषां छंदसां सायुज्यं सरूपतां सलोकतामश्नुतेऽन्नादोऽन्नपतिर्भवत्यश्नुते प्रजयान्नाद्यं य
एवं विद्वान्विराजौ कुरुते तस्माद्विराजावेव कर्तव्ये प्रदो अग्ने त्वमग्ने व्रतपा असीत्येतेन व्रतं वाव दीक्षा सत्यं दीक्षा तस्माद्दीक्षितेन सत्यमे
व वदितव्यमथो खल्वाहुः कोऽर्हति मनुष्यः सर्वं सत्यं वदितुं सत्यसंहिता वै देवा अनृतसंहिता मनुष्या इति विचक्षणवतीं वाचं व
देच्चक्षुर्वै विचक्षणं वि ह्येनेन पश्यतीत्येतद्ध वै मनुष्येषु सत्यं निहितं यच्चक्षुस्तस्मादाचक्षाणमाहुरद्रागिति स यद्यदर्शमित्याहा
थास्य श्रद्दधति यद्यु वै स्वयं पश्यति न बहूनां च नान्येषां श्रद्दधाति तस्माद्विचक्षणवतीमेव वाचं वदेत्सत्योत्तरा हैवास्य वागुदि
ता भवति ॥ ६ ॥ इति प्रथमपंचिकायां प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

स्वर्गं वा एतेन लोकमुपप्रयंति यत्प्रायणीयस्तत्प्रायणीयस्य प्रायणीयत्वं प्राणो वै प्रायणीय उदान उदयनीयः समानो हो
ता भवति समानौ हि प्राणोदानौ प्राणानां क्लृप्त्यै प्राणानां प्रतिप्रज्ञात्यै यज्ञो वै देवेभ्य उदक्रामत्ते देवा न किंचनाशक्नुवन्कर्तुं न प्रा
जानंस्तेऽब्रुवन्नदितिं त्वयेमं यज्ञं प्रजानामेति सा तथेत्यब्रवीत्सा वै वो वरं वृणा इति वृणीष्वेति सैतमेव वरमवृणीत मत्प्रायणाय

॥ २ ॥

यजतियत्पथ्यामेवयजतिवाचंघ्नतद्यज्ञंपंथामपिनयतिचक्षुषीएवाग्नीषोमौप्रसवायसवितामतिष्ठित्याअदितिश्चक्षुषावेदे
पायज्ञंनप्राजानंश्चक्षुषावाएतत्प्रज्ञायतेयदप्रज्ञेयंतस्मादपिमुग्धश्चरित्वायदैवानुष्ठ्याचक्षुषाप्रजानात्यथप्रजानातियद्वैत
देवायज्ञंप्राजानंस्तांवाएतत्प्राजानन्नस्यांममभरन्नस्यैवैयज्ञस्तायतेऽस्यैक्रियतेस्यैसंभ्रियतइयंह्यदितिस्तदुत्तमामदितिं
यजतियदुत्तमामदितिंयजतियज्ञस्यप्रज्ञात्यैस्वर्गस्यलोकस्यानुख्यात्यै ॥ ८ ॥ देवविशःकल्पयितव्याइत्याहुस्ताःकल्प
मानाअनुमनुष्यविशःकल्पंतइतिसर्वाविशःकल्पंतेकल्पतेयज्ञोपितस्यैजनतायैकल्पतेयत्रैवंविद्वान्होताभवतिस्वस्तिनः
पथ्यासुधन्वस्वित्यन्वाहस्वस्त्यप्सुवृजनेस्ववंति ॥ स्वस्तिनःपुत्रकृथेषुयोनिषुस्वस्तिरायेमरुतोदधातनेतिमरुतोवैदेवा
नांविशस्ताएवैतद्यज्ञमुखेचीकॢपत्तमवैरछंदोभिर्यजेदित्याहुःसर्वैर्वैछंदोभिरिष्ट्वादेवाःस्वर्गंलोकमजयंस्तथैवैतद्यजमानःस
र्वैश्छंदोभिरिष्ट्वास्वर्गंलोकंजयतिस्वस्तिनःपथ्यासुधन्वसु ॥ स्वस्तिरिद्धिप्रपथेश्रेष्ठेतिपथ्यायाःस्वस्तेस्त्रिष्टुभावग्नेनयसु
पथारायेअस्मानाग्नेदेवानामपिपंथामगन्मेत्यग्नेस्त्रिष्टुभौत्वंसोमप्रचिकितोमनीषात्वायातेधामानिदिवियापृथिव्यामितिसोम
स्यत्रिष्टुभावाविश्वदेवंसत्पतिंयइमाविश्वाजातानीतिसवितुर्गायत्र्यौसुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसंमहीमूषुमातरंसुव्रताना
मित्यदितेर्जगत्यावेतानियावन्त्यर्याणिच्छंदांसिगायत्रंत्रैष्टुभंजागतमन्वन्यान्येतानिहियज्ञेप्रतमामिवक्रियंतएतैर्हवाअ

१ भाष्येऽवसानाभावः ' धन्वसुस्वस्तिरिद्धि ' इतिसंहितापाठस्य ।

यस्यामेवस्थाल्यांप्रायणीयंनिर्वपेत्तस्यामुदयनीयंनिर्वपेत्तावतैवयज्ञःसंततोव्यवच्छिन्नोभवत्यमुष्मिन्वाएतेनलोकेराध्नु वंतिनास्मिन्नित्याहुर्यत्प्रायणीयमितिप्रायणीयमितिनिर्वपंतिप्रायणीयमितिचरंतिप्रयंत्येवास्माल्लोकाद्यजमानाइत्यावे दयंयतदाहुर्व्यतिषजेद्याज्यानुवाक्यायाःप्रायणीयस्यपुरोनुवाक्यास्ताउदयनीयस्ययाज्याःकुर्याद्याउदयनीयस्यपुरोनु वाक्यास्ताःप्रायणीयस्ययाज्याःकुर्यात्तद्व्यतिषजत्युभयोर्लोकयोर्ऋद्ध्याउभयोर्लोकयोःप्रतिष्ठित्याउभयोर्लोकयोर्ऋध्नो त्युभयोर्लोकयोःप्रतितिष्ठतिप्रतितिष्ठतियएवंवेदादित्यश्चरुःप्रायणीयोभवत्यादित्यउदयनीयोयज्ञस्यधृत्यैयज्ञस्यबर्सन ध्यैयज्ञस्याप्रस्रंसायतद्यथैवादइतिहस्माहतेजन्याउभयतोंतयोरप्रस्रंसायबर्सौनह्यत्येवमेवैतद्यज्ञस्योभयतोंतयोरप्रस्रं सायबर्सौनह्यतियदादित्यश्चरुःप्रायणीयोभवत्यादित्यउदयनीयःपथ्ययैवेतस्वस्त्याप्रयंतिपथ्यांस्वस्तिमभ्युद्यंतिस्वस्त्ये वैतःप्रयंतिस्वस्त्युद्यंतिस्वस्त्युद्यंति ॥ ११ ॥ इतिप्रथमपंचिकायांद्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥

प्राच्यांवैदिशिदेवाःसोमंराजानमक्रीणंस्तस्मात्प्राच्यांदिशिक्रीयतेतंत्रयोदशान्मासादक्रीणंस्तस्मात्त्रयोदशोमासो नानुविद्यतेनवैसोमविक्रय्यनुविद्यतेपापोहिसोमविक्रयीतस्यक्रीतस्यमनुष्यानभ्युपावर्तमानस्यदिशोवीर्याणींद्रियाणि व्युदसीदंस्तान्येकयर्चावारुरुत्संतत्तानिनाशक्नुवंस्तानिद्वाभ्यांतानितिसृभिस्तानिचतसृभिस्तानिपंचभिस्तानिषड्भिस्ता निसप्तभिर्नैवावारुंधततान्यष्टाभिरवारुंधतयदष्टाभिरवारुंधतताष्टाभिराश्नुवततदष्टानामष्टत्वमश्नुतेय

यान्नामेयातेधामानिहविषायजंतीत्यन्वाहतातेविश्वापरिभूरस्तुयज्ञं ॥ गयस्फानःप्रतरणःसुवीरइतिगवांनस्फावयि तांप्रतारयितेधीत्येवतदाहावीरहाप्रचरासोमदुर्यानितिगृहावैदुर्याविभ्यतिवैसोमाद्राज्ञआयतोयजमानस्यगृहाःसयदे तामन्वाहशांत्यैवैनंतच्छमयतिसोस्यशांतोनप्रजांनपशून्हिनस्तीमांधियंशिक्षमाणस्यदेवेतिवारुण्यापरिदधातिवरुणदे वत्योवाएषतावद्यावदुपनद्धोयाधत्पर्गिश्रितानिप्रपद्यतेस्वयैवैनंतद्देवतयास्वेनच्छंदसासमर्धयतिशिक्षमाणस्यदेवेतिशि क्षतेवाएषयोयजतेक्रतुंदक्षंवरुणसंशिशाधीतिवीर्यंप्रज्ञानंवरुणसंशिशाधीत्येवतदाहययातिविश्वादुरितातरेमसुतर्मा णमधिनावंरुहेमेतियज्ञोवैसुतर्मानौःकृष्णाजिनंवैसुतर्मानौर्वाग्वैसुतर्मानौर्वाचमेवतदारुह्यतयास्वर्गलोकमभिसंतरति ताएताअष्टावन्वाहरूपसमृद्धाएतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपसमृद्धंयत्कर्मक्रियमाणमृगभिवदतितासांत्रिःप्रथमामन्वाहत्रि रुत्तमांताद्वादशसंपद्यंतेद्वादशवैमासाःसंवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःप्रजापत्यायतनाभिरेवाभीराध्नोतियएवंवेदत्रिःप्रथ मांत्रिरुत्तमामन्वाहयज्ञस्यैवतद्बर्सौनह्यतिस्थेम्नेबलायाविस्रंसाय ॥ १३ ॥ अन्यतरोनड्वान्युक्तःस्यादन्यतरोविमुक्तो ऽथराजानमुपावहरेयुर्यदुभयोर्विमुक्तयोरुपावहरेयुःपितृदेवत्यंराजानंकुर्युर्यद्युक्तयोरयोगक्षेमःप्रजाविंदेत्ताःप्रजाःपरि प्लवेरन्योनड्वान्विमुक्तस्तच्छालासदांप्रजानांरूपंयोयुक्तस्तचक्रियाणांतेयेयुक्तोन्येविमुक्तोऽन्यउपावहरंत्युभावेवतेक्षेमयो गौकल्पयंतिदेयासरायाएषुलोकेषुसमयतंतेतएतस्यांप्राच्यांदिश्ययतंतेतांस्ततोसुराअजयंस्तेदक्षिणस्यांदिश्ययतंतेतां

थाथाहाथकस्माद्द्यावापृथिवीयामन्वाहेतिद्यावापृथिवीभ्यांवाएतंजातंदेवाःपर्यगृह्णंस्ताभ्यामेवाद्यापिपरिगृहीतस्तस्मा
द्द्यावापृथिवीयामन्वाहत्वामग्नेपुष्करादधीतितृचमाग्नेयंगायत्रमन्वाहाग्नेर्मथ्यमानस्यस्वयैवैनंतद्देवतयास्वेनच्छंदसासम
र्धयत्यथर्वानिरमंथतेतिरूपसमृद्धमेतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपसमृद्धंयत्कर्मक्रियमाणमृगभिवदतियदिनजायेतयदिचिरं
जायेतराक्षोघ्न्योगायत्र्योनूच्या अग्नेहंसिन्यत्रिणमित्येतारक्षसामपहत्यैरक्षांसिवाएनंतर्ह्यालभंतेयर्हिनजायतेयर्हिचिरं
जायतेसयद्येकस्यामेवानूक्तायांजायेतयदिद्वयोरथोतब्रुवंतुजंतवइतिजातायजातवतीमभिरूपामनुब्रूयाद्यद्यज्ञेऽभिरूपंत
त्समृद्धमायंहस्तेनखादिनमितिहस्ताभ्यांह्येनंमंथंतिशिशुंजातमितिशिशुरिववाएषप्रथमजातोयदग्निर्नविभ्रतिविशाम
ग्निंस्वध्वरमितियद्वैदेवानांनेतितदेषामों ३ मितिप्रदेवंदेववीतयेभरतावसुवित्तममितिप्रह्रियमाणायाभिरूपायद्यज्ञेऽभि
रूपंतत्समृद्धमास्वेयोनौनिषीदत्वित्युपहिताऽअस्यस्वायोनिर्यदग्नेरग्निरा जातं जातवेदसीति जातइतरो जातवेदाइतरः प्रि
यंशिशीतातिथिमित्युपहिताअस्यप्रियोतिथिर्यदग्निरग्निस्योन आगृहपतिमितिशान्त्यामेवैनंतद्दधात्यग्निनाग्निःसमिध्यते
कविर्गृहपतिर्युवा ॥ हव्यवाड्जुह्वास्यइत्यभिरूपायद्यज्ञेऽभिरूपंतत्समृद्धं त्वंह्यग्ने अग्निनाविप्रोविप्रेणसन्त्सतेतिविप्रइत
रोविप्रइतरःसन्नितरःसन्नितरःसखासख्यासमिध्यसइत्युपहिताअस्यस्वःसखायदग्निरग्नेस्तंमर्जयंतसुक्रतुंपुरोयावानमा
जिषु ॥ स्वेषुक्षयेषुवाजिनमित्युपहिताअस्यस्वःक्षयोयदग्निरग्नेर्यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाइत्युत्तमयापरिदधातियज्ञेनचैतद्दे

सर्वैवतस्यगृहेषुद्गृहगृहैयात्र्मविनियमाणगृणभिवदर्तीत्रिष्टुभौभवतःसैन्द्रियत्वायैळांतंभवतीळांतेनवाएतेनदेवाअ
राध्नुवन्यदाशिषंतस्मादिळांतमेवकर्तव्यंप्रयाजानेवात्रयजंतिनानुयाजान्प्राणावैप्रयाजानुयाजास्तेयइमेशीर्षन्प्राणास्ते
प्रयाजायेवाञ्चस्तेनुयाजाःसयोऽत्रानुयाजान्यजेद्यथेमान्प्राणानालुप्यशीर्षंधित्सेत्तादृक्तदतिरिक्तंतत्समुवाइमेप्राणाविद्वे
देवंगेवंगेनपदेयात्रप्रयाजान्यजंतिनानुयाजानत्रसकाममुपाप्तोयोनुयाजेषुयोनुयाजेषु ॥ १७ ॥ ॥ इतिप्रथमपं
चिकायांतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

यशोवैसोमोराजायज्ञमांसयोरासभविष्यामीतिनितिदेवाअब्रुवंस्तस्मेवनोभविष्यतीतितंदेवाविमेथिरेसहेभ्योविहृतो
नव्यभवत्तेहोचुरीशानवैनस्सर्वोविहृतोनभविष्यतीतितेमंयज्ञंसंभरामेतितथेतितंसंजभ्रुस्तंसंभृत्योचुरश्विनावियंभिषज्य
तमित्यश्विनौवैदेवानांभिषजावश्विनावध्वर्यूतस्मादध्वर्यूघर्मंसंभरतस्तंसंभृत्याहतुर्ब्रह्मन्प्रवर्ग्येणप्रचरिष्यामोहोतरभि
ष्टुहीति ॥ १८ ॥ ब्रह्मजज्ञानंप्रथमंपुरस्तादितिप्रतिपद्यतेब्रह्मवैबृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनंतद्भिषज्यतीयंपित्रेराष्ट्र्येत्यग्रइति
वाग्वैराष्ट्रीवाचमेवास्मिंस्तद्दधातिमहान्महीअस्तभायद्विजातइतिब्राह्मणस्पत्याब्रह्मवैबृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनंतद्भिषज्यत्य
भित्यंदेवंसवितारमोण्योरितिसावित्रींप्राणोवैसविताप्राणमेवास्मिंस्तद्दधातिसंसीदस्वमहाँअसीत्येवैनंसमसादयदञ्जंति

स्वरीयाइत्येतस्मा ताविन्द्रंदमोभवैत्येताभिर्हाश्विनोःकक्षीवान्प्रियंधामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयदुपाश्विनोःप्रियं
धामगच्छतिजयतिपरमंलोकंयएवंवेदाभात्यग्निरुषसामनीकमितिसूक्तंपीपिवांसमश्विनाघर्ममच्छेत्यभिरूपंयद्यज्ञेभिरू
पंतत्समृद्धंतदु त्रैष्टुभंपाप्मंवैत्रिष्टुब्वीर्यमेवास्मिंस्तद्दधातिमावाणेवतदिदर्थंजरेथेइतिसूक्तमक्षीइवकर्णाविवनासेवेत्यंगस
मात्स्यात्मेवास्मिंस्तादिंद्रियाणिदधातितदुत्रैष्टुभंवीर्यंवैत्रिष्टुब्वीर्यमेवास्मिंस्तद्दधातीळिद्यावापृथिवीपूर्वचित्तयइतिसूक्त
मग्निंघर्मंसुरुचंयामन्निष्टयइत्यभिरूपंयद्यज्ञेभिरूपंतत्समृद्धंतदुजागतंजागतावैपशवःपशूनेवास्मिंस्तद्दधातियाभिरमु
मावतंयाभिरमुमावतमित्येतावतांहात्राश्विनौकामान्ददशतुस्तानेवास्मिंस्तद्दधातितेरेवेनंतत्समर्धयत्यरूरुचदुषसःपृ
श्निरग्नियइतिरिचितवतीरुचमेवास्मिंस्तद्दधातिद्युभिरक्तुभिःपरिपातमस्मानित्युत्तमयापरिदधात्यरिष्टेभिरश्विनासौ
भगेभिः ॥ तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीउतद्यौरित्येतैरेवैनंतत्कामैःसमर्धयतीतिनुपूर्वंपटलं ॥२१॥
अथोत्तरमुपह्वयेसुदुघांधेनुमेतांहिङ्कृण्वतीवसुपत्नीवसूनामित्यादेवसवितःसमीवत्संनमातृभिःसंवत्सइवमातृभिर्यस्ते
स्तनःशशयोयोमयोभूर्गौरमीमेदनुवत्संमिषंतंनममेदुपसीदतंमआनानाउपसीदन्नभिर्द्वादशभिर्विवस्वतोदुहंतिससेकौ
समिद्धोअग्निरश्विनोसमिद्धोअग्निर्वृषणारतिर्दिवस्तदुभयक्षतमभस्यकर्मोतमन्वन्नभोदुह्यतेघृतंपयउत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेऽधु
क्षत्पिप्युषीमिषमुपद्रवपयसागोधुगोषमासुतेसिंचतश्रियंमान्नमश्विनोर्मिंर्षिःसमत्येमहतीरपऽइत्येकविंशतिरभिरूपा

मत्रोकान्पुरोकुर्वतयथैवौजीयांसोबलीयांसएवंतेवा अयम्मयीमेवंमामकुर्वतरजतामंतरिक्षंहरिणींदिवंतेतथेमाँल्लोकान्पुरो
कुर्वतेतेदेवा अब्रुवन्पुरोवाइमेऽसुराइमाँल्लोकानकृतपुरइमाँल्लोकान्प्रतिकरवामहाइतितथेतितेसदएवास्याःप्रत्यकुर्वताग्नी
ध्रमंतरिक्षाद्धविर्धानंदिवस्तेतथेमाँल्लोकान्पुरःप्रत्यकुर्वततेदेवा अब्रुवन्नुपसद उपायामोपसदावैमहापुरंजयंतीतितथेतिते
यामेवप्रथमामुपसदमुपायंस्तयैवैनानस्माल्लोकादनुदंतयाद्वितीयांतयांतरिक्षाद्यांतृतीयांतयादिवस्तांस्तथैभ्योलोकेभ्यो
नुदंततेवाएभ्योलोकेभ्योनुत्ता असुरा ऋतून्श्रयंतततेदेवा अब्रुवन्नुपसदएवोपायामेतितथेतितइमास्तिस्रःसतीरुपसदोद्वि
द्विरेकैकामुपायंस्ताः षट्समपद्यंतषड्वा ऋतवस्तान्वा ऋतुभ्योनुदंततवा ऋतुभ्योनुत्ता असुरामासानश्रयंततेदेवा अब्रुवन्नुप
सदएवोपायामेतितथेतितइमाः षट्सतीरुपसदोद्विर्द्विरेकैकामुपायंस्ताद्वादशसमपद्यंतद्वादशवैमासास्तान्वैमासेभ्योनु
दंततेवैमासेभ्योनुत्ता असुरा अर्धमासानश्रयंततेदेवा अब्रुवन्नुपसदएवोपायामेतितथेतितइमाद्वादशसतीरुपसदोद्विर्द्वि
रेकैकामुपायंस्ताश्चतुर्विंशतिः समपद्यंतचतुर्विंशतिर्वा अर्धमासास्तान्वा अर्धमासेभ्योनुदंततेवा अर्धमासेभ्योनुत्ता असुरा अ
होरात्रे अश्रयंततेदेवा अब्रुवन्नुपसदएवोपायामेतितथेतितेयामेवपूर्वाह्णउपसदमुपायंस्तयैवैनानह्नोनुदंतयामपराह्णेतया
रात्रेस्तानुभाभ्यामहोरात्राभ्यामनुदंतयस्मात्पूर्वाह्णएवपूर्वयोपसदाप्रचरेत्तस्यैस्वपराह्णेपरयातावंतमेवतद्द्विषते
लोकंपरिशिनष्टि ॥ २३ ॥ त्रित्वयोवैआग्नेयीतायदुपसदौजः सहाभिरेवैर्विजितिंविजय

ताश्चयाः पुरो दार्भ्याणि जयन्त उपसदश्च यं हात्वं सोमासि सत्पतिर्गयस्फानो अभीषेहेदं विष्णुर्विचक्रमे त्रीणि पदा विचक्र
मे इत्येता विपर्यस्ता अनुब्रूयाज्जितं तानि ताभिर्देवाः पुरो भिन्दन्त आयन्यदुपसदः सच्छंदसः कर्तव्या न विच्छंदसो यद्धि
च्छंदसः कुर्यादग्नीषोमयोरिदप्याद्विष्णोर्ग्रावो जनितास्तस्मात्सच्छंदस एव कर्तव्या न विच्छंदसस्तदुहस्माहोपाविर्जानश्रु
तेय उपसदा वितरन्तं ब्राह्मणं यस्माद्वेष्यः श्रोत्रियस्य मुखं व्ययज्ञायते नृत्तमिव वेतवतीत्याज्यहविषो ह्युपसदो ग्रीवासु
मुखमध्याहितं तस्मादस्सनदार ॥ २५ ॥ देवयमेराएतद्यन्प्रयाजाश्चानुयाजाश्चाप्रयाजमननुयाजं भवतीष्टिसंशित्या
अर्वाति तावकमुखर्तितभ्याथाचर्यतियजमानं यत्वा अनपक्रमायनदाह कूरमिवया एतत्सोमस्य राजान्तचरन्तियदस्य
घृतेनानेषरंतिघृतेनहि वज्रेणेन्द्रो वृत्रमहन्सदेशुरंशुष्टे देवसोमाप्यायतामिन्द्रायैकधनविदे आतुभ्यमिन्द्रः प्यायतामात्व
मिन्द्राय प्यायस्वाप्याययास्मान्सखीन् । सन्या मेधया स्वस्ति ते देवसोम सुत्यामुदृचमशीयेतिराजानमाप्याययन्ति यदेवा
स्य तत्क्रूरमिवाते चरन्ति तदेवास्यैतेनाप्याययन्त्यथो एनं वर्धयन्त्येव द्यावापृथिव्योर्वा एष गर्भो यत्सोमो राजा तद्यदेष्टा रायए
षा राता निदेवभगाय ॥ ऋतमृतवादिभ्यो नमो दिवे नमः पृथिव्या इति प्रस्तरे निह्नुवते द्यावापृथिवीभ्यामेव तन्नमस्कुर्वन्त्य
थो एने एव स्वे गर्भे प्रीणन्ति ॥ २६ ॥ इति प्रथमपञ्चिकायां चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥

गंधर्वाः पुरा गंधर्वेभ्य[1] यांक्ममित्येयतद्वाक्प्रभृतयमग्निरुरुष्यतीत्यर्थं वा अग्निरुरुष्यत्यमृतादिव जन्मन इत्यमृतत्त्वमेवास्मिंस्त
द्धाति महमश्विन्महीयान्देवो जीवातवे कृतइतिदेवोह्येषएतज्जीवातवे कृतो यदग्निरिळायास्त्वा पदेवयंनाभापृथिव्या अ
धीत्येतद्वाइळायास्पदं यदुत्तरवेदीनाभिर्जातवेदो निधीमहीति निधास्यंतोह्येनं भवंत्यग्नेहव्यायवोढवइति हव्यं हि वक्ष्यन्भ
वंत्यग्नेयिम्येभिः स्वनीकदेवरुणावितं प्रथमः सीदयोनिमितिविश्वेरेवेनं तद्देवैः सहासादयति कुलायिनं घृतवंतं सवित्र इति कु
लायमिव ह्येतद्यज्ञे क्रियते यत्पैतुदारवाः परिधयो गुग्गुलूर्णास्तुकाः सुगंधितेजनानीति यज्ञं नयय जमानाय साधिवेति यज्ञमे
वतद्दृजुधा प्रतिष्ठापयति सीदहोतः स्वउलोके चिकित्वानित्यग्निर्वै देवानां होता तस्यैष स्वोलोको यदुत्तरवेदीनाभिः सादयाय
ज्ञं सुकृतस्य योनावितियजमानो वै यज्ञो यजमानायैवैतामाशिषमाशास्ते देवावीर्देवान्हविषायजास्यग्ने बृहद्यजमानेवयो
धाइतिप्राणो वै वयः प्राणमेव तद्यजमाने दधाति निहोता होतृषदनेविदान इत्यग्निर्वै देवानां होता तस्यैतद्धोतृषदनं यदुत्तरवे
दीनाभिस्त्वेषो दीदिवाँ असदत्सुदक्ष इत्यासन्नोहि सनर्हि भवत्यदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठ इत्यग्निर्वै देवानां वसिष्ठः सहस्रंभरः शु
चिजिह्वो अग्निरित्येषाहवा अस्य सहस्रंभरतायदेनमेकं संतं बहुधा विहरंति प्रहवै साहस्रं पोषमाप्नोति य एवं वेदत्वं दूतस्त्वमुनः
परस्पा इत्युत्तमया परिदधाति त्वं वस्य आवृषभ प्रणेता ॥ अग्ने तोकस्य नस्तने तनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधिगोपा इत्यग्निर्वै दे

१ 'अवात्समिलेव' इति माध्यपाठः । गंधर्वैर्पुरा इदं यागवस्तु समस्ति मामिति इत्यर्थः । [illegible]

न्वाहसरराव्यामीक्षमाणोनुब्रूयाद्विश्वमिवहिरूपंरराव्याःशुक्लमिवचकृष्णमिवचविश्वंरूपमवरुंधआत्मनेचयजमानाय
चयत्रैवंविद्वानेतांरराव्यामीक्षमाणोन्वाहपरित्वागिर्वणोगिरइत्युत्तमयापरिदधातिसयदेवहविर्धानेसंपरिश्रितेमन्येतां
थपरिदध्यादनग्नंभावुकाहहोतुर्थयजमानस्यचभार्याभवंतियत्रैवंविद्वानेतयाहविर्धानयोःसंपरिश्रितयोःपरिदधातिय
जुषावाएतेसंपरिश्रियेतेयद्धविर्धानेयजुर्षैवनेएतत्परिश्रयंतितौयदेवाध्वर्युश्चप्रतिप्रस्थाताचोभयतोमेथ्यौनिहन्यातांम
थपरिदध्यादत्रहितेसंपरिश्रितेभवतस्ताएताअष्टावन्वाहरूपसमृद्धाएतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपसमृद्धंयत्कर्मक्रियमाणमृग
भिवदतितासांत्रिःप्रथमामन्वाहत्रिरुत्तमांताद्वादशसंपद्यंतेद्वादशवैमासाःसंवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःप्रजापत्यायत
नाभिरेवाभीराध्नोतियएवंवेदत्रिःप्रथमांत्रिरुत्तमामन्वाहयज्ञस्यैवतद्बर्सौनह्यतिस्थेम्नेबलायाविस्रंसाय ॥२९॥ अग्नीषो
माभ्यांप्रणीयमानाभ्यामनुब्रूहीत्याहाध्वर्युःसावीर्हिदेवप्रथमायपित्रइतिसावित्रीमन्वाहतदाहुर्यदग्नीषोमाभ्यांप्रणीयमा
नाभ्यामनुवाचाहाथकस्मात्सावित्रीमन्वाहेतिसवितावैप्रसवानामीशेसवितृप्रसूताएवैनौतत्प्रणयंतितस्मात्सावित्रीम
न्वाहमंतुब्रह्मणस्पतिरितिब्राह्मणस्पत्यामन्वाहतदाहुर्यदग्नीषोमाभ्यांप्रणीयमानाभ्यामनुवाचाहाथकस्माद्ब्राह्मणस्पत्या
मन्वाहेतिब्रह्मवैबृहस्पतिर्ब्रह्मैवाभ्यामेतत्पुरोगवमकर्णयंब्रह्मण्वद्रिष्यतिप्रदेव्येतुसूनृतेतिसर्वसूनृतमेवैतद्यज्ञंकरोतितस्मा
न्वाहेतिब्राह्मणस्पत्या..........प्रणीयमानेगोभिर्भगजानेप्रणीयमानेभ्यस्
ब्राह्मणस्पत्या

स्तानिधाय रक्षोगणं ध्यायति तापक्रोशाभयं भवति य एवं विद्वानेतया परिदधाति तस्मादेवं विद्वानेतयैव परिदध्यात्ता ए
ताः अष्टावन्वाह रूपसमृद्धा एतद्वै यज्ञस्य समृद्धं यद्रूपसमृद्धं यत्कर्म क्रियमाणमृगभिवदति तासां त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरु
त्तमां ता एकविंशतिः संपद्यन्त एकविंशो वै प्रजापतिर्द्वादश मासाः पंचर्तवस्त्रय इमे लोका असावादित्य एकविंश उत्तमा प्रतिष्ठा
तद्दैवं क्षत्रं सा श्रीस्तदाधिपत्यं तद्ब्रध्नस्य विष्टपं तत्प्रजापतेरायतनं तत्स्वाराज्यमृध्नोत्येतमेवैताभिरेकविंशत्यैकविंशत्या ॥३०
इति प्रथमपंचिकायां पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

॥ इति प्रथमपंचिका समाप्ता ॥

॥ अथद्वितीयपंचिकाप्रारंभः ॥

ऐ. ब्रा.

॥ १ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ यज्ञेनवैदेवाऊर्ध्वाःस्वर्गंलोकमायंस्तेबिभयुरिमंनोदृष्ट्वामनुष्याश्चऋषयश्चानुप्रज्ञा
स्यंतीतितेयूपेनयोपयित्वापराञ्चआयंस्तंयद्यूपेनायोपयंस्तद्यूपस्ययूपत्वंतमवाचीनाग्रंनिमित्योर्ध्वाउदायंस्ततोवैमनुष्याश्चऋषयश्च
देवानांयज्ञवास्त्वभ्यायन्यज्ञस्यकिंचिदेषिष्यामःप्रज्ञात्याइतितेवैयूपमेवाविंदन्नवाचीनाग्रंनिमितंतेविदुरनेनवैदेवायज्ञ
मयूयुपन्नितितमुत्खायोर्ध्वंन्यमिन्वंस्ततोवैतेप्रयज्ञमजानन्प्रस्वर्गंलोकंतद्यद्यूपऊर्ध्वोनिमीयतेयज्ञस्यप्रज्ञात्यैस्वर्गस्यलोक
स्यानुख्यात्यैवज्रोवाएषयद्यूपःसोऽष्टाश्रिःकर्तव्योऽष्टाश्रिर्वैवज्रस्तंतंप्रहरतिद्विषतेभ्रातृव्यायवधंयोऽस्यस्तृत्यस्तस्मैस्तर्तवै
वज्रोवैयूपःसएषद्विषतोवधउद्यतस्तिष्ठतितस्माद्धाप्येतर्हियोद्वेष्टितस्याप्रियंभवत्यमुष्यायंयूपोऽमुष्यायंयूपइतिदृष्ट्वाखा
दिरंयूपंकुर्वीतस्वर्गकामःखादिरेणवैयूपेनदेवाःस्वर्गंलोकमजयंस्तथैवैतद्यजमानःखादिरेणयूपेनस्वर्गंलोकंजयतिबैल्वंयू
पंकुर्वीतान्नाद्यकामःपुष्टिकामःसमांसमांवैबिल्वोगृभीतस्तदन्नाद्यस्यरूपमामूलाच्छाखाभिरनुचितस्तत्पुष्टेःपुष्यतिप्रजां
चपशूंश्चयएवंविद्वान्बैल्वंयूपंकुरुतेयदेवबैल्वा ३ ॥ बिल्वंज्योतिरितिवाआचक्षतेज्योतिःस्वेषुभवतिश्रेष्ठःस्वानांभवति
यएवंवेदपालाशंयूपंकुर्वीततेजस्कामोब्रह्मवर्चसकामस्तेजोवैब्रह्मवर्चसंवनस्पतीनांपलाशस्तेजस्वीब्रह्मवर्चसीभवतियए
वंविद्वान्पालाशंयूपंकुरुतेयदेवपालाशा ३ ॥ सर्वेषांवाएषवनस्पतीनांयोनिर्यत्पलाशस्तस्मात्पलाशस्यैवपलाशेनाचक्ष
[illegible] ॥ १ ॥ [illegible]

द्वि. पं.

अ. १

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ यज्ञेनवैदेवाऊर्ध्वाःस्वर्गंलोकमायंस्तेबिभयुरिमंनोदृष्ट्वामनुष्याश्चऋषयश्चानुप्रज्ञा
स्यंतीतितंवैयूपेनैवायोपयंस्तंयद्यूपेनैवायोपयंस्तद्यूपस्ययूपत्वंतमवाचीनाग्रंनिमित्योर्ध्वाउदायन्ततोवैमनुष्याश्चऋषयश्च
देवानांयज्ञवास्त्वभ्यायन्यज्ञस्यकिंचिदेषिष्यामःप्रज्ञात्याइतितेवैयूपमेवाविंदन्नवाचीनाग्रंनिमितंतेविदुरनेनवैदेवायज्ञ
मयूयुपन्नितितमुत्खायोर्ध्वंन्यमिन्वंस्ततोवैतेप्रयज्ञमजानन्प्रस्वर्गंलोकंतद्यद्यूपऊर्ध्वोनिमीयतेयज्ञस्यप्रज्ञात्यैस्वर्गस्यलोक
स्यानुख्यात्यैवज्रोवाएषयद्यूपःसोष्टाश्रिःकर्तव्योऽष्टाश्रिर्वैवज्रस्तंतंप्रहरतिद्विषतेभ्रातृव्यायवधंयोस्यस्तृत्यस्तस्मैस्तर्तवै
वज्रोवैयूपःसएषद्विषतोवधउद्यतस्तिष्ठतितस्माद्धाप्येतर्हियोद्वेष्टितस्याप्रियंभवत्यमुष्यायंयूपोमुष्यायंयूपइतिदृष्ट्वा
दिरंयूपंकुर्वीतस्वर्गकामःखादिरेणवैयूपेनदेवाःस्वर्गंलोकमजयंस्तथैवैतद्यजमानःखादिरेणयूपेनस्वर्गंलोकंजयतिबैल्वंयू
पंकुर्वीतान्नाद्यकामःपुष्टिकामःसमांसमांवैबिल्वोगृभीतस्तदन्नाद्यस्यरूपमामूलाच्छाखाभिरनुचितस्तत्पुष्टेःपुष्यतिप्रजां
चपशूंश्चयएवंविद्वान्बैल्वंयूपंकुरुतेयदेवबैल्वां ३ ॥ बिल्वंज्योतिरितिवाआचक्षतेज्योतिःस्वेषुभवतिश्रेष्ठःस्वानांभवति
यएवंवेदपालाशंयूपंकुर्वीततेजस्कामोब्रह्मवर्चसकामस्तेजोवैब्रह्मवर्चसंवनस्पतीनांपलाशस्तेजस्वीब्रह्मवर्चसीभवतियए
वंविद्वान्पालाशंयूपंकुरुतेयदेवपालाशानां २ ॥ सर्वेषांवाएषवनस्पतीनांयोनिर्यत्पलाशस्तस्मात्पलाशस्यैवपलाशेनाचक्ष
[illegible] ॥ १ ॥ [illegible]

अहारिति[illegible]आयतेगमवे आधिदधेवर्धमानइतिवर्धयंत्येवैनंतत्पुनंतिधीराअपसोमनीषेतिपुनंत्येवैनंतद्देव
याशिरद्वियाति[illegible]देवेभ्यएवैनंतन्निवेदयतियुवासुवासाःपरिवीतआगादित्युत्तमयापरिदधातिप्राणोवैयुवासु
वासाःसोयंशरीरैःपरिवृतःसउश्रेयान्भवतिजायमानइतिश्रेयाञ्छ्रेयान्ह्येषएतद्भवतिजायमानस्तंधीरासःकवयउन्नयंति
स्वाध्योमनसादेवयंतइतियेवाअनूचानास्तेकवयस्तएवैनंतदुन्नयंतिताएताःसप्तान्वाहरूपसमृद्धाएतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंय
द्रूपसमृद्धंयत्कर्मक्रियमाणमृगभिवदतितासांत्रिःप्रथमामन्वाहत्रिरुत्तमांताएकादशसंपद्यंतएकादशाक्षरावैत्रिष्टुप्त्रिष्टु
भिन्द्रस्यवज्रइंद्रायतनाभिरेवाभिःस्तोभोतियएवंवेदत्रिःप्रथमांत्रिरुत्तमामन्वाहयज्ञस्यैवतद्बर्सौनह्यतिस्थेम्नेबलायाविस्रं
साय ॥ २ ॥ तिङुपूपा १: ॥ अनुभहरे २ त् इत्याहुर्लिप्सेतपशुकामस्यदेवेभ्योवैपशवोन्नाद्यायालंभायनातिष्ठंतेप
क्रान्ताअपगायदत्तोतिष्ठंस्तान्नालभंतएनान्नानितिततोवैदेवाएतंयूपंवज्रमपश्यंस्तमेभ्य उदश्रयंस्तस्माद्बिभ्यतउपाव
र्तंततस्मादापुपावृतोऽस्मिंस्तोवैदेवेभ्यःपशवोन्नाद्यायालंभायातिष्ठंतातिष्ठंतेस्मैपशवोन्नाद्यायालंभाययएवंवेदयस्यचैवंवि
दुषोयूपमुन्नयंत्येतंवाअनुमहरन्नान्यगिकामस्यतमुद्धन्येतंपूर्वेनूयमहरंतियजमानोवैयूपोयजमानःप्रस्तरोग्निर्वैदेवयोनिःसोग्नेर्देव
योन्याआहुतिभ्यःसंभूयहिरण्यशरीरऊर्ध्वःस्वर्गंलोकमेष्यतीत्यथयेतेभ्योयस्यआर्गेमा[illegible]

निरपरिश्रीनं विदुषाधुर्वातर्दाति इयाणदाचोयदुपांशुतिरइवेतयद्रक्षांस्येयदुच्चैःकीर्तयेदीश्वरोहास्यवाचोरक्षो
भाषो जनितोर्दाेदेराक्षसीं वाचेयदति पांशुवदतियानुन्मत्तःमावरीक्षसीवाईनात्मनाइप्यतिनास्यप्रजायांदसआ
जायते यएवंवेदयनिगुमन्त्रमानांविप्रोरुपमन्यमानानंहस्तोकेतनयेरधितारवच्छमितारइतियेचैवदेवानांशमितारोयेच
मनुष्याणांतेभ्यएवैतन्नपरिददात्यग्निर्गोनमीध्वंसुशमिशमीध्वंशमीध्वमध्रिगा २ उइतित्रिर्ब्रूयादपापेतिचाध्रिगुर्वै
देवानांशमिताधर्षोनिमर्भातानामितृभ्यधवैवंनंतस्मिमर्भानृभ्यधमंप्रयच्छतिनमितारोयदत्रसुकृतंकृणवथासागुतद्दु
ष्कृतमन्यत्रेत्याहाग्निर्वैदेवानांहोतारमितिएनंवाचाभ्यगाद्वाचावाएनंहोताविनास्तितयदाध्यतपरःकृतंतियदुल्वणं
यदग्निपुरंत्रिदंतमनितृभ्यधवैवंनंतमितिमर्भानृभ्यधनमनुदिशतिस्वस्त्येवहोतोन्मुच्यतेसर्वायुःसर्वायुत्वायसर्वमायुरेतियए
वंवेद ॥ ७ ॥ पुरुषंवैदेवाःपशुमालभंततस्मादालब्धान्मेधउदक्रामत्सोऽश्वंप्राविशत्तस्मादश्वोमेध्योभवदथैनमुत्क्रांतमे
धमत्यार्जतसकिंपुरुषोभवत्तेऽश्वमालभंतसोऽश्वादालब्धादुदक्रामत्सगांप्राविशत्तस्माद्गौर्मेध्योभवदथैनमुत्क्रांतमेधमत्या
र्जंतसगौरमृगोभवत्तेगामालभंतसगोरालब्धादुदक्रामत्सोऽविंप्राविशत्तस्मादविर्मेध्योभवदथैनमुत्क्रांतमेधमत्यार्जंतसग
वयोभवत्तेऽविमालभंतसोऽवेरालब्धादुदक्रामत्सोऽजंप्राविशत्तस्मादजोमेध्योभवदथैनमुत्क्रांतमेधमत्यार्जंतसउष्ट्रोभव

नोतात्स्यांहितेषांमनांस्योतानिगौर्वैदेवानांमनोतातस्यांहितेषांमनांस्योतान्यग्निर्वैदेवानांमनोतातस्मिन्हितेषांमनांस्यो
तान्यग्निःसर्वामनोताअग्नौमनोताःसंगच्छंतेतस्मादाग्नेयीरेवमनोतायैहविषोवदीयमानस्यान्वाहाग्नीषोमाहविषःप्रस्थित
स्येतिहविषोयजतिहविषइतिरूपसमृद्धाप्रस्थितस्येतिरूपसमृद्धासर्वाभिर्हास्यसमृद्धिभिःसमृद्धंहव्यंदेवानप्येतियएवं
वेदवनस्पतिंयजतिप्राणोवैवनस्पतिर्जीवंहास्यहव्यंदेवानप्येतियत्रैवंविद्वान्वनस्पतिंयजतिस्विष्टकृतंयजतिप्रतिष्ठावै
स्विष्टकृत्प्रतिष्ठायामेवतद्यज्ञमंततःप्रतिष्ठापयतीळामुपह्वयतेपशवोवाइळापशूनेवतदुपह्वयतेपशून्यजमानेदधातिदधा
ति ॥ १० ॥ इतिद्वितीयपंचिकायांप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

देवावैयज्ञमतन्वततांस्तन्वानानसुराअभ्यायन्यज्ञवेशसमेषांकरिष्यामइतितानाप्रीतेपशौपुरइवपर्यग्नेर्यूपंप्रतिपुरस्ता
दुपायंस्तेदेवाःप्रतिबुध्याग्निमयीःपुरस्त्रिपुरंपर्यास्यंतयज्ञस्यचात्मनश्चगुप्त्यैताएषामिमाअग्निमय्यःपुरोदीप्यमानाभ्राज
मानाअतिष्ठंस्ताअसुराअनपधृष्यैवापाद्रवंस्तेग्निनैवपुरस्तादसुररक्षांस्यपाघ्नताग्निनापश्चात्तथैवैतद्यजमानायत्पर्यग्निकुर्वं
त्यग्निमयीरेवतत्पुरस्त्रिपुरंपर्यस्यंतेयज्ञस्यचात्मनश्चगुप्त्यैतस्मात्पर्यग्निकुर्वंतितस्मात्पर्यग्नयेन्वाहतंवाएतंपशुमाप्रीतंसंतंप
र्यग्निकृतमुदंचंनयंतितस्योल्मुकंपुरस्ताद्धरंतियजमानोवाएषनिदानेनयत्पशुरनेनज्योतिषायजमानःपुरोज्योतिःस्वर्गं

[illegible]रन्नूनं[illegible]रवंदरामहे॥ धोतेति तेरणोलोकाअपित्वर्चिप्रतितान्दंयशोविर्हात्यम्येवैनांलद्यद्करोतियथासोमस्याग्नेवी[illegible]मेवाधोतेति सर्वदेवत्यांरलोकात्समादियंमोकशोवृष्टिविभक्तोपाचरति॥१२॥ तदाहुःकास्वाहाकृतीनांपुरोनुवाक्याः[illegible]काया[illegible]यएताअन्वाहता:पुरोनुवाक्याय:प्रेषःसप्रैषायायाज्यागायाज्यातदाहुःकादेवताःस्वाहा[illegible]सूर्यावस्वाहाकृतंहविरदंतुदेवाइतियजंतीतिदिवावैयज्ञेनश्रमेणतपसाहुतिभिःस्वर्गंलोकम[illegible]गोलोकःआख्यायतंतंवषामेवहुत्वाऽनाइत्येतराणिकर्माण्यूर्ध्वाःस्वर्गंलोकमायंस्ततोवैमनु[illegible]यन्यन्स्वर्किंचिदेपिप्याम:प्रज्ञात्याइतितेभितःपरिचरंतएतंपशुमेवनिरांत्रंशयानंते[illegible]पशुर्यावतीयपेनिगएतावानेवपशुर्यावतीवर्पाथयदेनंतृतीयमेवनेश्रपयित्वाजुह्वतिभूयसीभिर्नआहु[illegible]पशुनेष्टनमदितिभूयसीभिर्ह्यस्याहुतिभिरिष्टंभवतिकिंवऽनेनहास्यपशुनेष्टंभवतियएवंवेद॥१३॥[illegible]हुतिरेवयद्यःहुतिरमृताहुतिरग्न्याहुतिरमृताहुतिराग्न्याहुतिरमृताहुतिःसोमाहुतिरेताचाअशरीराऽआ[illegible]मृतत्वमेवतानियजमानोजयतिमाचाऽप्यपारेतएवयद्वपाग्निवेवैरेतोवीयतंमेवचपाली[illegible]

मउपासोयोवाचिपप्रह्मणिच ॥ १५ ॥ प्रजापतीवैस्वयंहोतारंप्रातरनुवाकमनुवक्ष्यंतिसर्वादेवताआशंसंतमामभिप्र
तिपत्स्यतिमामभीतिसप्रजापतिरैक्षतयद्येकांदेवतामादिष्टामभिप्रतिपत्स्यामीतरामेकेनदेवताउपासाभविष्यंतीतिसए
तामृचमपश्यदापोरेवतीरित्यापोवैसर्वादेवतारेवत्यःसर्वादेवताःसएतयर्चाप्रातरनुवाकंप्रत्यपद्यततताःसर्वादेवताःप्रामो
दंतमामभिप्रत्यपादिमामभीतिसर्वाहास्मिन्देवताःप्रातरनुवाकमनुब्रुवतिप्रमोदंतेसर्वाभिर्हास्यदेवताभिःप्रातरनुवाकः
प्रतिपन्नोभवतियएवंवेदतंदेवाअबिभयुरादातारोवैनइमंप्रातर्यज्ञमसुरायथाजीयांसोबलीयांसमेवमितितानब्रवीदिंद्रो
माबिभीतत्रिपमृद्धमेभ्योहंप्रातर्यज्ञंप्रदातास्मीत्येतांवायतदृचमब्रवीद्वज्रस्तेनयद्गायत्र्यावज्रस्तेनयत्रिष्टुब्वज्रस्तेनय
द्वाक्तमेभ्यःप्राहरत्तेननानहंमतोवैदेवाअभवन्परासुराभवत्यात्मनापरास्यद्विषन्पाप्माभ्रातृव्योभवतियएवंवेदतदा
हुःसर्वहोतास्याघएतस्यामृचिसर्वाणिच्छंदांसिप्रजनयेदित्येषावावत्रिरनूक्तासर्वाणिच्छंदांसिभवत्येषाछंदसांप्रजातिः
॥ १६ ॥ शतमनूच्यमायुष्कामस्यशतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतेंद्रियआयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधातित्रीणिचशतानिषष्टि
श्चानूच्यानियज्ञकामस्यत्रीणिचवैशतानिषष्टिश्चसंवत्सरस्याहानितावान्संवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःप्रजापतिर्यज्ञउपैनं
यज्ञोनमतियस्यएवंविद्वांस्त्रीणिचशतानिषष्टिंचान्वाहसप्तचशतानिविंशतिश्चानूच्यानिप्रजापशुकामस्यसप्तवैशतानि
विंशतिश्चसंवत्सरस्याहोरात्रास्तावान्संवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिर्यंप्रजायमानंविश्वंरूपमिदमनुप्रजायतेप्रजापतिमेवत

मउपासायोयाचिचब्रह्मणिच ॥ १५ ॥ प्रजापतौवैस्वयंहोतरिप्रातरनुवाकमनुवक्ष्यतिसर्वादेवता आशंसंतमामभिप्र
तिपत्स्यतिमामभीतिसप्रजापतिरैक्षतयद्येकांदेवतामादिष्टामभिप्रतिपत्स्यामीतरामेकेनदेवताउपाप्ताभविष्यंतीतिसए
तामृचमपश्यदापोरेवतीरित्यापोवैसर्वादेवतारेवत्यःसर्वादेवताःसएतयर्चाप्रातरनुवाकंप्रत्यपद्यतताःसर्वादेवताःप्रामो
दंतमामभिप्रत्यपादिमामभीतिसर्वाहास्मिन्देवताःप्रातरनुवाकमनुब्रुवतिप्रमोदंतेसर्वाभिर्हास्यदेवताभिःप्रातरनुवाकः
प्रतिपन्नोभवतियएवंवेदतद्देवाअबिभयुरादातारोवैनइमंप्रातर्यज्ञमसुरायथौजीयांसोबलीयांसएवमितितानब्रवीदिंद्रो
माबिभीतत्रिषमृद्धमेभ्योहंप्रातर्वज्रंप्रहर्तास्मीत्येतांवायत्तदृचमब्रवीद्वज्रस्तेनयदपोनप्त्रीयावज्रस्तेनयत्त्रिष्टुब्वज्रस्तेनय
द्वाक्तमेभ्यःप्राहरत्तेननानदस्तेनोवैदेवाअभवन्परासुराभवत्यात्मनापरास्यद्विषन्पाप्माभ्रातृव्योभवतियएवंवेदतदा
हुःसर्वंहोतास्याद्यएतस्यामृचिसर्वाणिच्छंदांस्यभिप्रजनयेदित्येपावावत्रिरनूक्तासर्वाणिच्छंदांसिभवंत्येषाछंदसांप्रजातिः
॥ १६ ॥ शतमनूच्यमायुष्कामस्यशतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतेंद्रियआयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधातित्रीणिचशतानिषष्टि
श्चानूच्यानियज्ञकामस्यत्रीणिचवैशतानिषष्टिश्चसंवत्सरस्याहानितावान्त्संवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःप्रजापतिर्यज्ञउपैनं
यज्ञोनमतियस्यैवंविद्वांस्त्रीणिचशतानिषष्टिंचान्वाहसप्तचशतानिविंशतिश्चानूच्यानिप्रजापशुकामस्यसप्तचवैशतानि
विंशतिश्चसंवत्सरस्याहोरात्रास्तावान्त्संवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिर्यंप्रजायमानंविश्वंरूपमिदमनुप्रजायतेप्रजापतिमेवत

तियदेवास्त्वबृहत्तीमध्याह्नैतीतिब्रूयात्तेनैत्याहुतिभागायाअन्यादेवताअन्याःस्तोमभागाश्छंदोभागास्तायाअग्नावाहुतयो हूयंतेताभिराहुतिभागाःप्रीणात्यथयत्स्तुवंतिचशंसंतिचतेनस्तोमभागाश्छंदोभागाउभय्योहास्यैतादेवताःप्रीताअभीष्टा भवंतियएवंवेदत्रयस्त्रिंशद्वैदेवाःसोमपास्त्रयस्त्रिंशदसोमपाअष्टौवसवएकादशरुद्राद्वादशादित्याःप्रजापतिश्चवषट्कार श्चैतेदेवाःसोमपाएकादशप्रयाजाएकादशानुयाजाएकादशोपयाजाएतेसोमपाःपशुभाजनाःसोमेनसोमपान्प्रीणातिपशु नासोमपाननुभय्योहास्यैतादेवताःप्रीताअभीष्टाभवंतियएवंवेदाभूदुषारुशत्पशुरित्युत्तमयापरिदधातितदाहुर्यत्रीन्क्रतू नन्वाहाग्नेयमुषस्यमाश्विनंकथमस्यैकयर्चापरिदधतःसर्वेत्रयःक्रतवःपरिहिताभवंतीत्यभूदुषारुशत्पशुरित्युषसोरूपमा ग्निरधाय्यृत्वियइत्यग्नेरयोजिवांवृषण्वसूरथोदस्रावमर्त्यौमाध्वीममश्रुतंहवमित्यश्विनोरेवमुहास्यैकयर्चापरिदधतःसर्वे त्रयःक्रतवःपरिहिताभवंतिभवंति ॥ १८ ॥ इतिद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

ऋषयोवैसरस्वत्यांसत्रमासततेकवषमैलूषंसोमादनयन्दास्याःपुत्रःकितवोऽब्राह्मणःकथंनोमध्येदीक्षिष्टेतितंबहिर्धन्वो दवहन्नत्रैनंपिपासाहंतुंसरस्वत्याउदकंमापादितिसबहिर्धन्वोदूळ्हःपिपासयावित्तएतदपोनप्त्रीयमपश्यत्प्रदेवत्राब्रह्मणे गातुरेत्वितितेनापांप्रियंधामोपागच्छत्तमापोनूदायंस्तंसरस्वतीसमंतंपर्यधावत्तस्माद्धाप्येतर्हिपरिसारकमित्याचक्षतेय देनंसरस्वतीसमंतंपरिससारतेवाऋषयोऽब्रुवन्विदुर्वाइमंदेवाउपेमंह्वयामहाइतितथेतितमुपाह्वयंतंतमुपहूयैतदपोनप्त्री

यमनुवंतंश्चे [illegible] गानुं निर्निंतनातंत्रिगंगामोगान्नं [illegible] नानागुगानिरं [illegible] नानां [illegible]
लोकंयणंतंदंयधंतंमिदानंनदगान दीयं कुन्तेनन्गंननमनुयां [illegible] तगांदिमजान्तः [illegible] गोभ [illegible] दानं [illegible]
नमन्गाहन्यद्यगाहमनयगाद्रीमनगींदिमजाभ्न [illegible] न्तः [illegible] नंननमंगानूं [illegible] नमानंनं [illegible]
ननन्मगंमंननमनूगंभगनि ॥ ६० ॥ नागनान गनंनगगनमन्गाहंदिनोनानोऽ [illegible] लिदगलींना [illegible] निगन
क्रियागइत्याद्नागेकधनागमनिन्दागो अदृश्रमायनीतिर्निंत्रनिंदु [illegible] मानोम्यानेनः [illegible] रंगांऊंनुगा [illegible] गिगुनम
न्यायंन्नुपयनन्याटनिंगमायनी [illegible] गागोगा [illegible] नंयंगंदं [illegible] गगमिनिंगाधंमाः [illegible] गोंदृ [illegible] नेगाथ्रना
नेवकधनान्नाभगुगपदगदागांगनधंनदिनिनागनय [illegible] रंन्ममन्यागं [illegible] गनाडनिंनाःमम गननं [illegible] आनानादा
म्यापीयढ़ंवहनिगुण यंयदापांनदंगीकगंनिहोत्रियमिनिंदानृ [illegible] ममनम लीगमानाम्न [illegible] नन्नाहंनिमाः [illegible]
गयोपयां ३ इदनिहोना [illegible] न्त्यागांगन्रोनिंदीयज्ञा ३ म् [illegible] नदाहंनिमनतमुन्निन [illegible] आदिन्नगनं [illegible] मुनने [illegible]
दाहंनाम्यद्वयोंइंद्रागमांमंगोनामधुमंनं ॥ वृष्टिर्निनाग्नांतं [illegible] गुमनंनं [illegible] गनाग्नीनान्निगो ३ मिनिन [illegible] निर्निनन [illegible]
यनंदृहस्पनियनंविभ्यंदश्यानंनं ॥ यस्येंद्रःपीत्वा [illegible] गनेन्वगजन्यानिनागिगो ३ मिनिन्न [illegible]

१ भाग्यवनाद्मानदन ।

आर्पः प्रतिवैश्रेयांसमायंतमुत्तिष्ठंतितस्मात्प्रत्युत्थेया अनुपर्यावृत्या अनुवैश्रेयांसंपर्यावर्ततेतस्मादनुपर्यावृत्या अनुब्रुवतै
यानुप्रपत्तव्यमीश्वरोहयद्यप्यन्योयजेताथहोतारंयशोर्तोस्तस्मादनुब्रुवतैवानुप्रपत्तव्यमंवयोयंत्यध्वभिरित्येतामनुब्रुवन्न
नुप्रपद्येतजामयोअध्वरीयतां ॥ पृंचतीर्मधुनापयइतियोमधव्योयशोर्तोर्विभूषेदमूर्याउपसूर्येयाभिर्वासूर्यःसहेतितेज
स्कामोब्रह्मवर्चसकामोपोदेवीरुपह्वयेयत्रगावःपिबंतिनइतिपशुकामस्ताएताःसर्वाएवानुब्रुवन्ननुप्रपद्येतैतेषांकामानाम
वरुध्येएतान्कामानवरुंधेयएवंवेदेमाअग्मन्रेवतीर्जीवधन्याइतिसाद्यमानास्वन्वाहवसतीवरीष्वेकधनासुचाग्मन्नापउ
शतीर्बर्हिरेदमितिसन्नासुसएतयापरिदधाति ॥ २० ॥ शिरोवाएतद्यज्ञस्ययत्प्रातरनुवाकःप्राणापानाउपांश्वंतर्यामौ
वज्रएववाङ्नाहुतयोरुपांश्वंतर्यामयोर्होतावाचंविसृजेतयदहुतयोरुपांश्वंतर्यामयोर्होतावाचंविसृजेतवाचावज्रेणयजमा
नस्यप्राणान्वीयाद्यएनंतत्रब्रूयाद्वाचावज्रेणयजमानस्यप्राणान्व्यगात्प्राणएनंहास्यतीतिशश्वत्तथास्यात्तस्मान्नाहुतयोरु
पांश्वंतर्यामयोर्होतावाचंविसृजेतप्राणंयच्छस्वाहात्वासुहवसूर्यायेत्युपांशुमनुमंत्रयेततमभिप्राणेत्प्राणप्राणंमेयच्छेत्यपा
नंयच्छस्वाहात्वासुहवसूर्यायेत्यंतर्याममनुमंत्रयेततमभ्यपानेदपानापानंमेयच्छेतिव्यानायत्वेत्युपांशुसवनंग्रावाणमभि
मृश्यवाचंविसृजतआत्मावाउपांशुसवनआत्मन्येवतद्धोताप्राणान्प्रतिधायवाचंविसृजतेसर्वायुःसर्वायुत्वायसर्वमायुरे

१ 'यशोर्तोर्विभूरेण' इति भाष्यपाठः । यशोर्तोः सोमयागनिमित्तां कीर्तिं प्राप्तुं समर्थ इति तत्रार्थः ।

तियाएवैनद ॥ २१ ॥ तदाहुः सर्वे २त् ॥ नमर्वे २त् इति ॥ सर्वांदितिर्दिक आदुरस्य [illegible]
पवमानेनस्मादेनमभिमंगल्कोतइति इदंनस्तसादरगिरस्य [illegible] नुस्मालं [illegible]
अयंहोतागामगस्याभूदुप्रानीयनोधादस्यांष्टागननामोप्यलं आयतनादिति [illegible] नानुनं [illegible]
येदेवानामिहसोममीथीयतेवर्हिरिदं ३ ॥ तस्याभिभवामनन्तिं [illegible]
न्दुरमस्मिसुरंभूयासमितिसुरंवागनयजस्ययद्धहिन [illegible] मालांतुनरीयु भरनिश्चेद्दःसवानांभ [illegible]
हविर्दिवानांप्रातःसवनेमरोंद्राणमाध्यंदिनेदेवा आजिज्ञासंतनेमित्रा [illegible]
यंयोपरंपूणाराद्दाइतिपूणाथामितितावेतमे [illegible] तानाभिप्रातः [illegible]
मत्तमिथतद्स्थंमनुर्वैविसत्तमिवहिलीलयानिरुक्तां ॥ २२ ॥ देवानांवै [illegible] धिर्यास [illegible] पुरोळाशान [illegible]
स्तानसुप्रवर्ननिरवपन्त्सवनानांपूर्वितनो [illegible] तनयदनुसवनं पुरोळाशानि [illegible] सवनानां [illegible]
तानितैरामधियंतं पुरोवाएतान्देवा अकतयत्पुरोळाशांस्तत्पुरोळाशानां पुरोळाशत्वं [illegible] सवनं पुरोळाशानाभिर्वापिदेवा
कपालंप्रातःसवनेएकादशकपालंमाध्यंदिनेसवनेद्वादशकपालंतृतीयसवनेतथा [illegible] सवनानां [illegible]
इत्येमैंद्रावाएतेनवैनिरुप्यंतेयदनुसवनंपुरोळाशास्तस्मात्तानेकादशकपालानेव [illegible] कपालेनानसिंनः३

रोळाशस्य प्राश्नीयात्सोमपीथस्य गुप्त्यै पूतेन हि वै एणेंद्रो वृत्रमहंश्चिति तत्त्वाद त्यैं हविर्या एतद्यदुत्पूतं सोमपीथो वा एष यदु
त्पूतं तस्मात्स्य पतएव कुतधमाश्नीयात्तवैतो वा एता स्वधा यजमानमुपक्षरंति यदेतानि हवींष्याज्यं धानाः करंभः परिवापः
पुरोळाशः पयस्येति म पंत एवैनं स्वधा उपक्षरंति य एवं वेद ॥ २३ ॥ यो वै यज्ञं हविष्पंक्तिं वेद हविष्पंक्तिना यज्ञेन राध्नोति धा
नाः करंभः परिवापः पुरोळाशः पयस्येत्येष वै यज्ञो हविष्पंक्तिर्हविष्पंक्तिना यज्ञेन राध्नोति य एवं वेद यो वै यज्ञमक्षरपंक्तिं वेदाक्ष
रपंक्तिना यज्ञेन राध्नोति सुमत्पद्वग्दइत्येष वै यज्ञोक्षरपंक्तिरक्षरपंक्तिना यज्ञेन राध्नोति य एवं वेद यो वै यज्ञं नराशंसपंक्तिं वेद न
राशंसपंक्तिना यज्ञेन राध्नोति द्विनाराशंसं प्रातःसवनं द्विनाराशंसं माध्यंदिनं सवनं सकृन्नाराशंसं तृतीयसवनमेष वै यज्ञो न
राशंसपंक्तिर्नराशंसपंक्तिना यज्ञेन राध्नोति य एवं वेद यो वै यज्ञं सवनपंक्तिं वेद सवनपंक्तिना यज्ञेन राध्नोति पशुरुपवसथे त्रीणि
सवनानि पशुरनूबंध्य इत्येष वै यज्ञः सवनपंक्तिः सवनपंक्तिना यज्ञेन राध्नोति य एवं वेद हरिवाँ इंद्रो धाना अत्तु पूषण्वान्करंभं स
रस्वती वान्भारतीवान्परिवाप इंद्रस्यापूप इति हविष्पंक्त्या यजत्यृक्सामे या इंद्रस्य हरी ताभ्यां धानाः पूषा करंभः सरस्वतीवान्भा
रतीवानिति यागेषु सरस्वती प्राणो भरतः परिवाप इंद्रस्यापूप इत्येव मेव परिवाप इंद्रियमपूपएता मामेव तद्देवतानां यजमानं
सायुज्यं सरूपतां सलोकतां गमयति गच्छति श्रेयसः सायुज्यं गच्छति श्रेष्ठतां य एवं वेद हविरग्नेवी हीत्यनुसवनं पुरोळाशः स्विष्ट
[illegible]

यथैवं विद्वानेतया हविष्पंक्त्या यजते यजमानं [illegible] ॥ २४ ॥ ॥ इति तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

देवा वै सोमस्य राज्ञोऽग्रपेयेन समपादयन् अहं प्रथमः पिबेयमहं प्रथमः पिबेयमित्येवाकामयन्त [illegible]
यामग्न्योनउडोऽप्यतिस्प्रथमः सोमस्य राज्ञ इति [illegible] राजि [illegible] तानाजिं [illegible] गृहानां [illegible]
नाधिंद्रो मित्रावरुणावश्विनौ [illegible] इन्द्रो [illegible] मित्रावरुणावश्विनौ [illegible]
प्यामीति तृतीयं [illegible] इन्द्रो [illegible] निर्विशन्ति [illegible]
गिंद्रो भरतिभाग [illegible] वायु [illegible] इन्द्रवायू [illegible]
मित्रावरुणयोरश्विनोः [illegible] इन्द्र [illegible] इन्द्रवायवं [illegible]
[illegible] अश्विनौ [illegible] गृहीता [illegible]
॥ २५ ॥ [illegible] इन्द्रवायवं [illegible]
इन्द्रवायव [illegible] मैत्रावरुण [illegible] इन्द्र [illegible]
[illegible] इति [illegible] आश्विन [illegible]

१ 'यथायथंकरम्येने' इति भाष्यपाठः ।

गमेयस्यांतकामायतथाकुर्यात्प्राणस्यचवाचश्चात्रैवतदुपासँवायव्यापूर्वापुरोनुवाक्यैंद्रवायव्युत्तरैवंयाज्ययोःसायावा
पश्चातथाप्राणंकल्पयतिवायुर्हिप्राणोथयदैंद्रवायवीतस्यैयदैंद्रंपदंतेनवाचंकल्पयतिवाग्घ्यैंद्र्युपोतंकाममाप्नोतियःप्राणे
पयाधिपंनयज्ञेविषमंकरोति ॥ २६ ॥ प्राणावैद्विदेवत्याएकपात्रागृह्यंतेतस्मात्प्राणाएकनामानोद्विपात्राहूयंतेतस्मा
त्प्राणाद्वंद्वंयेनवाध्वर्युरुपप्रयच्छतितेनहोताप्रतिगृह्णात्येषवसुःपुरूवसुरिहवसुःपुरूवसुर्मयिवसुःपुरूवसुर्वाक्पावा
चंमेपाहीत्यैंद्रवायवंभक्षयत्युपहूतावाक्सहप्राणेनोपमांवाक्सहप्राणेनह्वयतामुपहूताऋषयोदैव्यासस्तनूपावानस्तन्वस्त
पोजाउपमामृषयोदैव्यासोह्वयंतांतनूपावानस्तन्वस्तपोजाइतिप्राणावाऋषयोदैव्यासस्तनूपावानस्तन्वस्तपोजास्तानेवत
दुपह्वयतएषवसुर्विदद्वसुरिहवसुर्विदद्वसुर्मयिवसुर्विदद्वसुश्चक्षुष्पाश्चक्षुर्मेपाहीतिमैत्रावरुणंभक्षयत्युपहूतंचक्षुःसहमन
सोपमांचक्षुःसहमनसाह्वयतामुपहूताऋषयोदैव्यासस्तनूपावानस्तन्वस्तपोजाउपमामृषयोदैव्यासोह्वयंतांतनूपावानस्त
न्वस्तपोजाइतिप्राणावाऋषयोदैव्यासस्तनूपावानस्तन्वस्तपोजास्तानेवतदुपह्वयतएषवसुःसंयद्वसुरिहवसुःसंयद्वसुर्मयि
वसुःसंयद्वसुःश्रोत्रपाःश्रोत्रंमेपाहीत्याश्विनंभक्षयत्युपहूतंश्रोत्रंसहात्मनोपमांश्रोत्रंसहात्मनाह्वयतामुपहूताऋषयोदैव्या
सस्तनूपावानस्तन्वस्तपोजाउपमामृषयोदैव्यासोह्वयंतांतनूपावानस्तन्वस्तपोजाइतिप्राणावाऋषयोदैव्यासस्तनूपावान
स्तन्वस्तपोजास्तानेवतदुपह्वयतेपुरस्तात्प्रत्यंचमैंद्रवायवंभक्षयतितस्मात्पुरस्तात्प्राणापानौपुरस्तात्प्रत्यंचंमैत्रावरुणंभक्षय

तिनस्मात्तुस्माधुर्यामि निःपरिहारमाप्तिलभअ वर्निनस्मान्मनुष्याश्च न यश्च न यंतो या यदंतीद्रुत्यंति ॥ २७ ॥ पा
णो यद्विदे यस्यो अन यानेंद्विदे यस्यान्य जैमानानांमित्येना नानामन्य यच्छेदायेना णो यद्विदे यस्यानद्विदे यत्तानामनु यस्
कुर्यो यद्विदे यस्यानामनु यसकुर्यादसंस्थितान्मानान्संस्थायैस्संस्था याउपाय अनु यसकुर्यो यदन्य नूयादसंस्थित
न्प्राणान्समतिसिपेत्प्राणएनंहास्यतीतिश्वरस्याग्यस्माद्विदे यस्यानामनु यसकुर्यादिग्रहाद्विणगृह्णीत यदम्बद्विः
प्रेष्यति मकृद्गृह्णीतास्त्विर्यसकृदोनिकाहोतृगणूनिमित्ता यद्विदे यस्याउभागूर्ध्वमथ यद्भोतानांनमागुरुतांगुणं
णयजमानस्यप्राणान्यीधिग्प्एनंनयसूयानगुणं ने यजमानस्यप्राणान्यगोथ्यान यनंहास्यतीतिश्वरस्याग्यस्मा
ननहोतांतेरणनागुरूतोधोमनोथय यजयमैत्रावरुणो याग्य यजहोतारमिनमा यद्विसाया यदनिकांनस्मनाराननंदेत
सुयायेमायाणदेव यद्विदे यागमैत्रावरुणो द्विगुगृहीनमंयहोतुगणः ॥ २८ ॥ प्राणायाद्वृताजानिभद्वनुयानंधरं
तिप्राणानेवतद्यजमानेदधतिस्त्रकृतुनेनियजंतिप्राणमेवतद्यजमानेदधतिचरार ऋतुभिरिति यजंतरानमेवतद्यजमानेद
धतिद्विरृतुनेत्युपरिष्टाद्यानमेवतद्यजमानेदधतिमयाअयंप्राणएवं यदिहिनैःप्राणोयानोव्यान इति यदनुन ऋतुभिरितु
नेतियजंतिप्राणानांगंतत्यैप्राणानामव्यवच्छेदाय प्राणा याऋतुयाजानिन्तुयाजानामनु यसकुर्यादसंस्थितान्मन यदक
एवं यद्दतुयाजानामनु यसकुर्यादसंस्थितानृतून्संस्थापयेत्संस्था याप्ताय यदनु यसकुर्याद्यएनंनयसूयाद्संस्थितानृतून्स

मतिछिर्पद्रुप्पमंभविष्यतीतिशश्वत्तथास्यात्तस्मान्नर्तुयाजानामनुवषट्कुर्यात् ॥ २९ ॥ प्राणावैद्विदेवत्याःपशवइळा द्विदेवत्यान्भक्षयित्वेळामुपह्वयतेपशवोवाइळापशूनेवतदुपह्वयतेपशून्यजमानेदधातितदाहुरवांतरेळांपूर्वांप्राश्नीया ३ त् ॥ होतृचमसंभक्षये ३ त्इति ॥ अवांतरेळामेवपूर्वांप्राश्नीयादथहोतृचमसंभक्षयेद्यद्वावद्विदेवत्यान्पूर्वान्भक्षयति तेनास्यसोमपीथःपूर्वोभक्षितोभवतितस्मादवांतरेळामेवपूर्वांप्राश्नीयादथहोतृचमसंभक्षयेत्तदुभयतोन्नाद्यंपरिगृह्णाति सोमपीथाभ्यामन्नाद्यस्यपरिगृहीत्यैप्राणावैद्विदेवत्याआत्माहोतृचमसोद्विदेवत्यानांसंस्रवान्होतृचमसेसमवनयत्यात्म न्येवतद्धोताप्राणान्त्समवनयतेसर्वायुःसर्वायुत्वायसर्वमायुरेतियएवंवेद ॥ ३० ॥ देवावैयदेवयज्ञेकुर्वंस्तदसुराअकुर्वं स्तेसमावद्वीर्याएवासन्नन्यावर्तंततततोवैदेवाएतंतूष्णींशंसमपश्यंस्तमेषामसुरानान्ववायंस्तूष्णींसारोवाएषयत्तूष्णींशंसो देवावैयंयमेववज्रमसुरेभ्यउदयच्छंस्तंतमेषामसुराःप्रत्यबुध्यंतततोवैदेवाएतंतूष्णींशंसंवज्रमपश्यंस्तमेभ्यउदयच्छंस्तमे षामसुरानप्रत्यबुध्यंततमेभ्यःप्राहरंस्तेनैनानप्रतिबुद्धेनाघ्नंस्ततोवैदेवाअभवन्पराऽसुराभवत्यात्मनापरास्यद्विषन्पाप्मा भ्रातृव्योभवतियएवंवेदतेवैदेवाविजितिनोमन्यमानायज्ञमतन्वततमेषामसुराअभ्यायन्यज्ञवेशसमेषांकरिष्यामइति तान्त्समंतमेवोदारान्परियत्तानुदपश्यंस्तेब्रुवन्त्संस्थापयामेमंयज्ञंयज्ञंनोसुरामावधिषुरितितथेतितंतूष्णींशंसेसंस्थापयं न्भूरग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निरित्याग्न्यमउगेसंस्थापयंन्निंद्रोज्योतिर्भुवोज्योतिरिंद्रइतिनिष्केवल्यमरुत्वतीयेसंस्थापयंन्त्सू

गोज्योतिर्ज्योतिः स्वः पूर्यद्दर्निरि रदेवाभिमाक्तेगच्छायौम्ममे वृष्णीं नमेंगच्छायौम्ममे वृष्णीं नमेंगच्छा रौनारि रनो
ह्यमाश्रुतगतदायाज्यतः संतिष्ठतेयदाहोतातूष्णींशंसंशंसनिविंत्पर्णेनम्ने तूष्णींशंसंडरयारदेन्नुयाज्याहोमंतृप्ते
गप्तेतामानिमारिष्यनिभ्रानरावयमथ्येमंसम्ने तूष्णींनमेमंस्यारयामेम्मंरमागृह्रानि म्मनानुगनिनादि नेनिनि रम
नुमसिमऊहतिगहयारतामानिंगृह्मनियपरविहान्लगंसम्ने तूष्णींशंसंडरयारदेम्न्नुयाज्याहर्गतिम्मादेगिहान्लगस्मे
तूष्णींशंसंनोपरदेशानुव्याहरेत् ॥ ११ ॥ चक्षूंषि वाएतानि सवनानांयत्तूष्णींशंसोभूर्भुवःस्वरिति ज्योतिरग्निरिति प्रातः
सवनस्य चक्षुरिंद्रोज्योतिर्भुवोज्योतिरिंद्रइति माध्यंदिनस्य सवनस्य चक्षुः सूर्योज्योतिर्ज्योतिः स्वः सूर्यइति तृतीयसवन
स्य चक्षुश्चक्षुष्मद्भिः सवनैराध्नोति चक्षुष्मद्भिः सवनैः स्वर्गंलोकंयाति यएवंवेद चक्षुर्वाएतद्यज्ञस्ययत्तूष्णींशंसस्तस्मात्तूष्णीं
व्याहृतिर्द्वेधोच्यतेतस्मादेकमक्षधुद्वैधामूलंवाएतद्यज्ञस्ययत्तूष्णींशंसोयंकामयेतानायतनवान्स्यादितितस्य ते तूष्णीं
शंसंशंसेदुन्मूलमेवतद्यज्ञंपराभवंतमनुपराभवतिनिदुःखाआहुः शंसेदेवारितिदृति जेहिर्नम्होतातूष्णींशंसंनशंसेनृचि
जिह्मएवौयज्ञः प्रतिष्ठितोयज्ञेयजमानस्तस्माच्छंस्तव्यःशंस्तव्यः ॥ १२ ॥ इति चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ ॥
ब्रह्मवाआहावः अध्वनिविद्ब्रिद्रूपंमाहूयतेयनिविदंदधातिब्रह्मण्येवतत्क्षत्रमनुनियुनक्तिनिविदंसस्मात्सूक्तंशंसतिनिवि
त्वंचनिविद्ब्रिद्रूपंक्षत्रएवतद्विनमनुनियुनक्तिपंकामयेनक्षत्रेणनंस्याभ्यासानीनिमव्रएनमंनिविदःसूक्तंशंसेत्तर्नमिनि

ह्निट्सूक्तं क्षत्रेणैवैनं तद्व्यर्धयति यं कामयेत विशैनं व्यर्धयानीति मध्ये तस्य सूक्तस्य निविदं शंसेत् क्षत्रं वै निविद्विट्सूक्तं विशैवैनं
तद्व्यर्धयति यमु कामयेत सर्वमेवास्य यथापूर्वमृजु क्लृप्तं स्यादिति यथाह्वयेताथ निविदं दध्यादथ सूक्तं शंसेत्सो ऽस्य सर्वस्य क्लृप्तिः प्रजाप
तिर्वा इदमेक एवाग्र आस सो ऽकामयत प्रजायेय भूयान्स्यामिति स तपो ऽतप्यत स वाचमयच्छत्स संवत्सरस्य परस्ताद्व्याहरद्द्वाद
शकृत्वो द्वादशपदा वा एषा निवित्तां वा एतां निविदं व्याहरत्तां सर्वाणि भूतान्यन्वसृज्यन्त तदेतदृषिः पश्यन्नभ्यनूवाच स पूर्व
या निविदा कव्यतायोरिमाः प्रजा अजनयन्मनूनामिति तद्यदेतां पुरस्तात्सूक्तस्य निविदं दधाति प्रजात्यै प्रजायते प्रजया पशु
भिर्य एवं वेद ॥ ३३ ॥ अग्निर्देवेद्ध इति शंसत्यसौ वा अग्निर्देवेद्धस्तं हि देवा इन्धत एतमेव तदेतस्मिंल्लोक आयातयत्यग्निर्म
न्विद्ध इति शंसत्ययं वा अग्निर्मन्विद्धो ऽमुं हि मनुष्या इन्धते ऽग्निमेव तदस्मिंल्लोक आयातयत्यग्निः सुषमिदिति शंसति वायुर्वा अ
ग्निः सुषमिद्वायुर्हि स्वयमात्मानं समिन्धे स्वयमिदं सर्वं यदिदं किंच वायुमेव तदन्तरिक्षलोक आयातयति होता देववृत इति शं
सत्यसौ वै होता देववृतः स हि सर्वतो देववृत एतमेव तदस्मिंल्लोक आयातयति होता मनुवृत इति शंसत्ययं वा अग्निर्होता मनु
वृतो ऽयं हि सर्वतो मनुष्यैर्वृतो ऽग्निमेव तदस्मिंल्लोक आयातयति प्रणीर्यज्ञानामिति शंसति वायुर्वै प्रणीर्यज्ञानां यदा हि प्राणित्यथ
यज्ञो ऽथाग्निहोत्रं वायुमेव तदन्तरिक्षलोक आयातयति रथीरध्वराणामिति शंसत्यसौ वै रथीरध्वराणामेष हि यदेतञ्चरति रथी
रिवैतमेव तदस्मिंल्लोक आयातयत्यतूर्तो होतेति शंसत्ययं वा अग्निरतूर्तो होतैनं ह्यन्तस्तिर्यञ्चं तस्य न किंचिदस्मिंल्लोके

आयातयग्निर्पृथिव्यालोकितिमंत्रनिंयायुरेपृथिव्यालोकायुर्मेदंगरेंग्यत्र्गतियदिदंकिंचायुदेवेनोत्सृत्वावर्तनीयाः
मेयलद्भंतरिक्षलोकआयातयंत्यादेवोदेवान्यवदिनिमंत्रेल्वमरिदेवोदेवानावसंल्निमेंनदेवाम्लोक गायान्गनि न्यः
भ्रिंदेवोदेवानितिमंत्रेल्वयंथाअभिदेवोदेवान्यजेरयभ्रिमेनदग्निलोकआयातयनिंगोअ्यगाकरनि नानरेदाइनिमंगनि
यायुरेजातवेदायायुर्हिदंनवंकरोतियदिदंकिंचयायुमेनदंतरिक्षलोकआयानयनि ॥ ३४ ॥ प्रयौदेवा गायत्र्यानुष्टु
भेःप्रथमेपदेविहरतितस्मात्स्थूलविहगतिमसत्वानुतरेपदेतस्मात्पुमानूत्र्यमत्स्यातितस्तिपुर्नमिथुनमेवतदुत्तमकुर्वन्ते करो
तिप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेदप्रयोदेवायाप्रथमेलेयानुष्टुभःप्रथमेपदेविहरगतिवजमेवन र्गोर्गरांगकरोति
समस्यत्येवोत्तरेपदेआरंभणतोवैयज्ञेस्थाणिमाधोदंडस्याथोरस्मोरेवमेतत्विहगतिहिरनेत्रानुष्यारवंगोग्न्यनुलब्ध
मेलतैवं ॥ ३५ ॥ देवासुरावाएषुलोकेषुसमयतंततेदेवाःसद्एवायतनमसुरैनानाम्नदगोअर्थम गार्भीर्षगंत्रावयंत
तेततोनपगजयंततस्मादाग्नीध्रउपरनंतिनसदस्याग्नीध्रवास्यंतंवदाग्नीधेभारयंतेनदाग्नीधस्याग्नीध्रन्ति सांदेवानाम
सुराःसदस्यानग्नीधिरापयांचक्रुसेदेवाआग्नीधादेवसदस्यानग्नीन्विहरंतेतरसुरवधांत्वमपानैनयंनेनजमानोपाग्नीध्र
देवसदस्यानग्नीन्विहरंत्यसुरवधांस्तेयनदपघ्ननंतिरमातरान्येवाजयंनआग्नीन्द्राग्न्येतरजयंतआग्नीन्द्राग्न्यानामाग्न
स्यैतान्यैवहोत्राणामायतानामाजयंतानामच्छावाकीयाहोत्रस्माग्निंद्राग्नीभ्यामाग्निंद्राग्नीयेदेवानामासिउंतःविंद्रौ

गहिर्यामसमीपारयिष्णुतः तस्मादैंद्राग्नमच्छावाकः प्रातःसवने शंसतींद्राग्नी हितस्यामध्यास्तां तस्मादुपुरस्तादन्ये होत्र
काःसदःप्रसर्पंति पश्चाच्छावाकः पश्चेव हि हीनोनुसंजिगमिषति तस्माद्यो ब्राह्मणो बह्वृचो वीर्यवान्त्स्यात्सोस्याच्छावाकीयां
कुर्यात्तेनैव सा हीना भवति ॥ ३६ ॥ देवरथो वा एष यद्यज्ञस्तस्यैतावंतरौ रश्मी यदाज्यप्रउगे तद्यदाज्येन पवमानमनुशंस
ति प्रउगेणाज्यं देवरथस्यैव तदंतरौ रश्मी विहरत्यलोभाय तामनुकृतिं मनुष्यरथस्यैवांतरौ रश्मी विहरंत्यलोभाय नास्य देवर
थो लुभ्यति न मनुष्यरथो य एवं वेद तदाहुर्यथा वाव स्तोत्रमेवं शस्त्रं पावमानीषु सामगाः स्तुवत आग्नेयं होताज्यं शंसति कथम
स्य पवमान्योनुशस्ता भवंतीति यो वा अग्निः स पवमानस्तदप्येतदृषिणोक्तमग्निर्ऋषिः पवमान इत्येवमु हास्याग्नेयीभिरेव प्रति
पद्यमानस्य पावमान्योनुशस्ता भवंति तदाहुर्यथा वाव स्तोत्रमेवं शस्त्रं गायत्रीषु सामगाः स्तुवत आनुष्टुभं होताज्यं शंसति कथ
मस्य गायत्र्योनुशस्ता भवंतीति संपदेति ब्रूयात्सप्त ता अनुष्टुभस्तास्त्रिः प्रथमया त्रिरुत्तमयैकादश भवंति विराज्याज्या द्वाद
शीं नवा एकेनाक्षरेण च्छंदांसि वियंति न द्वाभ्यां ताः षोळश गायत्र्यो भवंत्येवमु हास्यानुष्टुब्भिरेव प्रतिपद्यमानस्य गायत्र्योनु
शस्ता भवंत्यग्न इंद्रश्च दाशुषो दुरोण इत्याग्नेंद्र्या यजति न वा एतावग्नींद्रौ संतौ व्यजयेतामाग्नेंद्रौ वा एतौ संतौ व्यजयेतां तद्यदा
ग्नेंद्र्या यजति विजित्या एवं सा विराट् त्रयस्त्रिंशदक्षरा भवति त्रयस्त्रिंशद्वै देवा अष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशादित्याः प्रजाप
तिश्च वषट्कारश्चैतत्प्रथम उक्थमुखे देवता अक्षरभाजः करोत्येकमक्षरमेकैव देवता अनुप्रविशंति देवपात्रेणैव तद्देवतास्तृ

[illegible] ॥ [illegible]

॥ २७ ॥ [illegible]

१ · [illegible]

हंप्रजापतिर्वैकःप्रजापतिःप्रजनयिष्यतीत्येवतदाह ॥ ३८ ॥ आहूयतूष्णींशंसंशंसतिरेतस्तत्सिक्तंविकरोतिसिक्ति
र्वाअग्रेथविकृतिरुपांशुतूष्णींशंसंशंसत्युपांश्विवर्वैरेतसःसिक्तिःस्तिरइवतूष्णींशंसंशंसतितिरइववैरेतांसिविक्रियंतेपदपदं
तूष्णींशंसंशंसतिषड्विधोवैपुरुषःषळंग आत्मानमेवतत्षड्विधंषळंगंविकरोतितूष्णींशंसंशस्त्वापुरोरुचंशंसतिरेतस्तद्विकृतं
प्रजनयतिविकृतिर्वाअग्रेथजातिरुच्चैःपुरोरुचंशंसत्युच्चैरेवैनंतत्प्रजनयतिद्वादशपदांपुरोरुचंशंसतिद्वादशवैमासाःसंव
त्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःसोस्यसर्वस्यप्रजनयितासयोस्यसर्वस्यप्रजनयितासएवैनंतत्प्रजयापशुभिःप्रजनयतिप्रजात्यैप्र
जायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेदजातवेदस्यांपुरोरुचंशंसतिजातवेदोन्यंगांतदाहुर्यत्तृतीयसवनमेवजातवेदसआयतनमथ
कस्मात्प्रातःसवनेजातवेदस्यांपुरोरुचंशंसतीतिप्राणोवैजातवेदाःसहिजातानांवेदयावतांवैसजातानांवेदतेभवंतियेषामु
नवेदकिमुतेस्युर्योवाआज्यआत्मसंस्कृतिंवेदतत्सुविदितं ॥ ३९ ॥ प्रवोदेवायाग्नयइतिशंसतिप्राणोवैप्रप्राणंहीमानिस
र्वाणिभूतान्यनुप्रयंतिप्राणमेवतत्संभावयतिप्राणंसंस्कुरुतेदीदिवांसमपूर्व्यमितिशंसतिमनोवैदीदायमनसोहिनकिंचन
पूर्वमस्तिमनएवतत्संभावयतिमनःसंस्कुरुतेमनःशर्माणिवीतयइतिशंसतिवाग्वैशर्मतस्माद्वाचानुवदंतमाहशर्मवदासा
अर्यामीतिवाचमेवतत्संभावयतिवाचंसंस्कुरुतेउततोब्रह्मन्नविपइतिशंसतिश्रोत्रंवैब्रह्मश्रोत्रेणहिब्रह्मशृणोतिश्रोत्रेब्रह्म

प्रतिष्ठितंश्रोत्रमेतत्संभावयति श्रोत्रंगंगुल्फं येनाभिमन्यतामितिनिर्मल्यातौ दैवंतोतनेन सर्वतः वागोनरग दुष्ण
ल्येतानमेतत्संभावयत्यतानंगंगुल्फं तथा गावस्यंदेशोऽस्ति संगतिचक्षुर्वा दृर्गिन्द्मावतरोगि दृमानरोगदोऽनुज्ञा
चक्षुरादर्शमितिनिरम्यधरत्थलि चक्षुरं तत्संभावयति चक्षुरंगंगुल्फं नूनो गम्यत दृश्यते लोका नुद्दिष्ट दृष्टि गुणमवादि
धात्रात्मारवममन्तः सहस्रवाम्नोक वान्पृष्टि मानात्मानमेतत्समम्यं संभावयतोग्मानंगमम्यंगंगुल्फं यात्मया वजाप
निवर्या न्यापुण्यं तलभ्यां पुष्यामेतत्सभीं संभावयति पुण्यां लक्ष्मींगंगुल्फं नमवंति सुवर्ण दोनवींदि ग्नानरोत्र सनरोनु
तमय संभूयद्देवता सर्व्ये निवाग संदर्शो वितद्वंद्वयथासंदोमधी दृश्यनामवौब्रह्ममयो मृतमनः संभूय देवता अनेनितिम्यु दि
तमित्यध्यात्ममथाधिदैवत ॥ ४० ॥ यदुपदंनूत्मीतसंसंमनिविद्वान्सर्वं कृत्स्नं तत्कल्पयन्तु न येतिद्वादशगवा
गोरुचवंसर्मनिद्वादशं यमास्मामानेतत्कल्पयन्निमामानयंनिवंदन्दिवायायदनिसंमलंनवधि दानोन गिर्द मानिमा
णिभृतान्यनुसर्वत्वंतविक्षमेवतत्कल्पयन्त्वंलोक्षमन्यंनिदादि संगम पूर्व्यंमिनिनंगल्यांगं दशस्योगांतर्नेन न्याडिन
किंचनपूर्वमस्त्येतमेतत्कल्पयन्त्वंततम्यंनिवन पर्णांगिरतवइनिसंगलंप्रिदेगमांग्य साधानिवनोत्यप्रिमेतत्कल्पय
त्यग्निमय्येत्युतनोब्रह्मस्वाधिपइनिसर्वानि चंद्रमावस्त्रं चंद्रमसंतत्कल्पयति चंद्रमगमन्येनिय देवानि तदामितिसंगति
वायुर्येनतोवायुनाहोदयतमंतरिक्षंतमम्च्यानि वायुमेतत्कल्पयति वायुमन्येम्पृता यापरस्वेदंसांशुनिसंगनिधावामि

वीवैरोदसीद्यावापृथिवीएवतत्कल्पयतिद्यावापृथिवीअप्येतिनूनोरास्वसहस्रवत्तोकवत्पुष्टिमद्वस्वित्युत्तमयापरिदधा तिसंवत्सरोवैसमस्तःसहस्रवांस्तोकवान्पुष्टिमान्त्संवत्सरमेवतत्समस्तंकल्पयतिसंवत्सरंसमस्तमप्येतियाज्ययायजतिवृ ष्टिर्वैयाज्याविद्युदेवविद्युद्धीदंवृष्टिमन्नाद्यंसंप्रयच्छतिविद्युतमेवतत्कल्पयतिविद्युतमप्येतिसएवंविद्वानेतन्मयोदेवताम योभवतिभवति ॥ ४१ ॥ इतिपंचमोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इतिद्वितीयपंचिकासमाप्ता ॥

श्रीगणेशायनमः॥ हरिः ॐ ॥ ग्रहोक्थंवाएतद्यत्प्रउगंनवप्रातर्ग्रहागृह्यंतेनवभिर्बहिष्पवमानेस्तुवतेस्तुतेस्तोमेदशमंगृ ह्णातिहिंकारइतरासांदशमःसोसासंमावायव्यंशंसतितेनवायव्यउक्थवानैंद्रवायवंशंसतितेनैंद्रवायवउक्थवान्मैत्रावरु णंशंसतितेनमैत्रावरुणउक्थवानाश्विनंशंसतितेनाश्विनउक्थवानैंद्रंशंसतितेनशुक्रामंथिनाउक्थवंतौवैश्वदेवंशंसतितेनाग्रयणउक्थवान्सारस्वतंशंसतिनसारस्वतोग्रहोस्तिवाक्तुसरस्वतीयेतुकेचवाचाग्रहागृह्यंतेतेस्यसर्वेशस्तोक्थाउक्थिनोभवंतियएवंवेद ॥ १ ॥ अन्नाद्यंवाएतेनावरुंधेयत्प्रउगमन्यान्यादेवताप्रउगेशस्यतेऽन्यदन्यदुक्थंप्रउगेक्रियतेऽन्य दन्यदस्यान्नाद्यंगृहेध्रियतेयएवंवेदतद्ववयजमानस्याध्यात्मतममिवोक्थंयत्प्रउगंतस्मादेनेनैतदुपेक्ष्यतममिवेत्याहुरेते नह्येनंहोतासंस्करोतीतिवायव्यंशंसतितस्मादाहुर्वायुःप्राणःप्राणोरेतोरेतःपुरुषस्यप्रथमंसंभवतःसंभवतीतियद्वायव्यं शंसतिप्राणमेवास्यतत्संस्करोत्यैंद्रवायवंशंसतियत्रवावप्राणस्तदपानोयदैंद्रवायवंशंसतिप्राणापानावेवास्यतत्संस्करो तिमैत्रावरुणंशंसतितस्मादाहुश्चक्षुःपुरुषस्यप्रथमंसंभवतःसंभवतीतियन्मैत्रावरुणंशंसतिचक्षुरेवास्यतत्संस्करोत्याश्वि नंशंसतितस्मात्कुमारंजातंसंवदंतउपवैशुश्रूषतेनिर्वैध्यायतीतियदाश्विनंशंसतिश्रोत्रमेवास्यतत्संस्करोत्यैंद्रंशंसतित स्मात्कुमारंजातंसंवदंतेप्रतिधारयतिवैग्रीवाअथोशिरइतियदैंद्रंशंसतिवीर्यमेवास्यतत्संस्करोतिवैश्वदेवंशंसतितस्मात्कु

१ 'गृह्णं' इतिभाष्यपाठः।

मासेऽमा [illegible] पक्षे [illegible] नक्षत्रे [illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ २ ॥
प्राणानावाग्ल [illegible]
द्विश्वेनतिष्ठमाप्यो [illegible] कामयेत [illegible]
मेदूचंवापद्वातीयाजेनं [illegible] कामयेत [illegible]
मेदूचवापद्वातीयाजेनं [illegible] कामयेत [illegible]
मेदूचवापद्वातीयाजेनं [illegible] चक्षुर् [illegible] कामयेत [illegible]
वातीयाजेनं [illegible] कामयेत [illegible]
[illegible] कामयेत [illegible]
[illegible] कामयेत [illegible]
कामयेत [illegible]

सर्वैरंगैः सर्वेणात्मनाल्मृध्नुते य एवं वेद ॥३॥ तदाहुर्यथा वाव स्तोत्रमेवं शस्त्रमाग्नेयीषु सामगाः स्तुवते वायव्यया होता प्रति
पद्यते कथमस्याग्नेय्योऽनुशस्ता भवन्तीत्यग्नेर्वा एताः सर्वास्तन्वो यदेता देवताः स यदग्निः प्रवानिव दहति तदस्य वायव्यं रूपं तद
स्यैतेनानुशंसत्यथ यद्द्वेधमिव कृत्वा दहति द्वौ वा इन्द्रवायू तदस्यैन्द्रवायवं रूपं तदस्य तेनानुशंसत्यथ यदुच्च ह्रष्यति नि च ह्रष्य
ति तदस्य मैत्रावरुणं रूपं तदस्य तेनानुशंसति स यदग्निं घोरः संस्पृष्टः सतदस्य वा रुणं रूपं तं यद्घोरं संस्पृशं मेतं मित्रकृत्येवोपासते
तदस्य मैत्रं रूपं तदस्य तेनानुशंसत्यथ यदेनं द्वाभ्यां बाहुभ्यां द्वाभ्यामरणीभ्यां मन्थन्ति द्वौ वा अश्विनौ तदस्याश्विनं रूपं तदस्य
तेनानुशंसत्यथ यदुच्चैर्घोषः स्तनयन्बबबाकुर्वन्निव दहति यस्माद्भूतानि विजन्ते तदस्यैन्द्रं रूपं तदस्य तेनानुशंसत्यथ यदेनमेकं
सन्तं बहुधा विहरन्ति तदस्य वैश्वदेवं रूपं तदस्य तेनानुशंसत्यथ यत्स्फूर्जयन्वाचमिव वदन्दहति तदस्य सारस्वतं रूपं तदस्य ते
नानुशंसत्येवमु हास्य वायव्ययैव प्रतिपद्यमानस्य तृचेन तृचेनैवैताभिर्देवताभिः स्तोत्रियोऽनुशस्तो भवति विश्वेभिः सोम्यं म
ध्वग्न इन्द्रेण वायुना ॥ पिबा मित्रस्य धामभिरिति वैश्वदेवमुक्थं शस्त्वा वैश्वदेव्या यजति यथाभागं तद्देवताः प्रीणाति
॥ ४ ॥ देवपात्रं वा एतद्यद्वषट्कारो यद्वषट्करोति देवपात्रेणैव तद्देवतास्तर्पयत्यनुवषट्करोति तद्यथादो अश्वान्वा गा वा पुनरभ्या
कारं तर्पयन्त्येवमेवैतद्देवताः पुनरभ्याकारं तर्पयन्ति यदनुवषट्करोतीमानेवाग्नीनुपासत इत्याहुर्धिष्ण्यानथ कस्मात्पूर्वस्मिन्ने
व जुह्वति पूर्वस्मिन्वषट्कुर्वन्तीति यदेव सोमस्याग्ने वीहीत्यनुवषट्करोति तेन धिष्ण्यान्प्रीणात्यसंस्थिनान्सोमान्भक्षयन्तीत्याहु

सोमानानुवषट्करोति कोनुसोमस्याग्निः [illegible] सोमस्याग्नेवीहीत्यनुवषट्करोति [illegible]

[illegible] सोमस्याग्नेवीहि [illegible] वषट्करोति ॥ ७ ॥ वज्रो वा एष यद्वषट्कारो [illegible]

[illegible] वषट्करोति [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] वषट्करोति [illegible]

[illegible] कुर्वंति ॥ ९ ॥ [illegible] वषट्कारो [illegible] वषट्करोति [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] वषट्करोति [illegible]

[illegible] यथाकामं [illegible] कुर्याद्यं कामयेत [illegible]

[illegible] कुर्यात् [illegible] कामयेत [illegible]

त्पापीयांसमेवैनंतत्कुरुते। सयंकामयेतश्रेयान्त्स्यादितिशनैस्तरामस्यऋचमुक्त्वोच्चैस्तरांवषट्कुर्याच्छ्रियऽएवैनंतच्छ्रिया
मादधातिसंततमृचावषट्कृत्यसंतत्यैसंधीयतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेद ॥ ७ ॥ यस्यैदेवतायैहविर्गृहीतंस्यात्तांध्यायेद्वषट्
करिष्यन्त्साक्षादेवतद्देवतांप्रीणातिप्रत्यक्षाद्देवतांयजतिवज्रोवैवषट्कारःसएषप्रहृतोशांतोदीदायतस्यहैतस्यनसर्वऽइव
शांतिंवेदनप्रतिष्ठांतस्माद्वाप्येतर्हिभूयानिवमृत्युस्तस्यहैषैवशांतिरेषाप्रतिष्ठावागित्येवतस्माद्वषट्कृत्यवषट्कृत्यवागित्य
नुमंत्रयेतसएनंशांतोनहिनस्तिवषट्कारमामांप्रमृक्षोमाहंत्वांप्रमृक्षंबृहतामनऽउपह्वयेव्यानेनशरीरंप्रतिष्ठासिप्रतिष्ठांग
च्छप्रतिष्ठांमागमयेतिवषट्कारमनुमंत्रयेततदुहस्माहदीर्घमेतत्सदप्रभ्वोजःसहऽओजइत्येववषट्कारमनुमंत्रयेतौजश्चह
वैसहश्चवषट्कारस्यप्रियतमेतन्वौप्रियेणैवैनंतद्धाम्नासमर्धयतिप्रियेणधाम्नासमृध्यतेयएवंवेदवाक्चवैप्राणापानौचव
षट्कारस्तएतेवषट्कृतेवषट्कृतेव्युत्क्रामंतिताननुमंत्रयेतवागोजःसहओजोमयिप्राणापानावित्यात्मन्येवतद्धोतावाचं
चप्राणापानौचप्रतिष्ठापयतिसर्वायुःसर्वायुत्वायसर्वमायुरेतियएवंवेद ॥ ८ ॥ यज्ञोवैदेवेभ्यउदक्रामत्तंप्रैषैःप्रैषम
च्छन्यत्प्रैषैःप्रैषमैच्छंस्तत्प्रैषाणांप्रैषत्वंतंपुरोरुग्भिःप्रारोचयन्यत्पुरोरुग्भिःप्रारोचयंस्तत्पुरोरुचांपुरोरुक्त्वंतंवेद्यामन्वविं
दन्यद्वेद्यामन्वविंदंस्तद्वेदेर्वेदित्वंतंवित्तंग्रहैर्व्यगृह्णतयद्वित्तंग्रहैर्व्यगृह्णतत्तद्ग्रहाणांग्रहत्वंतंवित्त्वानिविद्भिर्न्यवेदयन्यद्वि

धीयङ्कानिगज्ञगर्भगान्यंगिमो यंगियनोर्देनङएरनाम्नाभीगोरेनईष्यंगेनयर्थरानम्मान्वरमिङन्ते नि ॥९॥
गर्भाराणनङस्थानांयशिविदेमनपनुम्नाद्स्थानीप्रातःगरनेधीयिनेतम्मानगंनोगभो रीरेनेरगेरःगंभगांरिन्नग
तोमध्यंदिनेधीयनेनम्मान्मध्येगभांपूर्नायदंननमृर्नायमरनेधीयनेनम्मादमुत्तांरंगोगभो.प्रजारैयत्र्गानतरौन
यागधुभिवणरीयदेवगायाणनङस्थानांयशिविदेमनपनुम्नाद्स्थानांप्रातःगरनेधीयनेरोनरनलःतेनःदुरानाइ
कनेयन्मध्यनोमध्यंदिनेधीयमयंभरमाचन पेनःदुरानाइस्नेयदंननमृनीयमरनेधीदिनेयेगायनननःतेन.दुरांगा
इकनेन्मरनोयज्ञम्यंतगमाशोभनेयणरेथद ॥ १० ॥ गंगंराणलादेवतालशिविदैनपनुम्नाद्स्थानांनानःमारनें
धीयनेमध्यनोमध्यंदिनेननम्मृतीयमयन आदित्यर्गंयनह्वनमनुरवारनेनेरग्वोरेदगारन्नंगतभर्मिम्मानन्योनिविदःन
स्यंनेयंद्वलदेगायन्नंमनभर्मम्मादभःममभरेनम्मादाहुनंनिविदांसंचेदयादिनिनहुनरनुरथेगदनिननिविदःरदन
तीयांयशिविद-पदमनीयाश्चज्ञम्यनच्छिदंदुर्यायन्नम्नरंगिद्वंयनर्वज्ञमानंनुरागोगभरगिनम्नायनिविद.गरमशिवो
स्रनिविद:पंदयिपरिहरथशिविद.पदेयिरगिहरेन्मांहयेयज्ञंनुग्योवजमानःम्यान्मायनिविदःरवेगिगरिहरोनिविदःनंदे
ममम्येयशिविद-पंदममम्येयन्नम्यनदानुःगंहोंत्वनानुकोवजमानःहलानेम्मायनिविदःरहेगमगेवरेनमनेदंयज्ञमिनो
तएवममस्यंद्गहक्षत्रयोःसंश्रित्यंतम्माद्गह्मक्षत्रंचसंश्रितेननृचंनपशुकेनमगिमन्येननिविद्धानेमेकंकं निविदःरम्भूने

[illegible] चमतिमन्थंननिविद्धानैनिविदाह्येवस्तोत्रमतिशस्त्रंभवंत्येकांपरिशिष्यतृतीयसवनेनिविदंद
[illegible] जाव्यधैयंतस्मादेकामेवपरिशिष्यतृतीयसवनेनिविदंदध्यात्तसूक्तेन
निविदं [illegible] पुन [illegible] पनिवनेनवाम्तृहमे यतदन्यत्तहंचतंतच्छंदसंगृहमाहत्यंतस्मिन्नि
विदं [illegible] मृतस्यशमनिपथांवाग्पश्रनियांयज्ञेमुद्यानिमायजादिद्रमांमिनइतियज्ञादेवतं
[illegible] नियांयज्ञम्यप्रमा यतस्मंतुदेयेप्यातन ॥ तमाहृतंनशीमर्हातिप्रजाव
तत् प्रजाम [illegible] निमनोन [illegible] मेनमोमेननिमनमावयजम्नायतेमनमाक्रियतेमेवतत्रप्रायश्चि
त्ति प्रायश्चित्ति ॥ [illegible] ॥ इतिप्रथमो [illegible] ध्याय ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

[illegible] र्सिनिशामावोमित्याह्वयतेप्रातःसवनेत्र्यक्षरेणशंसामोदैवोमि
त्यध्वर्युः प्रतिगृणातिपंचा [illegible] क्षरेणतदष्टा [illegible] गायत्रींगायत्रमेवतत्पुरस्तात्प्रातःसवनेचीक्लृपतामुक्थंवाची
त्याहे [illegible] नृ [illegible] चतुरक्षरेणतदष्टाक्षरंसंपद्यतेऽष्टाक्षरावैगायत्रीगायत्रीमेवतदुभयतःप्रातःसवने
चीक्लृपतामध्वर्योशंसावोमित्याह्वयतेमध्यंदिनेपञ्चाक्षरेणशंसामोदैवोमित्यध्वर्युःप्रतिगृणातिपंचाक्षरेणतदेकादशाक्षरं
[illegible] मध्यंदिनेची [illegible]

इत्यत्र तुं धनुर्धरोनेः कादशाक्षरं संपद्यतेत्र कादशाक्षरा वै त्रिष्टुप् त्रिष्टुभमेव तत्र तुभवतो मन्नोदैर्नेनी इनाम वसाना [illegible]

गोमिला इ यनैजीयस्य नेममाक्षरं जंगमामौः गोमिलायतुः ननिगूणानि चाक्षरं जोनेकादशा ष्णिर्गं तत्रैकादशा गां

जगती जगतीमेव तत्पृच्छातनीयस्य तैनैवच्छनामुकांशवीद्वादशे: यहस्वाहस्तं कादशाक्षरं मीमिला यतुं कादशैन

द्वादशाक्षरं संपद्यतेद्वादशाक्षरा वै जगती जगतीमेव तद्भवतो मूनीयस्य तं नीद्वयलाने दनदृशि: तत्रयशन्नूया तेजा वै

अभिगायत्रमात्मनैत्रिष्टुभादात्रिष्टुभं निरवभत ॥ यत्रा त्रगतागत्याहिनं देवड्जाह्रि दुर्मै यनुतन्यमानपुरिते देवन्योः

इदंदमिमनिगायत्रीनि कत्वयनिदं वर्गिणोयणं वेद ॥ १२ ॥ प्रजापतिर्वैयज्ञं ज्ञानंदेवेभ्यो भागं कल्पनिकरमवेलगाय

त्रीमे यावर्धेयमुन्य प्राण मननेभवेपित्रुभमिडायकडेयोमयंदिनं जगतीति भेन्योदेवेभ्यो यादिन्नेमन्नगृतीयसवनेऽगा

स्यवन्यंदद प्रासीदनष्टमामुद्रनम नुद्रोदन्वा यत्रीयामभिनेनमनयीन्नुग्रहनेनदेवानां यात्रिद्वांगिमनेदेवंजी

स्मियामोदनमन्मुद्गाहीरच्छा यकीयामभीलिनन्न ज्ञानात्यंमोममाहनन्ममोमिपमुत्तमभि यांदरानुर्दुभेनन्नानर्दु

घमियामुन्यामु यनेमेयाम रजानामपियोमु योभयनिधेछनामधुनेवाद विदेगैविनन्मोमि कन्ने वेनन्ना यकनाक

मानयनोभयनिकल्पनाययशोपितस्थं जनलायकनेनीयत्रैयविद्वान्यजमानो यज्ञीयजनं ॥ १३ ॥ अग्निर्वै देवानां होना

[illegible]मानेमीद[illegible]नुष्टु[illegible]प्रत्यपद्यतमृत्युमेवतत्पर्यक्रामंत्तमाज्येमीदत्मप्रउगेणप्रत्यपद्यतमृत्युमेवतत्पर्य
[illegible]नुष्टु[illegible]प्रत्यपद्यतमृत्युमेवतत्पर्यक्रामंत्तंमाध्यंदिनेबृहतीपुनाशक्नोत्मत्तुंप्रा
[illegible]बृहत्य.[illegible] यदिनहोताबृहतीपुन्नोत्रियेणप्रतिपद्यतेप्राणावैबृहत्यःप्राणानेवतद
[illegible]नुष्टु[illegible]प्रत्यपद्यतमृत्युमेवतत्पर्यक्रामंत्तंयज्ञायज्ञीयेमीदत्सवैश्वानरीयेणा
[illegible]प्रतिष्ठायज्ञायज्ञीयंवज्रेणवतत्प्रतिष्ठायामृत्युंनुदतेंसमर्वान्पा
[illegible]मुच्यतम्यमुच्यतेमर्वायुःमर्वायुत्वायमर्वमायुरेतियऽएवंवेद
[illegible] ॥ [illegible] पगावनांगच्छत्मपरमामेवपरावतमगच्छेदनुष्टुब्वैपरमापरावद्वा
[illegible]नान्विच्छत्संपृवेद्यु.पितरोविदन्नुत्तरमहदेवास्तस्मात्पूर्वेद्युःपितृभ्यः
[illegible]आशिष्ठमागमिष्यतीनितथेतितेभ्यपुण्वंस्त आत्वारथंयथोत
[illegible]मुलकीन्यामाविरभर्वदिद्रनेदीयएदिहीत्येवनंमध्यंमापादयंतागतेंद्रेणयज्ञे
[illegible] ॥ १५ ॥ इद्र्वैवृत्रंजघ्निवांसंनास्तृतेतिमन्यमानाःसर्वादेवताअजहुस्तंमरुत[illegible]
[illegible]

त्रिष्टुभि ह्यर्धर्चशो यानि पंचपदानि तस्मादेतद्व्यमत्यनीयं यद्वेत्वं दृष्टुनः स्यादिनाक्शनाः नमन्तं भागानेस्यामिति भि
रिति ॥ १६ ॥ ब्राह्मणमनुप्रगाथं तंननिं बृहत्यनिष्टुभो हिनादेशोऽजयन्त्यगंतोकंयान्तिनीकवत्ते तनियात
नीबृहत्यनिष्टुभो हितस्य जर्यभिन्यगंतोकं स्यामित्ते कवतेनी यानप्रगाथार्गुनीनंनी पुनरादानं नम्रोंनं महर्षिकं
चलास्तनुनंमत्पुनरादानंनम्यनंऽथ कस्मादेतां प्रगाथान्तुर्नामंतौ पुनरादानं नम्रोंनं निरवमानो वर्तात्ते नल्लम्न्यनी दि
इमा अवगायत्री स्यर्तेन्नमृशतां पुनिमृशुत्रिष्टुभ्युमश्रान्तरच्छंदाः पंचदशोमाध्यंदिनः पवमानेमशाद्‌धुः कनिरादि
च्छंदा पंचदशोमाध्यंदिन पवमानोनुशन्सोभवतीति निर्गच्छान्त्यात्र पंक्तिरसो रोगायश्रेत्रुनाभ्याभिः साम्नानन्त्यो
नुशस्याभवत्येनात्यामेवास्यप्रगाथाभ्यांबृहत्यानुशन्साभवंतिनानुश्रागतोस्युबृहत्ता पुनर्मगा गिरवर्थोजनानुनम्रा
यंस्तुयंनतस्मादेतांप्रगाथाः सन्तुर्नामंनी पुनरादानं मन्नेनन्यन्तेगमोत्रमनेनिगंगरत्रिष्टुभार्थान्वायंत्रिष्टुभंनितिरिज्ञानेना
भिन्यान्यत्रिष्टुभो नुशस्याभवत्यं तमुहार्ययत्रिच्छंदाः पंचदशोमाध्यंदिनः पवमानोनुशन्सोभवतीत्यर्थः ॥ १७ ॥ गा
स्या शंसनि धाय्याभिरग्रजायन्निर्मिमीतो कानयंत्र्ययं कामंकामयन्तेनयं यजमानं धाय्याभिर्निर्मिमीते कामं रतिर्यं
यं कामं कामयते यद्यद्वद्भेयथाध्याः ॥ यत्रयत्रदेवायजमानस्य च्छिद्रं निजातैन दाध्याभिरपिदधुस्तद्धाय्यानांधा
य्यात्वमच्छिद्रेणहास्य यज्ञेनेष्टं भवतियएवंवेदयद्वेवधाय्याः ॥ मरुत्वतीयस्तद्ब्राह्मणं मिथागुन्या सानः नंदृशादि

यदिदमेवताभिर्यज्ञस्यच्छिद्रंसंदधातियएवंवेदयद्धैवधाय्या३ः ॥ तान्युवाएतान्युपसदामेवोक्थानियद्धाय्याअग्निर्ने
तेत्याग्नेयीप्रथमोपसत्तस्याएतदुक्थंत्वंसोमक्रतुभिरितिसौम्याद्वितीयोपसत्तस्याएतदुक्थंपिन्वंत्यपइतिवैष्णवीतृतीयोप
सत्तस्याएतदुक्थंयावंतंहवैसौम्येनाध्वरेणेष्ट्वालोकंजयतितमतएकैकयोपसदाजयतियएवंवेदयश्चैवंविद्वान्धाय्याःशंस
तितद्धैकआहुर्मान्योमहइतितंसंदेतांवायवयंभरतेपुशस्यमानामभिव्यजानीमहइतिवदंतस्तत्तन्नादृत्यंयदेतांशंसेदीश्वरः
पर्जन्योमृष्टोःपिन्वंत्यपइत्येवशंसेद्वृष्टिवनिपदंमरुतइतिमारुतमत्यंनमिहेविनयंतीतिविनीतवद्यद्विनीतवत्तद्विक्रांतवद्य
द्विक्रांतवत्तद्वैष्णवंयाजिनमितीद्रायेवाजीतितस्यांवाएतस्यांचत्वारिपदानिवृष्टिवनिमारुतंवैष्णवमैंद्रंसावाएषातृतीयसव
नभाजनामतीमध्यंदिनेशस्यतेतस्मादिदंभरतानांपशवःसायंगोष्ठाःसंतोमध्यंदिनेसंगविनीमायंतिसोजगतीजागताहिप
शवआत्मायजमानस्यमध्यंदिनेसयजमानेपशून्दधाति॥१८॥मरुत्वतीयंप्रगाथंशंसतिपशवोवैमरुतःपशवःप्रगाथःपशू
नामवरुध्यैजनिष्ठाउग्रःसहसेतुरायेतिसूक्तंशंसतितद्वाएतद्यजमानजननमेवसूक्तंयजमानंह्वाएतेनयज्ञाद्देवयोन्यैप्रजन
यतितत्संजयंभवतिसंचजयतिविचजयतएतद्गौरिवीतंगौरिवीतिर्हवैशाक्त्योनेदिष्ठंस्वर्गस्यलोकस्यागच्छत्सएतत्सूक्तमप
श्यत्तेनस्वर्गंलोकमजयत्तथैवैतद्यजमानएतेनसूक्तेनस्वर्गंलोकंजयतितस्यार्धाःशस्त्वार्धाःपरिशिष्यमध्येनिविदंदधाति

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ १९ ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]

रुत्वतीयंगृह्णातिमरुत्वतीयांनिविदंदधातिमरुतांभक्तिंमरुत्वतीयमुक्थंशंसतिमरुत्वतीययायजतियथाभागंतद्देव
ताःप्रीणातियेत्वाहिहत्येमघवन्नवर्धन्येशांबरेहरिवोयेगविष्टौ ॥ येत्वानूनमनुमदंतिविप्राःपिबेंद्रसोमंसगणोमरुद्भिरिति
यत्रयत्रैवैभिर्व्यजयतयत्रयत्रवीर्यमकरोत्तदेवैतत्समनुवेद्येंद्रेणैनान्समानसोमपीथान्करोति॥२०॥इंद्रोवैवृत्रंहत्वासर्वाविजि
तीर्विजित्याब्रवीत्प्रजापतिमहमेतदसानियत्त्वमहंमहानसानीतिसप्रजापतिरब्रवीदथकोहमितियदेवैतदवोचइत्यब्रवीत्त
तोवैकोनामप्रजापतिरभवत्कोवैनामप्रजापतिर्यन्महानिंद्रोभवत्तन्महेंद्रस्यमहेंद्रत्वंसमहान्भूत्वादेवताऽअब्रवीदुद्धारंम
उद्धरतेतियथाप्येतर्हिच्छतियोवैभवतियःश्रेष्ठतामश्नुतेसमहान्भवतितंदेवाअब्रुवन्स्वयमेवब्रूष्वयत्तेभविष्यतीतिसएतं
माहेंद्रंमहमन्वंमाध्यंदिनंसवनानांनिष्केवल्यमुक्थानांत्रिष्टुभंछंदसांपृष्ठंसाम्नांतमस्माउद्धारमुदहरन्नुदस्माउद्धारंहरंति
यएवंवेदतंदेवाअब्रुवन्सर्वंवाअवोचथाअपिनोत्रास्त्वितिसनेत्यब्रवीत्कथंवोपिस्यादितितमब्रुवन्नप्येवनोस्तुमघवन्निति
तान्नीक्षतैव ॥ २१ ॥ तेदेवाअब्रुवन्नियंवाइंद्रस्यप्रियाजायावावातापासहानामास्यामेवेच्छामहाइतितथेतितस्यामैच्छं
तसाब्रवीत्प्रातर्वःप्रतिवक्तास्मीतितस्मात्स्त्रियःपत्याविच्छंतेतस्मादुस्त्र्यनुरात्रंपत्याविच्छतेतांप्रातरुपायन्त्सैतदेवप्रत्य
पद्यतयद्वापानयद्वापुनर्वसूहेंद्रोनामाप्स्वमाः ॥ अथेतिप्रासहस्यतिष्णुविष्मानितींद्रोधनासहस्यतिस्तुविष्मान्य

दितितो [illegible]

हानामं [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ २२ ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

मध्वनमभवत [illegible]

रिति हिंकारेणपञ्चधान्यदुक्थात्पञ्चान्यदुक्थात्कल्पंतेताँनाहावश्च हिंकारश्चप्रस्तावश्चप्रथमाचर्क्च उद्गीथश्चमध्यमाचप्रतिहारश्चो
त्तमाचनिधनंचवषट्कारश्चतेयत्पञ्चान्यदुक्थात्पञ्चान्यदुक्थात्कल्पंतेतस्मादाहुःपांक्तोयज्ञःपांक्ताःपशवइतियदुविराजंद
शिनीमभिसंपद्यतेतस्मादाहुर्विराजियज्ञोदशिन्यांप्रतिष्ठितइत्यात्मावैस्तोत्रियःप्रजानुरूपःपत्नीधाय्यापशवःप्रगाथो
गृहाः सूक्तंसअस्मिंश्चलोकेऽमुष्मिंश्चप्रजयाचपशुभिश्चगृहेषुवसतियएवंवेद ॥ २३ ॥ स्तोत्रियंशंसत्यात्मावैस्तोत्रियस्तं
मध्यमयावाचाशंसत्यात्मानमेवतत्संस्कुरुतेऽनुरूपंशंसतिप्रजावाअनुरूपःसउच्चैस्तरामिवानुरूपःशंस्तव्यःप्रजामेवतच्छ्रेय
सीमात्मनःकुरुतेधाय्यांशंसतिपत्नीवैधाय्यानीचैस्तरामिवधाय्याशंस्तव्याऽप्रतिवादिनीहास्यगृहेषुपत्नीभवतियत्रैवं
विद्वान्नीचैस्तरांधाय्यांशंसतिप्रगाथंशंसतिसस्वरवत्यावाचाशंस्तव्यःपशवोवैस्वरःपशवःप्रगाथःपशूनामवरुध्याइंद्रस्य
नुवीर्याणिप्रवोचमितिसूक्तंशंसतितद्वाएतत्प्रियमिंद्रस्यसूक्तंनिष्केवल्यंहैरण्यस्तूपमेतेनवैसूक्तेनहिरण्यस्तूपआंगिरसइं
द्रस्यप्रियंधामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयदुपेंद्रस्यप्रियंधामगच्छतिजयतिपरमंलोकंयएवंवेदगृहावैप्रतिष्ठासूक्तंतत्प्रति
ष्ठितयावाचाशंस्तव्यंतस्माद्यद्यपिदूरइवपशूँल्लभंतेगृहानेवैनानाजिगमिषंतिगृहाहिपशूनांप्रतिष्ठाप्रतिष्ठा ॥ २४ ॥

भोभो ऽंग जामुष्यिंलोक आर्गीकोंड़ा धडम्रव धान्यपार्दकाम तम्भान्नलोऽग जानन्तीरिनि दुवं नं ऽंगोसिंगू
नइमंनोभंग जानमाहरनेनिनिभेनिनेगुरणाभि नोरपतैमे रम्पुरनाभि वेनरनेमिदेन मोरनेनिनिगर पानदिर गान रौ
दांमिरेंरनोऽमंग जानमच्छा चरैमानिरननिहिंसनुस्रसगणिनि गुस्रगनेरनोंऽग्गगनन्ना अनानि गुस्रगरवनोरन
नमार्पनिनाऽंभ रनोगनरा धार्मन्मावगाम्बऽरगानेका अगभूरवीतोऽंचनरश्रकांनी गुनगरवार्तनेनान्नानमरिगा
टीक्षार्थिनंनणोवम्पवनार गंनिनागनार्हारम्रोनगर्नाहिनानाहरेदृष्टि त्रिगुदुन्वनेन्यानरिग्गाभूनोनांऽरनोगनाधार्ग
न्मारगार्थेकमग्नंन्य संगाभन्धाहशिनाहरेनेपिनुरमनमा रागनोम्मानमर्थदृष्टिनिदृष्टि गानीनैनिग्गुभोरोनैनिग्गुभिनाग
हरन ॥२७॥ नेहेरा पनु रन्गायवीनिरन्नुमंगोमंग जानभारोनिगानवैनन्दवीनां रेभाग रेनन्सन्नरनेनानुमंत्रर रनिर्ना
नर्थनिमोहरनलांहरा गर्तोगम्भमन्यनेनान्य मंत्रयनेऽतनिरनेनिनेन्नेनद्भिम रंमरनरवनेनन्नेनिनेनिनेनिनोनिनिरःमो
नमेनेनानुमंत्रयेनदृतिचेनिर्वेनिम्वन्नेरगन्ननिम्रनिनुनगगन्धातिनिमानिनानोममान्मानिनिननानानुनेनम
मोमंग जानेमभगुन्मोद्यानिचेनरंऽहसी मन्नगणव जटिनीनानिनेरोमगनुन्मोरागानुनिगृरेमगानु ऽमोनगारं:गनर
स्यपदोननगमच्छिदेतन्नन्य कोभवनम्मान्यमरग्नमिनेयनुमनम्यरगार्वभाभ नन्मान्मादतिरिनोरपतःनन्नोरदनीकमा
नीनसमरौनिर्देऽग्यभयन्नहमम्व नौयानिवर्णानिनंमंरावन्मानि म्नानिगं दूरवोरनेऽगनंनोगदुःभोनानधेम्नभान्

॥ ९ ॥

॥ ६६ ॥ सावैदक्षिणेनपदासवनमगृभ्णात्तत्प्रातःसवनमभवत्तद्गायत्रीस्वमायतनमकुरुततस्मात्तत्समृद्धतमंमन्यंतेसर्वेषां
सवनानामग्रियोमुख्योभवतिश्रेष्ठतामश्नुतेयएवंवेदाऽथसव्येनपदासमगृभ्णात्तन्माध्यंदिनंसवनमभवत्तद्विस्रंसतत
द्विस्रस्तंनान्वाप्नोत्पूर्वंसवनंतंदेवाआजिज्ञासंततस्मिंस्त्रिष्टुभंछंदसामदधुरिंद्रंदेवतानांतेनतत्समावद्वीर्यमभवत्पूर्वेणसव
नेनोभाभ्यांसवनाभ्यांसमावद्वीर्याभ्यांसमावज्जामीभ्यांराध्नोतियएवंवेदाऽथमुखेनसमगृभ्णात्तत्तृतीयसवनमभवत्त
स्यपतंतीरसमधयत्तद्धीतरसंनान्वाप्नोत्पूर्वेसवनेतंदेवाआजिज्ञासंततत्पशुष्वपश्यंस्तद्यदाशिरमवनयंत्याज्येनपशुनाच
रंतितेनतत्समावद्वीर्यमभवत्पूर्वाभ्यांसवनाभ्यांसमावद्वीर्यैःसवनैःसमावज्जामिभीराध्नोतियएवंवेद ॥ २७ ॥ ते
वाइमेइतरेछंदसीगायत्रीमभ्यवदतांवित्तंनावक्षराण्यनुपर्यागुरितिनेत्यब्रवीद्गायत्रीयथावित्तमेवनइतितेदेवेषुप्रश्नमैतां
तेदेवाअब्रुवन्यथावित्तमेववइतितस्माद्धाप्येतर्हिवित्त्यांव्याहुर्यथावित्तमेवनइतिततोवाअष्टाक्षरागायत्र्यभवत्त्र्यक्षरात्रि
ष्टुबेकाक्षराजगतीसाष्टाक्षरागायत्रीप्रातःसवनमुदयच्छन्नाशक्नोत्त्रिष्टुप्त्र्यक्षरामाध्यंदिनंसवनमुद्यंतुंतांगायत्र्यब्रवीदाया
न्यपिमेऽत्रास्त्वितिसातथेत्यब्रवीत्त्रिष्टुप्तांवैमैतैरष्टाभिरक्षरैरुपसंधेहीतितथेतितामुपसमदधादेतद्वैतद्गायत्र्यैमध्यंदिनेय
न्मरुत्वतीयस्योत्तरेप्रतिपदोऽनुचरःसैकादशाक्षराभूत्वामाध्यंदिनंसवनमुदयच्छन्नाशक्नोज्जगत्येकाक्षरातृतीयसवन
[illegible]

दधादित्यग्नयश्चानूतायस्य [illegible]

अष्टाक्षराणामष्टभर्दै कादशाक्षरात्रिष्टुभेकादशाक्षरा जगती [illegible] भिःसमाप्ता [illegible]

कं गायत्रं सा भवति माध्यन्दिनमेतदिति [illegible] गायत्रम् ॥ २८ ॥ [illegible]

नमुपयन्त्यानेनिति [illegible] माध्यन्दिनः पुरस्तात् [illegible] दित्यानां [illegible]

[illegible] नानुवषट्करोति न भक्षयन्ति [illegible] अनुवषट्कार [illegible]

दित्यान्प्राणान्संस्थापयानीति [illegible] नानुवषट्करोति [illegible]

[illegible] पुरस्तात् [illegible]

नानुवषट्करोति न भक्षयन्ति [illegible] अनुवषट्कार [illegible]

[illegible] पुरस्तात् [illegible]

[illegible] पृथिव्यां [illegible] प्रतिष्ठ [illegible]

प्राणायचावाचोपायश्च पृथिव्यां [illegible] प्रतिष्ठ [illegible]

रेयं नं तत्प्रतिष्ठापयति ॥ २९ ॥ आर्भवं [illegible]

मानग्निर्वसुभिः प्रातःसवनादनुदतंतेभ्यो माध्यंदिने सवने वा चिकल्पयिषंस्तानिंद्रो रुद्रैर्माध्यंदिनात्सवनादनुदतंतेभ्यस्तृतीयसवने वा चिकल्पयिषंस्तान्विश्वेदेवा अनोनुद्यंत नेह पास्यंति नेहेति स प्रजापतिरब्रवीत्सविताऽरं तव वा इमे तेवासास्त्वमेभिः संपिबस्वेति तथेत्यब्रवीत्सविता तान्वै त्वमुभयतः परिपिबेति तान्प्रजापतिरुभयतः पर्यपिबत्त एते धाय्ये अनिरुक्ते प्राजापत्ये न स्येते अभित आर्भवं सुरूपकृत्नुमूतये ऽयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा इति प्रजापतिरेवैनांस्तदुभयतः परिपिबति तस्मादु श्रेष्ठी पात्रे रोचयत्येवं यं कामयते तं तेभ्यो वै देवा अपवावीभत्संत मनुष्यगंधात्त एते धाय्ये अंतरदधत वेभ्यो मा तं वा पित्र इति ॥ ३० ॥ वैश्वदेवं शंसति यथा वै प्रजा एवं वैश्वदेवं तद्यथांतरं जनता एवं सूक्तानि यथारण्यान्येवं धाय्यास्तदुभयतो धाय्यां पर्याह्वयते तस्मात्तान्यरण्यानि मंत्यनरण्यानि मृगैश्च वयोभिश्चेति ह स्माह यथा वै पुरुष एवं वैश्वदेवं तस्य यथांतरमंगान्येवं सूक्तानि यथा पर्वाण्येवं धाय्यास्तदुभयतो धाय्यां पर्याह्वयते तस्मात्पुरुषस्य पर्वाणि शिथिराणि संति दृढानि ब्रह्मणा हितानि धृतानि मूलं वा एतद्यज्ञस्य यद्धाय्याश्च याज्याश्च तद्यदन्या अन्या धाय्याश्च याज्याश्च कुर्युरुन्मूलमेव तद्यज्ञं कुर्युस्तस्मात्ताः समान्य एव स्युः पांचजन्यं वा एतदुक्थं यद्वैश्वदेवं सर्वेषां वा एतत्पंचजनानामुक्थं देवमनुष्याणां गंधर्वाप्सरसां सर्पाणां च पितॄणां चैतेषां वा एतत्पंचजनानामुक्थं सर्व एनं पंचजना विदुरैनं पंचिन्यै जनतायै हविनो गच्छंति य एवं वेद सर्वदेवत्यो वा एष हो[illegible]

[illegible]

घोरतमास्तन्व आसँस्ता एकधा समभरँस्ताः संभृता एष देवोऽभवत्तदस्यैतद्भूतवन्नाम भवति वै स योऽस्यैतदेवं नाम वेद तं देवा अ
ब्रुवन्नयं वै प्रजापतिरकृतमकरिमं विध्येति स तथेत्यब्रवीत्स वै वो वरं वृणा इति वृणीष्वेति स एतमेव वरमवृणीत पशूनामाधिप
त्यं तदस्यैतत्पशुमन्नाम पशुमान्भवति योऽस्यैतदेवं नाम वेद तमभ्यायत्याविध्यत्स विद्ध ऊर्ध्व उदप्रपतत्तमेतं मृग इत्याचक्षते य
उ एव मृगव्याधः स उ एव स या रोहित्सा रोहिणी यो एवेषुस्त्रिकांडा सो एवेषुस्त्रिकांडा तद्वा इदं प्रजापते रेतः सिक्तमधावत्तत्स
रोऽभवत्ते देवा अब्रुवन्मेदं प्रजापते रेतो दुषदिति यदब्रुवन्मेदं प्रजापते रेतो दुषदिति तन्मादुषमभवत्तन्मादुषस्य मादुषत्वं मादु
षं ह वै नामैतद्यन्मानुषं तन्मादुषं सन्मानुषमित्याचक्षते परोक्षेण परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥३३॥ तदग्निना पर्यादधुस्तन्मरुतो
धून्वँस्तदग्निर्न प्राच्यावयत्तदग्निना वैश्वानरेण पर्यादधुस्तन्मरुतो धून्वँस्तदग्निर्वैश्वानरः प्राच्यावयत्तस्य यद्रेतसः प्रथममु
ददीप्यत तदसावादित्योऽभवद्यद्द्वितीयमासीत्तद्भृगुरभवत्तं वरुणो न्यगृह्णीत तस्मात्स भृगुर्वारुणिरथ यत्तृतीयमदीदेदिव त
आदित्या अभवन्येंऽगारा आसंस्तेंऽगिरसोऽभवन्यदंगाराः पुनरवशांता उददीप्यंत तद्बृहस्पतिरभवद्यानि परिक्षाणान्यासंस्ते कृ
ष्णाः पशवोऽभवन्या लोहिनी मृत्तिका ते रोहिता अथ यद्भस्मासीत्तत्परुष्यं व्यसर्पद्गौरो गवय ऋश्य उष्ट्रो गर्दभ इति ये चैते रुणाः
पशवस्ते चैतान्वा एष देवोऽभ्यवदत्मम वा इदं मम वै वास्तुहमिति तमेतयर्चा निरवादयंत यं पाशं चुलशर्मस्य आ ते पितर्मरुतां सु
म्नमेतु मा नः सूर्यस्य संदृशो युयोथाः ॥ अभि नो वीरो अर्वति क्षमेत प्र जायेमहि रुद्र प्रजाभिरिति म

जायेमहिरुद्रियप्रजाभिरितिमूर्धासकृद्रेत्येतसंवनाम्नःपरिहृत्यैतदुग्धदुग्नंनःकरनीत्येवगंग्च्छमितिप्रतिपत्रतेमरंमाप
यशांत्वैनृभ्योनारिभ्योगधद्गतिपुमांगोवैनरःस्त्रियोनार्यःगर्भरमाणरनांत्यैसोनिरुकार्यद्रीशांनांमगांगुःमगांगुत्वार्नगरे
मायुरेतियएवंवेदमोगायत्र्यावायंगायत्रीप्रमाणंवनंतसमश्यति ॥ ३४ ॥ वैश्वानरगिंजाग्निमारुतंप्रतिपद्यतेवैश्वानरो
वाग्नद्रेत·सिक्तंप्राच्यावयंतस्माद्वैश्वानरीयेणाग्निमारुतंप्रतिपद्यतेऽनवानंप्रथमऋचमंनमच्यांग्नेनाऽप्राणानेवशांता
न्प्रनंदन्नेनिरग्निमारुतंशंसतिप्राणेनवनतद्रीमंरत्नंगांवनुयहन्यादेन्यंविरकागमिन्द्रेजमेवतन्नेनुकुर्वातरनिनन्या
दाग्निमारुतेनऋत्व्यमेव्यविरतामारवंशंसनिमम्नोऽध्याग्नन्द्रेतःसिक्तंमूर्नःतःप्राच्यावयंतस्मान्मारुतंशंसनिरमा
यज्ञायोअग्नयेदंरोचाद्र्यियोदानिम्यर्योनिचानुरूपंचशंसनिगर्भस्थेयोनिनानुरूपंचशंसतिरस्मान्मध्येयोनिर्भूतो
यद्रेमुनेशम्बाशसनिप्रनिप्रयरंवनदुर्गिष्ठाज्ञनवनंदशानिप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेद ॥ ३५ ॥ जात
वेदस्यंशंसतिप्रजापतिंप्रजाअसृजतेना.सृष्टापराच्यऽयायप्रव्यावतंतताअग्निनावगच्छोताअग्निमुपावर्तंतममेवाद्या
प्युपावृत्ता. सोव्रवीज्जाताविप्रजा·अनेनाविदर्मेतिय दब्रवीज्जातावैप्रजाअनेनाविदमितिनज्जातवेदस्यमभवत्तज्जातवेदसो
जातवेदस्त्वंता अग्निनाप्रजापतिनालब्धा शोचन्त्यो दीध्यत्योनिषण्णा·अद्भिरभ्यपिंचत्तस्मादुपरिष्टाज्जातवेदस्यस्यापोहि
ष्ठीयंशंसतितस्मात्तच्छमयन्त्यशंसत्येना·ऽर्गऽर्गअपिच्यंनिजग्यामन्यतनायुराअह्निनाप्रेनपगेआत्जातवेदस्येह

अन्वाहार्यो ३

मो जन्म यदेनिनमकार वर्नामंनतःगंनतितस्मादेननःपितृभ्योनमस्क्रियतेतदाहुर्व्याहारंपित्र्याःगंमे २ त॥अन्वाहार्यो

इति ॥ व्याहारंनेयगमेदमंन्विनंवंपितृयज्ञस्यमाध्यगंन्विनंवाएरपितृयज्ञंसंस्थापयतिचोव्याहारंगंनतितस्माद्व्याहार

मेरनंमच्चं ॥ ३७ ॥ व्यादुपिक्रयवंमधुलोऽनाव्यतिर्ताद्विप्यैद्रीरनुपानीयाःगंनत्वेताभिर्याइंद्रस्तृतीयसवनमन्वपिब

गरनुयानीयनानुयार्नीयाव्येमाध्यंनीयंवनहिंदेवनायदेनाहोनागंनतितस्मादेतासुमद्वत्यतिगीर्यियोरोजमास्कभिता

रजोगोनिरिष्णुयाग्नीनूयंगंननिरिष्णुर्यज्ञस्यदुरिष्टंपातिवक्ताःव्यिष्टैनयोरुभयोरेवशांत्यैविष्णोर्नुकंवीर्याणिप्रवोच

मितिर्यग्रीनंगनियर्थाय्मल्यंमेवयज्ञस्यविष्णुर्नयथादुष्कृष्टंदुमंतीकृतंसुकृष्टंसुमतीकृतंकुर्यादिर्योदयमेयंतघनस्यदुः

ष्टुनंदुःगर्म्यसुष्टुतंसुगम्यंकुर्वन्नेनियदेनांहोनागंमनिनंनुतन्वप्रजनोभानुमन्विहीतिप्राजापत्यांगंनतिप्रजायैतंतुःप्रजामे

वास्माएतत्संतनोतिज्योतिष्मतःपथोरक्षधियाकृतानितिदेवयानावैज्योतिष्मंतःपंथानस्तानेवास्माएतद्वितनोत्यनुल्ब

णंवयनजोगुवामपोमनुर्भवजनयादैव्यंजनमित्यैवैनंतन्मनोःप्रजयासंतनोतिप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेदेंद्रा

नइंद्रोमधवाविरप्शीत्युपमयाविंद्यानीयंवाइंद्रोमधवाविरप्शीकरत्वत्याचर्षणीधृदनर्वैतीयंवैमत्याचर्षणीधृदनर्वा ॥

रंगराजानुरांमवम्भेदनीयंरगजाउनुरागनविश्ववोमाहिनंयज्ञरित्रइतीयंवैमाहिनंयज्ञश्चवोयजमानोजरितायजमाना

१ भा॰ १ ' अन्वाहार्याइनिनि ' इनिपाट. ।

प्रातश्चैतंप्रयन्त्यौतस्वाहाकारेणाग्निहोत्रशुक्लात्स्वाहाकारेण [illegible] येच्छौतस्वा [illegible]
दनप्रायणीयेसामिधेनीरन्वाहपंचदशदर्शपूर्णमासयोःप्रायणीयमेवानुदर्शपूर्णमासावग्निष्टोममपीतःसोमंराजानंक्रीणं
त्यौषधोवैसोमोराजौषधिभिस्तंभिषज्यंतियंभिषज्यंतिसोममेवराजानंक्रीयमाणमनुयानिकानिचभेषजानितानिगच्छं
त्यग्निष्टोममपियंत्यग्निमातिथ्येमंथंत्यग्निंचातुर्मास्येष्वातिथ्यमेवानुचातुर्मास्यान्यग्निष्टोममपियंतियत्प्रवर्ग्येणचरंतिप
यमादाक्षायणयज्ञप्रवर्ग्यमेवानुदाक्षायणयज्ञोग्निष्टोममप्येतिपशुरुपयमथेभवतितमेवानुयेकेचपशुबंधास्तेसर्वेग्निष्टोमम
पियंतोक्षदधोनामयज्ञक्रतुस्तंदशाचरंतिदशादधिघर्मेदधिपर्ममेवान्विक्षादधोग्निष्टोममप्येति ॥ ४० ॥ इतिनुपुरस्ता
दथोपरिष्टात्पंचदशोक्थ्यस्यस्तोत्राणिपंचदशशस्त्राणिसमासोमासशःसंवत्सरोविहितःसंवत्सरोग्निर्वैश्वानरोग्निरग्निष्टो
मःसंवत्सरमेवान्वुक्थ्योग्निष्टोममप्येत्युक्थ्यमपियंतमनुवाजपेयोप्येत्युक्थ्योहिसभवतिद्वादशरात्रेःपर्यायाःसर्वेपंचद
शास्तेद्वादशसंपद्यत्रिंशदेकविंशोक्षशिमासेत्रिवृत्संधिःसात्रिंशत्समासस्त्रिंशन्मासस्यरात्रयोमासशःसंवत्सरोविहितःसं
वत्सरोग्निर्वैश्वानरोग्निरग्निष्टोमःसंवत्सरमेवान्वतिरात्रोग्निष्टोममप्येत्यतिरात्रमपियंतमन्वसोर्यामोप्येत्यत्यतिरात्रोहिस
भवत्येतद्वैयेचपुरस्ताद्येचोपरिष्टाद्यज्ञक्रतवस्तेसर्वेग्निष्टोममपियंतितस्यसंस्तुतस्यनवतिशतंस्तोत्रियाःसायानवतिस्मिन्दन
त्रिवृतोऽथयानवतिस्तेदशोऽथयादशतासामेकास्तोत्रियोदेतित्रिवृत्परिशिष्यतेसोसावेकविंशोध्याहितस्तपतित्रिगुणा

न्याएपस्तोमानांदशयाएतस्मादर्वांचस्त्रिवृतोदशपरांचौमध्यएएएकविंशउभयतोध्याहितस्तपतितद्यासौस्तोत्रियोदेति
सैतस्मिन्नध्यूह्यासयजमानस्तद्देयंक्षत्रंसहोबलमश्नुतेहवैदेयंक्षत्रंसहोबलमेतस्यहसायुज्यंसरूपतांसलोकतामश्नुतेयएवंवेद
॥ ४१ ॥ देवावाअसुरैर्विजिग्यानाऊर्ध्वाःस्वर्गंलोकमायन्सोग्निर्दिविस्पृगूर्ध्वउदश्रयतसस्वर्गस्यलोकस्यद्वारमवृणोद
ग्निर्वैस्वर्गस्यलोकस्याधिपतिस्तंवसवःप्रथमाआगच्छंस्तएनमब्रुवन्नतिनोर्जस्याकाशंनःकुर्विंतिसनास्तुतोतिस्रक्ष्यइत्यब्र
वीत्स्तुतनुमेतितथेतितंतेत्रिवृतास्तोमेनास्तुवंस्तान्स्तुतोत्यार्जततेयथालोकमगच्छंस्तंरुद्राआगच्छंस्तएनमब्रुवन्नतिनो
र्जस्याकाशंनःकुर्विंतिसनास्तुतोतिस्रक्ष्यइत्यब्रवीत्स्तुतनुमेतितथेतितंतेपंचदशेनस्तोमेनास्तुवंस्तान्स्तुतोत्यार्जततेय
थालोकमगच्छंस्तमादित्याआगच्छंस्तएनमब्रुवन्नतिनोर्जस्याकाशंनःकुर्विंतिसनास्तुतोतिस्रक्ष्यइत्यब्रवीत्स्तुतनुमेतितथे
तितंतेसप्तदशेनस्तोमेनास्तुवंस्तान्स्तुतोत्यार्जततेयथालोकमगच्छंस्तंविश्वेदेवाआगच्छंस्तएनमब्रुवन्नतिनोर्जस्याकाशं
नःकुर्विंतिसनास्तुतोतिस्रक्ष्यइत्यब्रवीत्स्तुतनुमेतितथेतितंतएकविंशेनस्तोमेनास्तुवंस्तान्स्तुतोत्यार्जततेयथालोकमग
च्छन्नेकैकेनवैतंदेवाःस्तोमेनास्तुवंस्तान्स्तुतोत्यार्जततेयथालोकमगच्छन्नथहैनमेषएतैःसर्वैःस्तोमैःस्तौतियोयजतेयश्चैन
मेवंवेदातीतुतमर्जोताअतिहवाएनमर्जतेस्वर्गंलोकमभियएवंवेद ॥ ४२ ॥ सवाएषोग्निरेवयदग्निष्टोमस्तंयदस्तुवंस्त

१ मात्वे 'मर्जसे' इतिपाठः । मर्जतएव प्रायपत्येभिमन्त्रधः ।

स्मादग्निष्टोमंसन्तमग्निष्टोमंसंतमग्निष्टोमइत्याचक्षतेपरोक्षेणपरोक्षप्रियाइवहिदेवाअंयच्चतुष्टयाद्देवाश्चतुर्भिःस्तोमैरस्तुवं
स्तस्माच्चतुःस्तोमंसन्तंचतुःस्तोमंसंतंचतुःष्टोमइत्याचक्षतेपरोक्षेणपरोक्षप्रियाइवहिदेवाअथयदेनमूर्ध्वंसन्तंज्योतिर्भूतमस्तु
वंस्तस्माज्ज्योतिष्टोमंसन्तंज्योतिष्टोमंसंतंज्योतिष्टोमइत्याचक्षतेपरोक्षेणपरोक्षप्रियाइवहिदेवाःगयत्रोपूर्वोनवगोपयचकृ
न्तुर्यथास्थचक्रमनंतमंयंयदग्निष्टोमंमन्मयथंयप्रायणांनथोदयनीतदेवाभियज्ञगाथागीयते ॥ यदस्यपूर्वमपरंतदस्ययद्व
स्यापरंतद्वस्यपूर्वं ॥ अहेरिवसर्पणंशाकलस्यनविज्ञानंतियतरत्परस्तादितियथाह्येवास्यप्रायणमेवमुदयनमसदितितद्व
दुर्यत्त्रिवृत्प्रायणमेकविंशमुदयनमेकविंशनंसमंइतियोवाएकविंशस्त्रिवृद्धसोऽधोयदुभौतृचौतृचिनावितिन्वेवत्तेनेति ॥४३॥
योवाएषनवत्येवाग्निष्टोमएवसाह्नस्यपट्राहांस्थापयेयुःसाह्नोयेनामतेनागन्त्वरमाणाश्चेरगुर्यदैवप्रातःसवनेणवंमाध्यं
दिनएवंतृतीयसवनेयमुत्यजमानोप्रमायुकोभवतियद्वाइदंपूर्वयोःसवनयोरन्त्वरमाणाश्चरन्तितस्माद्धेदंप्राच्योप्रा
सनावहृत्याविष्टोअथयद्धेदंतृतीयसवनेत्वरमाणाश्चरन्तितस्माद्धेदंप्रत्यंचिदीर्घारण्यानिभवंतितथाहयजमानःप्रमायु
कोभवतितिनागन्त्वरमाणाश्चरेगुर्यदैवप्रातःसवनएवंमाध्यंदिनएवंतृतीयसवनएवमुहयजमानोप्रमायुकोभवतिगणलसं
यजस्त्रेणानुपर्यावर्तेनथदायाएषप्रातरुदेत्यथमंद्रंतपतितस्मान्मंद्रयावाचाप्रातःसवनेशंसेदथयदाभ्येत्यथबलीयस्तपति
तस्माद्बलीयस्यावाचामाध्यंदिनेशंसेदथयदाभितरामेत्यथबलिष्ठतमंतपतितस्माद्बलिष्ठतमयावाचातृतीयसवनेशंसेदेवंशं

सद्योदेव ब्र ग्धशस्त्रीययातुवाचोत्तरोत्तरिण्योत्सहेतेसमापनायतयाप्रतिपद्येतैतत्सुशस्ततममिवभवतिसवाऽए
पनकदाचनास्तमेतिनोदेतितंयदस्तमेतीतिमन्यंतेऽह्नएवतदंतमित्वाऽथात्मानंविपर्यस्यतेरात्रीमेवावस्तात्कुरुतेहःपरस्ता
दथयदेनंप्रातरुदेतीतिमन्यंतेरात्रेरेवतदंतमित्वाथात्मानंविपर्यस्यतेहरेवावस्तात्कुरुतेरात्रींपरस्तात्सवाएपनकदाचननि
म्रोचतिनहवैकदाचननिम्रोचत्येतस्यहसायुज्यंसरूपतांसलोकतामश्नुतेयएवंवेदयएवंवेद॥४४॥ इतिचतुर्थोध्यायः॥४॥

यज्ञोवैदेवेभ्योन्नाद्यमुदक्रामत्तेदेवा अब्रुवन्यज्ञोवैनोन्नाद्यमुदक्रमीदन्विमंयज्ञमन्नमन्विच्छामेतितेब्रुवन्कथमन्विच्छा
मेतिब्राह्मणेनचच्छंदोभिश्चेत्यब्रुवंस्तेब्राह्मणंछंदोभिरदीक्षयंस्तस्यांतंयज्ञमतन्वतापिपत्नीःसमयाजयंस्तस्माद्धाप्येतर्हिदी
क्षणीयायामिष्टावांतमेवयज्ञंतन्वतेऽपिपत्नीःसंयाजयंतितमनुन्यायमन्ववायंस्तेप्रायणीयमतन्वततंप्रायणीयेननेदीयो
न्वागच्छंस्तेकर्मभिःसमत्वरंततच्छंय्वंतमकुर्वंस्तस्माद्धाप्येतर्हिप्रायणीयंशंय्वंतमेवभवतितमनुन्यायमन्ववायंस्तआति
थ्यमतन्वततमातिथ्येननेदीयोन्वागच्छंस्तेकर्मभिःसमत्वरंततदिळांतमकुर्वंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्यातिथ्यमिळांतमेवभवतित
मनुन्यायमन्ववायंस्तउपसदोतन्वततमुपसद्भिर्नेदीयोन्वागच्छंस्तेकर्मभिःसमत्वरंततेतिस्रःसामिधेनीरनूच्यतिस्रोदेव
ताऽअयजंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्युपसत्सुतिस्रएवसामिधेनीरनूच्यतिस्रोदेवतायजंतितमनुन्यायमन्ववायंस्तउपवसथमतन्व

१ 'रात्रिंपरस्तात्' इति भाष्ये ।

तंतमुपवसथ्येहन्यामुर्वंस्तमास्थांतंयज्ञमतन्वतापिपलीःसमयाजयंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्युपवसथ आंतमेवयज्ञंतन्वतेपिपत्नीःसं
याजयंतितस्मादेतेषुपूर्वेषुकर्मसुशनैस्तरांशनैस्तरामिवानुब्रूयादनूल्बारमिवहितेतमायंस्तस्मादुपवसथेयावत्यावाचांका
मयीततावत्यानुब्रूयादासोहिमतर्हिभवतीतितमास्थायुर्वंस्तिष्ठस्वनोयाद्यायेतिसनेत्यब्रवीत्कथंवस्तिष्ठेयेतितानीक्षतेवत
मन्नुर्वन्ब्राह्मणेनचनच्छंदोभिश्चेत्यगुष्मत्यान्नाद्यायतिष्ठस्वेतितथेतितस्माद्धाप्येतर्हियज्ञःसयुग्भूत्वादेवेभ्योहव्यंवहतिब्रा
ह्मणेनचच्छंदोभिश्च ॥ ४५ ॥ त्रीणिहवैयज्ञेक्रियंतेजग्धंगीर्णंवांतंतद्धैतदेवजग्धंयदाशंसमानमार्त्विज्यंकारयतउतवा
मेदस्यादुतवामावृणीतेतितद्धतत्पराङेवयथाजग्धंनैवयतजमानंभुनक्त्यथहतदेवगीर्णंयद्बिभ्यदार्त्विज्यंकारयतउत
वामालवाधेतोतवामेनयज्ञवेशसंकुर्यादितितद्धतत्पराङेवयथागीर्णंनैवयतजमानंभुनक्त्यथहतदेववांतंयदभिशस्यमा
नमार्त्विज्यंकारयतेयथाह्वाइदंवांतान्मनुष्याबीभत्संतएवंतस्माद्देवास्तद्धतत्पराङेवयथावांतंनैवयतजमानंभुनक्ति
सएतेषात्रयाणामाशांनेयात्तयद्येतेषांत्रयाणांमेकंचिदकाममभ्याभवेत्तस्यास्तिवामदेव्यस्यस्तोत्रेप्रायश्चित्तिरिदंवाइदंवा
मदेव्यंयजमानलोकोमृतलोकःस्वर्गोलोकस्तत्त्रिभिरक्षरैर्न्यूनंतस्यस्तोत्रउपसृप्यत्रेधात्मानंविगृह्णीयात्पुरुषइतिसएतेषु
लोकेष्वात्मानंदधात्यस्मिन्यजमानलोकेऽस्मिन्नमृतलोकेऽस्मिन्स्वर्गेलोकेससर्वांदुरिष्टिमत्येत्यपियदिसमृद्धाइवऋत्विजः

१ भाष्ये ' रिक्वासंदेवा ' इत्येवपाठ द्वितीयमिद्वेतिनास्ति ।

स्युरितिह स्माहाथ हैतज्जपेद्देवेति ॥ ४६ ॥ छंदांसिवैदेवेभ्योहव्यमूढ्वाश्रांतानिजघनार्धेयज्ञस्यातिष्ठंतियथाश्वोवाश्वत
रोवोहियांस्तिष्ठेदेवंतेभ्यएतंमैत्रावरुणंपशुपुरोळाशमनुदेविकाहवींषिनिर्वपेद्धात्रेपुरोळाशंद्वादशकपालंयोधातासवषट्का
रोनुमत्यैचरुंयानुमतिःसागायत्रीराकायैचरुंयाराकासात्रिष्टुप्सिनीवाल्यैचरुंयासिनीवालीसाजगतीकुह्वैचरुंयाकुहूःसा
नुष्टुबेतानिवावसर्वाणिच्छंदांसिगायत्रंत्रैष्टुभंजागतमानुष्टुभमन्वन्यान्येतानिहियज्ञेप्रतमामिवक्रियंतएतैर्हवाअस्यच्छं
दोभिर्यजतःसर्वैश्छंदोभिरिष्टंभवतियएवंवेदतद्वैयदिदमाहुःसुधायांहवैवाजीसुहितोदधातीतिच्छंदांसिवैतत्सुधायांह
वाएनंछंदांसिदधत्यननुध्यायिनंलोकंजयतियएवंवेदतद्वैकआहुर्धातारमेवसर्वासांपुरस्तात्पुरस्तादाज्येनपरियजेत्तदा
सुसर्वासुमिथुनंदधातीतितदुवाआहुर्जामिवाएतद्यज्ञेक्रियतेयत्रसमानीभ्यामृग्भ्यांसमानेहन्यजतीतियदिहवाअपिव
ह्वयइवजायाःपतिर्वावतासांमिथुनंतद्यदामांधातारंपुरस्ताद्यजतितदासुसर्वासुमिथुनंदधातीतिनुदेविकानां ॥४७॥ अ
थदेवीनांसूर्यायपुरोळाशमेककपालंयःसूर्यःसधातासउएववषट्कारोदिवेचरुंयाद्यौःसानुमतिःसोऽएवगायत्र्युषसेचरुंयो
षाःसाराकासोएवत्रिष्टुब्गवेचरुंयागौःसासिनीवालीसोएवजगतीपृथिव्यैचरुंयापृथिवीसाकुहूःसोएवानुष्टुबेतानिवाव
सर्वाणिच्छंदांसिगायत्रंत्रैष्टुभंजागतमानुष्टुभमन्वन्यान्येतानिहियज्ञेप्रतमामिवक्रियंतएतैर्हवाअस्यच्छंदोभिर्यजतःसर्वै

त्येननुध्यायिनंलोकंजयतियएवंवेदतद्धैकआहुःसूर्यमेवसर्वांमंपुरस्तात्पुरस्ताद्गायेनपरिधजंतद्गामुसर्वांगुमिथुनंदधा
तीतितदुवाआहुर्जामिवाएतद्यज्ञेक्रियतेयत्रसमानीभ्यामृग्भ्यांगमानेहन्यजतीतियदिहवाअपिबह्वयइवजायाःपतिर्वा
वनामाभिथुनंनयदामांसूर्यंपुरस्ताद्यजतितदामुसर्वांगुमिथुनंदधातितितायाइमास्ताअमूर्याअमूस्ताइमाअन्यतराभिर्वा
वनकाममाप्नोनिर्यएताभ्यामुभयीभ्यांगतःश्रियःप्रजातिकामस्यमंनिर्वपेन्नेत्वेषिष्यमाणस्यैवदेनात्प्रेषिष्यमाणस्यमं
निर्वपेद्दीप्यन्तेह्यस्यवित्तेदेवाअग्नेर्यद्धाअयमात्मनेक्षमसंमन्तेतिताहश्रुष्टिवृक्षोगोपालायनोद्वद्युम्नस्याभिप्रतारिणस्यो
भयीयंज्ञमनिर्वापंतस्यहग्यथगृत्संगाहमानंद्दृष्ट्वोवाचेत्थमहमस्यराजन्यस्यदेविकाश्चदेवीश्चोभयीर्यज्ञेसमसाद्यंयदस्येत्थं
रथगृत्संगाहनटनिचतुःषष्टिंकवचिनःशश्वद्धास्यतेपुत्रनप्तारआसुः ॥ ४८ ॥ अग्निष्टोमंवैदेवाअश्रयंतोक्थ्यान्यसुरा
स्तेसमावद्वीर्याएवासन्नव्यावर्तंततान्भरद्वाजऋषीणामपश्यदिमेवाअसुराउक्थेषुश्रितास्तानेषांनकश्चनपश्यतीतिसोऽग्नि
मुदह्वयदेहिमृघ्रयाणिनैष्टत्रस्थेतराग्निरइत्यसुयोहवाइतरगिरःसोऽग्निरुवाचोत्तिष्ठन्नब्रवीत्किंस्विदेवमल्वकृशोदीर्घःपलितोव
क्ष्यतीतिभरद्वाजोहवैकृशोदीर्घःपलितआससोऽब्रवीदिमेवाअसुराउक्थेषुश्रितास्तान्नोनकश्चनपश्यतीतितानग्निरश्वोभू
त्वाभ्यत्यद्रवद्यदग्निरश्वोभूत्वाभ्यत्यद्रवत्तत्साकमश्वंसामाभवत्तत्साकमश्वस्यसाकमश्वत्वंतदाहुःसाकमश्वेनोक्थानिप्र
णयेदप्रणीतानिवावतान्युक्थानियान्यन्यत्रसाकमश्वादितिप्रमंहिष्ठीयेनप्रणयेदित्याहुःप्रमंहिष्ठीयेनवैदेवाअसुरानुक्थे

म्यःप्राणुदंततत्वाहैयम्नमंहिर्षीयेनननयत्नमाकमश्वेन ॥ ४९ ॥ तेवाअसुरामैत्रावरुणस्योक्थमश्रयंतंसोब्रवीदिंद्रः
कश्चाहंचेमानितोऽसुरान्नोत्स्यावहाइत्यहंचेत्यब्रवीद्वरुणस्तस्मादैंद्रावरुणंमैत्रावरुणस्तृतीयसवनेशंसतींद्रश्चहितान्वरुण
श्चततोनुदेतांतेवैततोपहताअसुराब्राह्मणाच्छंसिनउक्थमश्रयंतंसोब्रवीदिंद्रःकश्चाहंचेमानितोसुरान्नोत्स्यावहाइत्यहंचे
त्यब्रवीद्बृहस्पतिस्तस्मादैंद्राबार्हस्पत्यंब्राह्मणाच्छंसीतृतीयसवनेशंसतींद्रश्चहितान्बृहस्पतिश्चततोनुदेतांतेवैततोपहताअ
सुराअच्छावाकस्योक्थमश्रयंतंसोब्रवीदिंद्रःकश्चाहंचेमानितोसुरान्नोत्स्यावहाइत्यहंचेत्यब्रवीद्विष्णुस्तस्मादैंद्रावैष्णवम
च्छावाकस्तृतीयसवनेशंसतींद्रश्चहितान्विष्णुश्चततोनुदेतांद्वंद्वमिंद्रेणदेवताःशस्यंतेद्वंद्वंवैमिथुनंतस्माद्द्वंद्वान्मिथुनंप्रजा
यतेप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेदाथर्हतेपोत्रीयाश्चनेष्ट्रीयाश्चचत्वारऋतुयाजाःपङ्क्चःसाविराड्दशिनींतद्विरा
जियज्ञंदशिन्यांप्रणिष्ठापयंतिप्रतिष्ठापयंति ॥ ५० ॥ इतिपंचमोध्यायः ॥ ५ ॥ इतितृतीयपंचिकासमाप्ता ॥३॥

॥ इतितृतीयपंचिकासमाप्ता ॥

॥ अथचतुर्थपंचिकाप्रारंभः ॥

॥ ४९ ॥ तथाअसुरामैत्रावरुणस्योक्थमश्रयंतसोब्रवीदिंद्रः
कश्चाहंचेमानितोऽसुरान्नोत्स्यावहाइत्यहंचेत्यब्रवीद्वरुणस्तस्मादैंद्रावरुणंमैत्रावरुणस्तृतीयसवनेशंसतींद्रश्चहितान्वरुण
श्चततोनुदेतांतेवैततोपहताअसुराब्राह्मणाच्छंसिनउक्थमश्रयंतसोब्रवीदिंद्रःकश्चाहंचेमानितोसुरान्नोत्स्यावहाइत्यहंचे
त्यब्रवीद्बृहस्पतिस्तस्मादैंद्राबार्हस्पत्यंब्राह्मणाच्छंसीतृतीयसवनेशंसतींद्रश्चहितान्बृहस्पतिश्चततोनुदेतांतेवैततोपहताअ
सुराअच्छावाकस्योक्थमश्रयंतसोब्रवीदिंद्रःकश्चाहंचेमानितोसुरान्नोत्स्यावहाइत्यहंचेत्यब्रवीद्विष्णुस्तस्मादैंद्रावैष्णवम
च्छावाकस्तृतीयसवनेशंसतींद्रश्चहितान्विष्णुश्चततोनुदेतांद्वंद्वमिंद्रेणदेवताःशस्यंतेद्वंद्वंवैमिथुनंतस्माद्द्वंद्वान्मिथुनंप्रजा
यतेप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेदाथहैतेपोत्रीयाश्चनेष्ट्रीयाश्चचत्वारऋतुयाजाःषळृचःसाविराड्दशिनीतद्विरा
जियन्नेवैतदन्नाद्यंप्रतिष्ठापयंति ॥ ५० ॥ इतिपंचमोध्यायः॥ ५ ॥ इतितृतीयपंचिकासमाप्ता ॥३॥

॥ इतितृतीयपंचिकासमाप्ता ॥

॥ अथचतुर्थपंचिकाप्रारंभः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ देवावैप्रथमेनाह्नेंद्रायवज्रंसमभरंस्तंद्वितीयेनाह्नासिंचंस्तंतृतीयेनाह्नाप्रायच्छंस्तंच
तुर्थेहन्प्राहरंस्तस्माच्चतुर्थेहन्षोळशिनंशंसतिवज्रोवाएषयत्षोळशीतद्यच्चतुर्थेहन्षोळशिनंशंसतिवज्रमेवतत्प्रहरतिद्विषते
भ्रातृव्यायवधंयोस्यस्तृत्यस्तस्मैस्तर्तवेवज्रोवैषोळशीपशवउक्थानितंपरस्तादुक्थानांपर्यस्यशंसतितंयत्परस्तादुक्थानां
पर्यस्यशंसतिवज्रेणैवतत्षोळशिनापशून्परिगच्छतितस्मात्पशवोवज्रेणैवषोळशिनापरिगतामनुष्यानभ्युपावर्तंतेतस्माद
श्वोवापुरुषोवागौर्वाहस्तीवापरिगतएवस्वयमात्मनेतएवंवाचाभिषिद्धउपावर्ततेवज्रमेवषोळशिनंपश्यन्वज्रेणैवषोळ
शिनापरिगतोवाग्घिवज्रोवाक्षोळशीतदाहुःकिंषोळशिनःषोळशित्वमितिषोळशःस्तोत्राणांषोळशःशस्त्राणांषोळशभिर
क्षरैरादत्तेषोळशभिःप्रणौतिषोळशपदांनिविदंदधातितत्षोळशिनःषोळशित्वंद्वेवाअक्षरेअतिरिच्येतेषोळशिनोनुष्टुभम
भिसंपन्नस्यवाचोवावतौस्तनौसत्यानृतेवावतेअवत्येनंसत्यंनैनमनृतंहिनस्तियएवंवेद ॥ १ ॥ गौरिवीतंषोळशिसामकु
र्वीततेजस्कामोब्रह्मवर्चसकामस्तेजोवैब्रह्मवर्चसंगौरिवीतंतेजस्वीब्रह्मवर्चसीभवतियएवंविद्वान्गौरिवीतंषोळशिसामकु
रुतेनानदंषोळशिसामकर्तव्यमित्याहुरिंद्रोवैवृत्रायवज्रमुदयच्छत्तमस्मैप्राहरत्तमभ्यहनत्सोभिहतोव्यनदद्यद्व्यनदत्त
न्नानदंसामाभवत्तन्नानदस्यनानदत्वमभ्रातृव्यंवाएतद्भ्रातृव्यहासामयन्नानदमभ्रातृव्योभ्रातृव्यहाभवतियएवंविद्वा
न्नानदंषोळशिसामकुरुतेतद्यदिनानदंकुर्युरविहृतःषोळशीशंस्तव्योऽविहृतासुहितासुस्तुवतेयदिगौरिवीतंविहृतःषोळशी

शंसन्त्योविहृतामुहितामुस्तुवते ॥ २ ॥ अथातश्छंदांस्येवव्यतिषजंत्यात्वावहंतुहरयउपोषुशृणुहीगिरइतिगायत्रीश्चपं
क्तीश्चव्यतिषजतिगायत्रोवैपुरुषःपांक्ताःपशवःपुरुषमेवतत्पशुभिर्व्यतिषजतिपशुषुप्रतिष्ठापयतियदुगायत्रीचपंक्तिश्चते
द्वे अनुष्टुभौतेनोवाचोरूपादनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपान्नेतियदिंद्रपृतनाज्येऽयंतेअस्तुहर्यतइत्युष्णिहश्चबृहतीश्चव्यतिषजं
त्यौष्णिहोवैपुरुषोबार्हताःपशवःपुरुषमेवतत्पशुभिर्व्यतिषजतिपशुषुप्रतिष्ठापयतियदुष्णिक्चबृहतीचैतेद्वेअनुष्टुभौते
नोवाचोरूपादनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपान्नेत्याधूर्षुसंप्रानन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाणइतिद्विपदांचत्रिष्टुभंचव्यतिषजतिद्विपाद्वै
पुरुषोवीर्यंत्रिष्टुप्पुरुषमेवतद्वीर्येणव्यतिषजतिवीर्येप्रतिष्ठापयतितस्मात्पुरुषोवीर्येप्रतिष्ठितःसर्वेषांपशूनांवीर्यवत्तमोयदु
द्विपदाचविंशत्यक्षरात्रिष्टुप्चैतेद्वे अनुष्टुभौतेनोवाचोरूपादनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपान्नेत्येषब्रह्मायमतेमहेविदथेशंसिषंहरीइ
तिद्विपदाश्चजगतीश्चव्यतिषजतिद्विपाद्वैपुरुषोजागताःपशवःपुरुषमेवतत्पशुभिर्व्यतिषजतिपशुषुप्रतिष्ठापयतितस्मा
त्पुरुषःपशुषुप्रतिष्ठितोत्तिचैनानधिचतिष्ठतिवशेचास्येयदुद्विपदाचषोळशाक्षराजगतीचैतेद्वेऽअनुष्टुभौतेनोवाचोरूपा
दनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपान्नेतित्रिकद्रुकेषुमहिषोयवाशिरं ॥ प्रोष्वस्मैपुरोरथमित्यतिच्छंदसःशंसतिच्छंदसांवैयोरसोत्यक्ष
रत्सोतिच्छंदसमभ्यत्यक्षरत्तदतिच्छंदसोतिच्छंदस्त्वंसर्वेभ्योवाएषच्छंदोभ्यःसंनिर्मितोयत्षोळशीतद्यदतिच्छंदसःशंस
तिसर्वेभ्यएवैनंतच्छंदोभ्यःसंनिर्मिमीतेसर्वेभ्यश्छंदोभ्यःसंनिर्मितेनषोळशिनाराध्नोतियएवंवेद ॥ ३ ॥ महानाम्नीना

मुपसर्गानुपसृजत्ययंवैलोकःप्रथमामहानाम्न्यंतरिक्षलोकोद्वितीयासौलोकस्तृतीयासर्वेभ्योवाएपलोकेभ्यःसंनिर्मितोय
त्षोळशीतद्यन्महानाम्नीनामुपसर्गानुपसृजतिसर्वेभ्यएवैनंतल्लोकेभ्यःसंनिर्मिमीतेसर्वेभ्योलोकेभ्यःसंनिर्मितेनषोळशि
नाराभ्नोतियएवंवेदप्रप्रवस्त्रिष्टुभमिर्पमर्चतशार्चेत॥ योव्यतरारफाणयदितिप्रज्ञाताअनुष्टुभःशंसतितद्यथेहचेहचापथेन
चरित्वापंथानंपर्यवेयात्ताहक्तद्यत्प्रज्ञाताअनुष्टुभःशंसतिसयोव्यासोगतश्रीरिवमन्येताविहृतंषोळशिनंशंसयेत्ते च्छंदसां
कृच्छ्रादवपद्याइत्यथयःपाप्मानमपजिघांसुःस्याद्विहृतंषोळशिनंशंसयेद्व्यतिषक्तइववैपुरुषःपाप्मनाव्यतिषक्तमेवास्मैत
त्पाप्मानंशमलमपहत्यपपाप्मानंहतेयएवंवेदोद्यद्ब्रध्नस्यविष्टपमित्युत्तमयापरिदधातिस्वर्गोवैलोकोब्रध्नस्यविष्टपंस्वर्गमेव
तल्लोकंयजमानंगमयत्यपाःपूर्वेषांहरिवःसुतानामितियजतिसर्वेभ्योवाएपसवनेभ्यःसंनिर्मितोयत्षोळशीतद्यदपाःपूर्वे
षांहरिवःसुतानामितियजतिपीतवद्वैप्रातःसवनंप्रातःसवनादेवैनंतत्संनिर्मिमीतेऽथोइदंसवनंकेवलंतइतिमाध्यंदिनंवै
सवनंकेवलंमाध्यंदिनादेवैनंतत्सवनात्संनिर्मिमीतेममद्धिसोमंमधुमंतमिंद्रेतिमद्वद्वैतृतीयसवनंतृतीयसवनादेवैनंतत्सं
निर्मिमीतेसत्रावृषंजठरआवृषस्वेतिवृषण्वद्वैषोळशिनोरूपंसर्वेभ्योवाएपसवनेभ्यःसंनिर्मितोयत्षोळशीतद्यदपाःपूर्वेषां
हरिवःसुतानामितियजतिसर्वेभ्यएवैनंतत्सवनेभ्यःसंनिर्मिमीतेसर्वेभ्यःसवनेभ्यःसंनिर्मितेनषोळशिनाराभ्नोतियएवंवे
देमहानाम्नीनांपंचाक्षरानुपसर्गानुपसृजत्येकादशाक्षरेषुपादेषुसर्वेभ्योवाएपच्छंदोभ्यःसंनिर्मितोयत्षोळशीतद्यन्महाना

नंपोळगिनाराभोतियएवंवेद ॥ ४ ॥ अहर्वैदेवाअश्रयंतरात्रीमसुरास्तेसमावद्वीर्याएवासन्नव्यावर्तंतसोब्रवीदिंद्रःक
श्चाहंचेमानितोसुरान्रात्रीमन्ववेष्यावइतिसदेवेषुनप्रत्यविंददबिभयूरात्रेस्तमसोमृत्योस्तस्माद्धाप्येतर्हिनक्तंयावन्मात्र
मिवैवापक्रम्यबिभेतितमइवहिरात्रिर्मृत्युरिव ॥ तंवैछंदांस्येवान्ववायंस्तंयच्छंदांस्येवान्ववायंस्तस्मादिंद्रश्चैवच्छंदांसि
चरात्रींवहंतिननिविच्छस्यतेनपुरोरुङ्नधाय्यानान्यादेवतेंद्रश्चह्येवच्छंदांसिचरात्रींवहंतितान्वैपर्यायैरेवपर्यायमनुदंतय
त्पर्यायैःपर्यायमनुदंतततपर्यायाणांपर्यायत्वंतान्वैप्रथमेनैवपर्यायेणपूर्वरात्रादनुदंतमध्यमेनमध्यरात्रादुत्तमेनापररात्रा
दपिशर्वर्याअनुस्मसीत्यब्रुवन्नपिशर्वराणिखलुवाएतानिच्छंदांसीतिहस्माहैतानिहींद्रंरात्रेस्तमसोमृत्योर्बिभ्यतमत्यपारयं
स्तदपिशर्वराणामपिशर्वरत्वं ॥ ५ ॥ पांतमाषोअंधसइत्यंधस्वत्यानुष्टुभारात्रींप्रतिपद्यतआनुष्टुभीवैरात्रिरेतद्रात्रिरू
पमंधस्वत्यःपीतवत्योमद्वत्यस्त्रिष्टुभोयाज्याभवंत्यभिरूपायद्यज्ञेभिरूपंतत्समृद्धंप्रथमेनपर्यायेणस्तुवतेप्रथमान्येवपदा
निपुनराददतेयदेवैषामश्वागावआसंस्तदेवैषांतेनाददतेमध्यमेनपर्यायेणस्तुवतेमध्यमान्येवपदानिपुनराददतेयदेवैषा
मनोरथाआसंस्तदेवैषांतेनाददतउत्तमेनपर्यायेणस्तुवतउत्तमान्येवपदानिपुनराददतेयदेवैषांवासोहिरण्यंमणिरध्यात्म
मासीत्तदेवैषांतेनाददतआद्विषतोवसुदत्तेनिरेनमेभ्यःसर्वेभ्योलोकेभ्योनुदतेयएवंवेदपवमानवदहरित्याहुर्नरात्रिःपव

मानवतींकथमुभेपवमानवतीभवतःकेनतेसमावद्वार्जोभवतइतियदेवेंद्रायमद्वनेसुतमिदंवसोसुतमंधइदंह्यन्वोजसासु
तमितिस्तुवंतिपवमानवतींतेनरात्रिःपवमानवतीतेनोभेपवमानवतीभवतस्तेनतेसमावद्वार्जोभवतःपंचदशस्तोत्रमहरि
त्याहुर्नरात्रिःपंचदशस्तोत्राकथमुभेपंचदशस्तोत्रेभवतःकेनतेसमावद्वार्जोभवतइतिद्वादशस्तोत्राण्यपिशर्वराणितिसृ
भिर्देवताभिःसंधिनाराथंतरेणस्तुवंतेतेनरात्रिःपंचदशस्तोत्रातेनोभेपंचदशस्तोत्रेभवतस्तेनतेसमावद्वार्जोभवतःपरि
मितंस्तुवंत्यपरिमितमनुशंसंतिपरिमितंवैभूतमपरिमितंभव्यमपरिमितस्यावरुद्ध्याइत्यतिशंसंतिस्तोत्रमतिवैप्रजात्मान
मतिपशवस्तोत्रमतिशंसंतियदेवास्यात्यात्मानंतदेवास्यतेनावरुंधेवरुंधे ॥ ६ ॥ इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

प्रजापतिर्वैसोमायराज्ञेदुहितरंप्रायच्छत्सूर्यांसावित्रींतस्यैसर्वेदेवावराआगच्छंस्तस्याएतत्सहस्रंवहतुमन्वाकरोद्यदे
तदाश्विनमित्याचक्षतेनाश्विनंहैवतद्यदर्वाक्सहस्रंतस्मात्तत्सहस्रंवैवशंसेद्भूयोवाप्राश्यघृतंशंसेद्यथाहवाइदमनोवारथो
वाक्तोपतत्येवंहैवाक्तोयतंतेनपुनरियोत्पतिष्यन्नाहुयीततस्मिन्देवानसमजानंतममेदमस्तुममेदमस्त्वितितेसंजाना
नाअब्रुवन्नाजिमस्यायामहैसयोनउज्जेष्यतितस्येदंभविष्यतीतितेऽग्नेरेवाधिगृहपतेरादित्यंकाष्ठामकुर्वतसमादाग्नेयीप्रति
पत्स्यादाश्विनस्याग्निर्होतागृहपतिःसराजेतितदुपकआहुरग्निमन्येपितरमग्निमापिमित्येतयाप्रतिपद्येतदिविशुक्रंयजतं
सूर्यस्येतिसप्रथमंपयसाकाष्ठामाप्नोतीतितत्तस्माद्यैवएतंनब्रूयादग्निमग्निमितिवैप्रत्यपाद्यग्निमापत्स्यतीतिनश्यत्तथा

स्योऽस्मादग्निर्होतागृहपतिःसराजेत्येतथैवप्रतिपद्येतंगृहपतिंयतीप्रजातिमतीशांतामन्नायुःसर्वायुत्वायसर्वमायुरेतिय
एवंवेद ॥ ७ ॥ तामांदेवतानामाजिंधावंतीनामभिसृष्टानामग्निर्मुखंप्रथमःप्रत्यपद्यततमश्विनावन्वागच्छतांतमब्रू
तामपोदिह्यावांवाइदंजेष्यावइतिनगतथेत्यब्रवीत्तस्यैममेहाप्यस्त्वितितथेतितस्मा अप्यत्राकुरुतांतस्मादाग्नेयमाश्विने
शस्यतेताउषसमन्वागच्छतांतामब्रूतामपोदिह्यावांवाइदंजेष्यावइतिनेतितथेत्यब्रवीत्तस्यैममेहाप्यस्त्वितितथेतितस्या
अप्यत्राकुरुतांतस्मादुषस्यमाश्विनेशस्यतेताविंद्रमन्वागच्छतांतमब्रूतामावांवाइदंमघवन्जेष्यावइतिनहत्वंदधृषकुरणो
दिहीतियकृगतथेत्यब्रवीत्तस्यैममेहाप्यस्त्वितितथेतितस्मा अप्यत्राकुरुतांतस्मादैंद्रमाश्विनेशस्यतेतदश्विनाउदजय
तामश्विनावाश्नुवातांयदश्विनाउदजयतामश्विनावाश्नुवातांतस्मादेतदाश्विनमित्याचक्षतेऽश्नुतेयद्यत्कामयतेयएवंवेद
तदाहुर्यच्छस्यतेआग्नेयंशस्यतउषस्यंशस्यतऐंद्रमथकस्मादेतदाश्विनमित्याचक्षतइत्यश्विनौहितदुदजयतामश्विनावा
श्नुवातांयदश्विनाउदजयतामश्विनावाश्नुवातांतस्मादेतदाश्विनमित्याचक्षतेऽश्नुतेयद्यत्कामयतेयएवंवेद ॥ ८ ॥ अश्व
तरीरथेनाग्निराजिमधावत्तासांप्राजमानोयोनिमकूलयत्तस्मात्तानविजायंतेगोभिररुणैरुषाआजिमधावत्तस्मादुषस्याग
तायामरुणमिवैवप्रभात्युषसोरूपमश्वरथेनेंद्रआजिमधावत्तस्मात्सउच्चैर्घोषउपब्दिमान्क्षत्रस्यरूपमैंद्रोहिसगर्दभरथेना
श्विनाउदजयतामश्विनावाश्नुवातांयदश्विनाउदजयतामश्विनावाश्नुवातांतस्मात्ससृतजवोदुग्धदोहःसर्वेषामेतर्हिवा

हनानागनाशिषोरंतशंसत्यस्यवीर्येनाहरतांतस्मात्स्थिरेताषाऽजीतदाहुःसप्तसौर्याणिच्छंदांसिशंसेद्यथैवाग्नेयंयथोपस्यं
धाभिर्नगमत्वैदेवलोकाःसर्वेषुदेवलोकेषुराध्नोतीतितत्तन्नाहत्यंत्रीण्येवशंसेत्त्रयोवाऽइमेत्रिवृतोलोकाऽएषामेवलोकाना
मभिजित्यैतदाहुरुदुत्यंजातवेदसमितिसौर्याणिप्रतिपद्येतेतितत्तन्नाहत्यंयथैवगत्वाकाष्ठामपराभुयात्ताहक्तत्सूर्योनोदि
यस्मादित्येतेनैवप्रतिपद्येतयथैवगत्वाकाष्ठामभिपद्येततादृक्तदुदुत्यंजातवेदसमितिद्वितीयंशंसतिचित्रंदेवानामुदगा
दनीकमितित्रिष्टुभंसर्गायावचित्रंदेवानामुदेतितस्मादेतच्छंसतिनमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसऽइतिजागतंतद्वाशीःपदमा
त्मिषमेवैतेनाशास्तेऽआत्मनेचयजमानायच ॥ ९ ॥ तदाहुःसूर्योनातिशस्योबृहतीनातिशस्यायत्सूर्यमतिशंसेद्ब्रह्मव
र्चसमतिपद्येतयद्बृहतीमतिशंसेत्प्राणानतिपद्येतेतीन्द्रक्रतुंनऽआभरेत्यैन्द्रंप्रगाथंशंसतिशिक्षाणोअस्मिन्पुरुहूतयामनिजी
वाज्योतिरशीमहीत्यसौवायज्योतिस्तेनसूर्यंनातिशंसतियदुबाहतःप्रगाथस्तेनबृहतीनातिशंसत्यभित्वाशूरनोनुमऽइति
राथंतरीयोनिंशंसतिराथंतरेणवैगंधिनाम्नायःस्तुवतेतद्राथंतरीयोनिंशंसतिरथंतरस्यैवसयोनित्वायेशानमस्यज
गतःस्वर्दृशमित्यसौवास्वर्दृक्तेनसूर्यंनातिशंसतियदुबाहतःप्रगाथस्तेनबृहतीनातिशंसतिबहवःसूरचक्षसऽइतिमैत्राव
रुणंप्रगाथंशंसत्यहर्वैमित्रोरात्रिर्वरुणऽउभेवाऽएषोहोरात्रेऽआरभतेयोतिरात्रमुपैतितद्यन्मैत्रावरुणंप्रगाथंशंसत्यहोरा
त्रयोरेवैनंप्रतिष्ठापयतिसूरचक्षसऽइतितेनसूर्यंनातिशंसतियदुबाहतःप्रगाथस्तेनबृहतीनातिशंसतिमहीद्यौःपृथिवी

चनेम्नेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवेतिद्यावापृथिवीयेशंसतिद्यावापृथिवीवैप्रतिष्ठेऽइयमेवेहप्रतिष्ठाऽसावमुत्रतद्यद्द्यावापृ
थिवीयेशंसतिप्रतिष्ठयोरेवैनंतत्प्रतिष्ठापयतिदेवोदेवीधर्मणासूर्यःशुचिरितितिनःसूर्यंनातिशंसतियदुगायत्रीचजगतीच
तेद्वेबृहत्यौतेनबृहतीनातिशंसतिविश्वस्यदेवीमृचयस्यजन्मनोनयारोपातिनभदितिद्विपदांशंसतिचितैधमुस्थमिति
इमवाऽएतदावर्तयदेतदाश्विनंनिर्ऋतिर्हस्मपाशिन्युपास्तेयदेवहोतापरिधास्यत्यथपाशान्प्रतिमोक्ष्यामीतितितोवाए
तावृहस्पतिर्द्विपदामपश्यंश्चयागेपातिनभदिनितयानिर्ऋत्याःपाशिन्याऽअधराचःपाशानपास्यत्तद्यदेतांद्विपदांहोता
शंसतिनिर्ऋत्याऽएवतत्पाशिन्याऽअधराचःपाशानपास्यतिस्वस्त्येवहोतोन्मुच्यतेसर्वायुःसर्वायुत्वायसर्वमायुरेतियऽ
एवंवेदमृचयस्यजन्मनऽइत्यर्मायावमचयतीयतेनसूर्यंनातिशंसतियदुद्विपदापुरुषच्छंदसंसासर्वाणिच्छंदांस्यभ्यासाते
नबृहतीनातिशंसति ॥ १० ॥ ब्राह्मणस्पत्ययापरिदधातिब्रह्मवैबृहस्पतिर्ब्रह्मण्येवैनंतदंततःप्रतिष्ठापयत्येवापित्रेवि
श्वदेवायवृष्णऽइत्येतयापरिदध्यात्प्रजाकामःपशुकामोबृहस्पतेसुप्रजावीरवंतइतिप्रजयावैसुप्रजावीरवान्वयंस्यामपतयो
रयीणामितिप्रजावान्पशुमान्रयिमान्वीरवान्भवतियएवंविद्वानेतयापरिदधातिबृहस्पतेअतियदर्योअर्हादित्येतयापरि
दध्यात्तेजस्कामोब्रह्मवर्चसकामोऽतीवान्यान्ब्रह्मवर्चसमर्हतिद्युमदितिद्युमदिववैब्रह्मवर्चसंविभातीतिवीववैब्रह्मवर्चसं
भातियद्दीदयच्छवसऋतप्रजाततिदीदायेववैब्रह्मवर्चसंतदस्मासुद्रविणंधेहिचित्रमितिचित्रमिववैब्रह्मवर्चसंब्रह्मवर्च

हनानाम नीभवतियत्रैवंविद्वानेतयापरिदधातितस्मादेवंविद्वानेतयैवपरिदध्याद्ब्राह्मणस्त्यातेनसूयंनातिशंसतियदु
धाभ्विनंगत गतिमामयाणिच्छंदांस्यभ्यातोतेनवृहतींनातिशंसतिगायत्र्याचत्रिष्टुभाचयपङ्‌कुर्याद्ब्रह्मवैगायत्रीवीर्यंत्रि
मभि णवतद्वीर्यंगंदधातिब्रह्मवर्चसीब्रह्मयशसीवीर्यवान्भवतियत्रैवंविद्वान्गायत्र्याचत्रिष्टुभाचवपङ्करोत्यश्विनावायु
यसा युदक्षोभापिबतमश्विनेतिगायत्र्याचविराजाचवपङ्‌कुर्याद्ब्रह्मवैगायत्र्यन्नंविराड्ब्रह्मणैवतदन्नाद्यंसंदधातिब्रह्मव
र्चसीब्रह्मयशसीभवतिब्रह्माद्यमन्नमत्तियत्रैवंविद्वान्गायत्र्याचविराजाचवपङ्करोतितस्मादेवंविद्वान्गायत्र्याचैवविराजा
चवपङ्‌कुर्वीतथासमंधामिमधान्यस्थुरुभापिबतमश्विनेत्येताभ्यां॥११॥ चतुर्विंशमेतदहरुपयंत्यारंभणीयमेतेनवैसंवत्स
रमारभंतएतेनस्तोमांश्चच्छंदांसिचैतेनसर्वादेवताअनारब्धंवैतच्छंदोऽनारब्धामादेवतायदेतस्मिन्नहनिनारभंतेतदारं
भणीयस्यारंभणीयत्वंचतुर्विंशस्तोमोभवतितच्चतुर्विंशस्यचतुर्विंशत्वंचतुर्विंशतिर्वाअर्धमासाअर्धमासशएवतत्संवत्सर
मारभंतउक्थ्योभवतिपशवोवाउक्थानिपशूनामवरुद्ध्यैतस्यपंचदशस्तोत्राणिभवंतिपंचदशशस्त्राणिसमासोमासशएवं
तत्संवत्सरमारभंतेतस्यषष्टिश्चत्रीणिचशतानिस्तोत्रियास्तावंतिसंवत्सरस्याहान्यहःशएवतत्संवत्सरमारभंतेग्निष्टोमएत
दहःस्यादित्याहुरग्निष्टोमोवैसंवत्सरोनवाएतदन्योग्निष्टोमादहर्दाधारनविव्याचेतिमयद्यग्निष्टोमःस्याद्‌ष्टाचत्वारिंशास्त्र
यःपवमानाःस्युश्चतुर्विंशानीतराणिस्तोत्राणितदुषष्टिश्चत्रीणिचशतानिस्तोत्रियास्तावंतिसंवत्सरस्याहान्यहःशएवतत्सं

यत्सम्भारभंतेउक्थ्यपञ्चस्यात्पशुमभूज्जोयत्नः पशुमभूद्धंमत्रैगगांणिनतुर्विंशानिम्नोत्रानिमूलवाग्नेनदृहच्चु

दुक्थ्यपञ्चस्यात ॥ १२ ॥ बृहद्रथंतरेसामनीभवतोएतैर्वैयज्ञम्ननायीमंपारिण्यांयद्बृहद्रथंतरेताभ्यामेतन्नंनत्सरंनगंनि

पादौवैबृहद्रथंतरेशिरएतदहःपादाभ्यामेवतच्छ्रियंशिरोभ्यायंतिपक्षौवैबृहद्रथंतरेशिरएतदहःपक्षाभ्यामेवतच्छ्रियंशि

रोभ्यायुवंतेतेउभेनममरग्नृज्येयउभेममयगृजेतुर्यथंवच्छ्रिभ्यालंबंधलोतीगंतीगमूचछंतीहउवंवमेपतेमनिगम्नीरनीरम्

चछंत:सुयंमन्यउभेममयगृजेगुंमघदिरथंतरमयगृजेतुर्बृहतोभेअनवगृष्टंअथयदिबृहदनगृजेगूर्णंतरेणवोभेअनवमृ

ष्टेयद्रथंतरंतद्रूपंयद्बृहत्तद्गजंयद्रथंतरंतच्छाकरंयद्बृहत्तद्रैवतमेवमेतेउभेअनवगृष्टेभवतोयएवंविद्वांगएतदहरु

पयंत्यास्यावंतेतःसंवत्सरमास्याधमानस्यआस्यामामवर्लआस्याम्नोमांश्चछंदांसिचाहरामयोंदेयतोमनपएवनस्यमानोः

सोमपीथंभक्षयंतःसंवत्सरमभिपुण्यंतआमतंयंवाअतऊर्ध्वंसंवत्सरमुपयंतिगुरुंर्वैनभारमभिनिदधतेमंगगुरुभारःशृणी

त्यथयएनंपरस्तात्कर्मभिरारभ्याऽवस्तादुपयंतिसर्वस्यास्मिर्गंवत्सरस्यपारमश्नुते ॥ १३ ॥ यद्वैचतुर्विंशंतन्महाव्रतंबृहद्दिवे

नात्रहोतारेतःसिंचतितदहोमहाव्रतीयेनान्नाप्रजनयतिसंवत्सरेसंवत्सरेवैरेतःसिक्तंजायतेतस्मात्समानंबृहद्दिवानिष्के

वल्यंभवत्यथयएनंपरस्तात्कर्मभिरारभ्याऽवस्तादुपयंतियएवंविद्वांसएतदहरुपयंतिसर्वस्मिन्संवत्सरस्यपारमश्नुतेयएवंवेदयो

त्रनेतयापरिदधातितस्मादेवंविद्वानेतयैवपरिदध्याद्ब्राह्मणस्यत्रितेनशूंसनातिशंसतियदु
छंदांस्यभ्यासांतेनबृहतींनातिशंसतिगायत्र्याचत्रिष्टुभाचवषट्कुर्याद्ब्रह्मवैगायत्रीवीर्यंत्रि
ष्टुब्ब्रह्मणैवतद्वीर्यंसंदधातिब्रह्मयशसीवीर्यवान्भवतियएवंविद्वान्गायत्र्याचत्रिष्टुभाचवषट्करोत्यश्विनावायु
नागायत्र्याचविराजाचवषट्कुर्याद्ब्रह्मवैगायत्र्यन्नंविराड्ब्रह्मणैवतदन्नाद्यंसंदधातिब्रह्म
वर्चस्यन्नादोभवतियएवंविद्वान्गायत्र्याचविराजाचवषट्करोतितस्मादेवंविद्वान्गायत्र्याचैवविराजा
चवषट्कुर्याद्भापिबतमश्विनेत्येताभ्यां ॥११॥ चतुर्विंशमेतदहरुपयंत्यारंभणीयमेतेनवैसंवत्स
रमारभंतेनसर्वादेवताअनारब्धंवैतच्छंदोऽनारब्धामादेवतायदेतस्मिन्नहनिनारभंतेत दारं
भणीयस्तोमोभवतितच्चतुर्विंशस्यचतुर्विंशत्वंचतुर्विंशतिर्वाअर्धमासाअर्धमासशएवतत्संवत्सर
मारभंतेउक्थानिपशूनामवरुद्ध्यैतस्यपंचदशस्तोत्राणिभवंतिपंचदशशस्त्राणिसमासोमासशएव
तत्संवत्सरमारभंतेत्रीणिचशतानिस्तोत्रियास्तावंतिसंवत्सरस्याहान्यहःशएवतत्संवत्सरमारभंतेग्निष्टोमएव
स्यात्संवत्सरोनचाएतदन्योग्निष्टोमादहर्दाधारनविव्याचेतिग्निष्टोमःस्यादष्टाचत्वारिंशान्य
त्तराणिस्तोत्राणितदुपरिष्टात्त्रीणिचशतानिस्तोत्रियास्तावंतिसंवत्सरस्याहान्यहःशएवतत्सं

मासमेवैतत्संवत्सरमाप्नुवंतिमासशः संवत्सरंप्रतितिष्ठंतोयंतितृतीयंछंदोमुपयंत्यष्टादशाहानिभवंतिनानिर्दिशंतिया
न्यानिनवान्यानिनवसंप्राणानस्यस्वर्गांल्लोकान्प्राणांश्चैवैतत्स्वर्गांश्चलोकानाप्नुवंतिप्राणेषुचैवैतत्स्वर्गेषुचलोकेषुप्रतितिष्ठं
तोयंतिचतुर्थंछंदोमुपयंतिचतुर्विंशतिरहानिभवंतिचतुर्विंशतिर्वा अर्धमासा अर्धमासशएवैतत्संवत्सरमाप्नुवंत्यर्धमासशः
संवत्सरंप्रतितिष्ठंतोयंतिपंचमंछंदोमुपयंतित्रिंशदहानिभवंतित्रिंशदक्षरावैविराड्विराळन्नाद्यंविराजमेवैतन्मासिमास्य
भिसंपादयंतोयंत्यन्नाद्यकामाः खलुवैसत्रमासीरंस्तद्विराजंमासिमास्यभिसंपादयंतोयंत्यन्नाद्यमेवैतन्मासिमास्यवरुंधा
नायंत्यस्मैचलोकायामुष्मैचोभाभ्यां ॥ १६ ॥ गवामयनेनयंतिगावोवा आदित्या आदित्यानामेवैतदयनेनयंतिगावो
वैसत्रमासताशफान्छृंगाणिसिषासत्यस्तासांदशमेमासिशफाः शृंगाण्यजायंततात्र्यब्रुवन्यस्मैकामायादीक्षामह्यपामतमु
त्तिष्ठामेतितायाउदतिष्ठंस्ताःशृंगिण्योऽथयाः समापयिष्यामः संवत्सरमित्यासततासामश्रद्धयाशृंगाणिप्रावर्तंत
एतास्तूपरा ऊर्जंत्वसुन्वंस्तस्मादुताः सर्वानृतून्प्रास्योत्तरमुत्तिष्ठंत्यूर्जंह्यसुन्वन्सर्वस्यवैगावः प्रेमाणंसर्वस्यचारुतांगताः
सर्वस्यप्रेमाणंसर्वस्यचारुतांगच्छतियएवंवेदादित्याश्चह्वा अंगिरसश्चस्वर्गेलोकेऽस्पर्धंतवयंपूर्वएष्यामोवयमितितेहादि
त्याः पूर्वेस्वर्गंलोकंजग्मुः पश्चेवांगिरसः षष्ट्यांवावर्षेषुयथाद्यामायणीयोतिरात्रश्चतुर्विंशउक्थ्यः सर्वेभिप्लवाः षळहा आस्यं
त्यन्यान्यहानितदादित्यानामयनंप्रायणीयोतिरात्रश्चतुर्विंशउक्थ्यः सर्वेपृष्ठ्याः षळहा आस्यंत्यन्यान्यहानितदंगिरसाम

मालंडमान्वंयोकालस्यस्मामभिरस्पृणवैंस्तस्मात्साम्नांस्वरसामत्वैनयन्नस्मात्

या:ममदत्तानीप्रवयादविभर्गु· समाडय संस्तोमा अविगृह्णा उदूं सेमहनमदित्येयमितितिनास्तर्वैःस्तोमैरस्मात्रयास्त्रि

वैं:पृष्ठ:परस्मात्तद्यदभिजित्स्वंस्तोमोयस्मात्क्रयतिविश्वजित्स्वंपृष्ठःपरस्मात्तत्मसदृशानुभयतःपञ्चसंनिभृत्वा असमवयाने

तस्य देवा आदित्यस्यस्वर्गाल्लोकादवपातादविभयुस्तंपंचभीरश्मिभिरदृंहन् ॥ रश्मयो वै दिवाकीर्त्यानि महादिवाकी

र्त्यंपृष्ठंभवतिविकर्णंब्रह्मसामभासमग्निष्टोमसामोभेबृहद्रथंतरेपवमानयोर्भवतस्तदादित्यंपंचभीरश्मिभिरदृंहन्ति भृत्या

अनवपातायोदित आदित्येप्रातरनुवाकमनुब्रूयात्सर्वं ह्येतदहर्दिवाकीर्त्यंभवतिनायेनानुमन्यंयथैतैस्तनीयस्योपाल

भ्यमालभेतस्मृयदेवत्यंह्येतदहरेकविंशतिमामिधेनीरनुब्रूयात्सत्वत्राज्जतदहरेकविंशमेकविंशावात्मानंधियंतावात्मस्या

मध्येनिविदंदधातितावतीरत्रगःशंसतिशतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतेंद्रिय आयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधाति ॥ १०. ॥

दूरोहणंरोहतिस्वर्गोवैलोकोदूरोहणंस्वर्गमेवतल्लोकंरोहतियएवंवेदयदेवदूरोहणां ३ ॥ असौवैदूरोहोयोसौतपतिक

श्चिद्वा अत्र गच्छतिसयद्दूरोहणंरोहत्येतमेवतद्रोहतिहंसवत्यारोहतिहंसःशुचिषदित्येषवैहंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसदित्ये

पवयसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदित्यग्निर्वैहोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसदित्यतिथिर्दुरोणसन्नृषदित्येषवैनृषद्वरसदित्ये

इत्यत्रवमानामायोभाष्ये ।

मानंइमाल्लोकान्स्वरसामभिरस्पृण्वंस्तत्स्वरसाम्नांस्वरसामत्वंतद्यत्स्वरसाम्न उपयंत्येष्वेवैनंतल्लोकेष्वाभजंतितिग्मंवद

याःसप्तदशानांप्रत्वक्ष्याद्विभयुःसमाइवविस्तोमाअविगूह्याइइवेमेहनप्रच्छियेरन्निति तान्सर्वैःस्तोमैरवस्तात्पर्यौहन्त्स

वैःपृष्ठैःपरस्तात्तस्मात्सदशानुभयतःपर्यूहंतिधृत्याअप्रत्वक्ष्याय

यैःपृष्ठैःपरस्तात्तद्यदभिजित्सर्वस्तोमोयस्मात्सर्वपृष्ठोविश्वजित्सर्वपृष्ठःपरस्तात्तस्मात्सदशानुभयतःपर्यूहंतिधृत्याअप्रत्वक्ष्यायं

तस्यदेवा आदित्यस्यस्वर्गाल्लोकादवपाताद्विभयुस्तंपंचभीरश्मिभिरुदद्यंयन् ॥ एदमयोवैदिवाकीर्त्यानिमहादिवाकी

त्यंपृष्ठंभवतिविकर्णंब्रह्मसामभासमग्निष्टोमसामोभेबृहद्रथंतरेपवमानयोर्भवतस्तदादित्यंपंचभीरश्मिभिरुद्यंतिधृत्या

अनवपातायोदिन आदित्येयातरनुवाकमनुब्रूयात्सर्वंह्येवैतदहर्दिवाकीर्त्यंभवतिसौर्यपशुमन्यंगभ्येतैसवनीयस्योपालं

भ्यमाग्नेयमनुब्रूयात्सत्यक्षाद्ध्येतदहरेकविंशमेकपंचाशतंद्विपंचाशतंवाशस्त्वा

अनवपातायोदिन आदित्येयातरनुवाकमनुब्रूयात्सर्वंह्येवैतदहरेकविंशतिंसामिधेनीरनुब्रूयाल्लल्यक्षाद्ध्येतदहरेकविंशमेकपंचाशतंद्विपंचाशतंवाशस्त्वा

भ्यमाग्नेयसूर्यंदेवत्यंह्येतदहरेकविंशतिंसामिधेनीरनुब्रूयाच्छतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतेंद्रियआयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधाति ॥ १९ ॥

मध्येनिविदंदधातितावतीरुत्तराःशंसतिशतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतेंद्रियआयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधाति

मध्येनिविदंदधातितावतीरुत्तराःशंसतिशतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतेंद्रिय आयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधाति

दूरोहणंरोहतिस्वर्गोवैलोकोदूरोहणंस्वर्गमेवतल्लोकंरोहतियएवंवेदयदेवदूरोहणां २ ॥ असौवैदूरोहोयोसौतपतिक

दूरोहणंरोहतिस्वर्गोवैलोकोदूरोहणंस्वर्गमेवतल्लोकंरोहतियएवंवेदयदेवदूरोहणं हंसःशुचिषदित्येषवैहंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसदित्ये

श्चिद्धा अवगच्छंतिसयद्दूरोहणंरोहत्येतमेवतद्रोहतिहंसवत्यारोहतिहंसःशुचिषदित्येषवैहंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसदित्ये

षवैवसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदित्येषवैहोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसदित्येषवा अतिथिर्दुरोणसन्नृषदित्येषवैनृषद्वरसदित्ये

क्षारूपमेवतदुपनिसृवंतेमपुरस्तादीक्षायाःप्राजापत्यंपशुमालभेततस्यछसप्तदशसामिधेनीरनुब्रूयात्सप्तदशोवैप्रजापतिः
प्रजापतेराप्त्यैतस्माप्रियोजामदग्न्योभवंतितदाहुर्यदन्येपुपशुपुयथरूप्याप्रियोभवत्यथकस्मादस्मिन्त्सर्वेषांजामदग्न्य
एवंतिमवेरूपावंजामदग्न्यःसर्वसमृद्धाःसर्वरूपएषपशुःसर्वसमृद्धस्तद्यज्जामदग्न्योभवंतिसर्वरूपतायैसर्वसमृद्ध्यैतस्यवा
यव्यःपशुपुरोळाशोभवतितदाहुर्यदन्यदेवत्यउतपशुर्भवत्यथकस्माद्वायव्यःपशुपुरोळाशःक्रियतइतिप्रजापतिर्वैयज्ञो
यज्ञस्यायातयामताथाइतिब्रूयाद्यदुवायव्यस्तेनप्रजापतेर्नेतियायुर्ह्येवप्रजापतिस्तदुक्तमृषिणापवमानःप्रजापतिरिति
मत्रमुचंत्मन्युप्यार्ग्नीन्यजेरन्मर्वेदीक्षरन्त्सर्वेमुनुर्युर्यसंतमभ्युदवस्यत्यूर्ग्वैयसंतइषमेवतदूर्जमभ्युदवस्यति ॥ २६ ॥
छंदांसियाअन्योन्यस्यायतनमभ्यध्यायन्गायत्रीत्रिष्टुभश्चजगत्यैचायतनमभ्यध्यायत्त्रिष्टुग्गायत्र्यैचजगत्यैचजगतीगा
यत्र्यैचत्रिष्टुभश्चततोवाएतंप्रजापतिर्व्यूढछंदसंद्वादशाहमपश्यत्समाहरत्तेनायजततेनसर्वान्कामांश्छंदांस्यगमयत्स
र्वान्कामान्गच्छतियएवंवेदछंदांसिव्यूहत्ययातयामतायैछंदांस्येवव्यूहतितद्यथादोश्चैर्यानक्लृप्तैरन्यैरन्यैरश्रांततरैर
श्रांततरैरुपविमोकंयात्येवमेवैतच्छंदोभिरन्यैरन्यैरश्रांततरैरश्रांततरैरुपविमोकंस्वर्गंलोकंयंतियच्छंदांसिव्यूहतीमौवैलो
कौसहास्तांतौव्यैतांनावर्षन्नतपत्तेपंचजनानसमजानतताौदेवाःसमनयंस्तौसंयंतावेतंदेवविवाहंव्यवहेतांरथंतरेणैवे
यममूंजिन्वतिबृहतामाविमांधसेनैवेयममूंजिन्वतिधूमेनैवेयममूंजिन्वतिवृष्ट्यासाविमांदेवयजनमे

कोम्युदितीयद्राथंतरंयज्ञायत्रंयत्करिष्यंदेतानिप्रथमस्याह्नोरूपाण्युपमयंतोअध्वरमितिप्रथमस्याह्न आज्यंभवतिप्रति
प्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपंवायवायाहिदर्शतेतिप्रउगमेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपमात्वारथंयथोतयइदंवसोसुतमंधइ
तिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचरौरथवच्चपिबवच्चप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपमिंद्रनेदीयएदिहीतींद्रनिहवःप्रगाथःप्रथमेपदे
देवतानिरुच्यतेप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपंप्रैतुब्रह्मणस्पतिरितिब्राह्मणस्पत्यःप्रेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपमग्निर्नेतात्वं
सोमक्रतुभिःपिन्वंत्यपइतिधाय्याःप्रथमेपदेदेवतानिरुच्यतेप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपंप्रवइंद्रायबृहतइतिमरुत्वती
यःप्रगाथःप्रेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपमायात्विंद्रोवसउपनइतिसूक्तमेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपमभित्वाशूरनोनु
मोभित्वापूर्वपीतयइतिरथंतरंपृष्ठंभवतिराथंतरेहनिप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपंयद्वावानपुरुतमंपुराषाळितिधाय्यावृत्र
हेंद्रोनामान्यप्राइत्येतिप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपंपिबासुतस्यरसिनइतिसामप्रगाथःपिबवान्प्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपं
त्यमूषुवाजिनंदेवजूतमितिताक्ष्यैपुरस्तात्सूक्तस्यशंसतिस्वस्त्ययनंवैताक्ष्यःस्वस्तितायैस्वस्त्ययनमेवतत्कुरुतेस्वस्तिसंव
त्सरस्यपारमश्नुतेयएवंवेद ॥ २९ ॥ आनइंद्रोदूरादानआसादितिसूक्तमेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याह्नोरूपंसंपाताभवंतो
निष्केवल्यमरुत्वतीययोर्निविद्धानेवामदेवोवाइमाँल्लोकानपश्यत्तान्संपातैःसमपतद्यत्संपातैःसमपतत्तत्संपातानांसंपा
तत्वंतद्यत्संपाताप्रथमेहनिशंसतिस्वर्गस्यलोकस्यसमष्टैसंपत्त्यैसंगत्यैतत्सवितुर्वृणीमहेऽद्यानोदेवसवितरितिवैश्वदेव

द्मंराघ्नोतियएवंवेदयद्वैनेतिनप्रेतियत्स्थितंतद्द्वितीयस्याह्नोरूपंयदूर्ध्ववद्यत्प्रतिवद्यदंतर्वद्वृषण्वद्वृधन्वद्यन्मध्यमेप
देदेवत्तानिरूच्यंतेयदंतरिक्षमभ्युदितंयद्वाहंतंयंवृषुभंयत्कुर्वंदेतानिवैद्वितीयस्याह्नोरूपाण्यग्निंदूतंवृणीमहइतिद्वितीय
स्याह्नआज्यंभवतिकुर्वद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपंवायोयेतेसहस्रिणइतिप्रउगंसुतःसोमऋतावृधेतिवृधन्वद्द्वितीयेह
निद्वितीयस्याह्नोरूपंविश्वानरस्यवस्पतिमिंद्रइत्सोमपाएकइतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचरौवृधन्वद्यांतर्वच्चद्वितीयेहनि
द्वितीयस्याह्नोरूपमिंद्रनेदीयएदिहीत्यच्युतःप्रगाथउत्तिष्ठब्रह्मणस्पतइतिब्राह्मणस्पत्यऊर्ध्ववान्द्वितीयेहनिद्वितीयस्या
ह्नोरूपमग्निर्नेतात्वंसोमक्रतुभिःपिन्वंत्यपइतिधाय्या अच्युतोबृहदिंद्रायगायतेतिमरुत्वतीयःप्रगाथोयेनज्योतिरजनय
न्नृतावृधइतिवृधन्वान्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपमिंद्रसोमंसोमपतेपिबेममितिसूक्तंसजोषारुद्रैस्तृपदावृधस्वेतिवृध
न्वद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपंत्वामिद्धिहवामहेत्वंह्येहिचेरवइतिबृहत्पृष्ठंभवतिबार्हतेहनिद्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नो
रूपंयद्वावानेतिधाय्याच्युतोभयंशृणवच्चनइतिसामप्रगाथोयच्चेदमद्ययदुचह्यआसीदितिबार्हतेहनिद्वितीयेहनिद्विती
यस्याह्नोरूपंत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमितितार्क्ष्योच्युतः ॥ ३१ ॥ यातऊतिरवमायापरमेतिसूक्तंजहिवृष्ण्यानिकृणुहीप
राचइतिवृषण्वद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपंविश्वोदेवस्यनेतुस्तत्सवितुर्वरेण्यमाविश्वदेवंसत्पतिमितिवैश्वदेवस्यप्रतिप
दनुचरौबार्हतेहनिद्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपमुदुष्यदेवःसविताहिरण्ययेतिसावित्रमूर्ध्ववद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नो

रूपंतद्धिद्यावापृथिवीयिभ्वशंभुवेतिद्यावापृथिवीयंसुजन्मनीधिषणेअंतरीयतइत्यंतर्वद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपंतक्ष
न्रथंसुवृतंविद्मनापमइत्यार्भवंतक्षन्हरीइंद्रवाहावृषण्वसूइतिवृषण्वद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपंयज्ञस्यवोरथ्यंविश्पतिं
विशामितिवैश्वदेवंवृषाकेतुर्यजतोद्यामशायतेतिवृषण्वद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपंतदुशायातमंगिरसोवैस्वर्गायलो
कायसत्रमासततेहस्मद्वितीयंद्वितीयमेवाहरागत्यमुह्यंतितान्नाएतच्छार्यातोमानवोद्वितीयेहनिसूक्तमशंसयत्ततोवैतेप्र
यज्ञमजानन्प्रस्वर्गंलोकंतद्यदेतत्सूक्तंद्वितीयेहनिशंसतियज्ञस्यप्रज्ञात्यैस्वर्गस्यलोकस्यानुख्यात्यैपृक्षस्यवृष्णोअरुषस्यनूस
हइत्याग्निमारुतस्यप्रतिपद्वृषण्वद्द्वितीयेहनिद्वितीयस्याह्नोरूपंवृष्णेशर्धायसुमखायवेधसइतिमारुतंवृषण्वद्द्वितीयेहनिद्वि
तीयस्याह्नोरूपंजातवेदसेसुनवामसोममितिजातवेदस्याच्युतायज्ञेनवर्धतजातवेदसमितिजातवेदस्यंवृधन्वद्द्वितीयेहनि
द्वितीयस्याह्नोरूपमह्नोरूपं ॥ ३२ ॥ पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ इतिचतुर्थपंचिकासमाप्ता ॥ ४ ॥ ॥

॥ इतिचतुर्थपंचिकासमाप्ता ॥

॥ अथपंचमपंचिकाप्रारंभः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ विश्वेदेवादेवतास्तृतीयमहर्वहंतिसप्तदशस्तोमोवैरूपंसामजगतीछंदोयथादेवतमेने
नयथास्तोमंयथासामंयथाछंदसंराध्नोतियएवंवेदयद्वैसमानोदर्कंतत्तृतीयस्याह्नोरूपंयदश्ववद्यदंतवद्यत्पुनरावृत्तंयत्पुन
र्निनृत्तंयद्रतवद्यत्पर्यस्तवद्यत्त्रिवद्यदंतरूपंयदुत्तमेपदेदेवतानिरुच्यतेयदसौलोकोभ्युदितोयद्वैरूपंयज्जागतंयत्कृतमेता
नितृतीयस्याह्नोरूपाणिगुष्याहिदेवहूतमाँ३अश्वाँ३अग्नेरथीरिवेतितृतीयस्याह्न आज्यंभवतिदेवावैतृतीयेनाह्नास्वर्गंलो
कमायंस्तानसुरारक्षांस्यन्ववायंततेविरूपाभवतविरूपाभवतेतिभवंतआयंस्तेयद्विरूपाभवतविरूपाभवतेतिभवंतआ
यंस्तद्वैरूपंसामाभवत्तद्वैरूपस्यवैरूपत्वंविरूपःपाप्मनाभूत्वापाप्मानमपहतेयएवंवेदतान्हसान्वेवागच्छंतिसमेवसृज्यंते
तानश्वाभूत्वापद्भिरपाघ्नंयदश्वाभूत्वापद्भिरपाघ्नंस्तदश्वानामश्वत्वमश्नुतेयद्यत्कामयतेयएवंवेदतस्मादश्वःपशूनांज
विष्ठस्तस्माद्वश्वःप्रत्यङ्पदाहिनस्त्यपपाप्मानंहतेयएवंवेदतस्मादेतदश्ववदाज्यंभवतितृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंवाय
वायाहिवीतयेवायोयाहिशिवादिवइंद्रश्चवायवेषांसुतानामामित्रेवरुणेवयमश्विनावेहगच्छतमायाह्यद्रिभिःसुतंसजूर्वि
श्वेभिर्देवेभिरुत्तनःप्रियाप्रियाम्वित्याप्णिहंप्रउगंसमानोदर्कंतृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतंतमिद्राधसेमहइंद्रयइंद्रस्यसोमा
इतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचरौनिनृत्तवत्त्रिवत्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपमिंद्रनेदीयएदिहीत्यच्युतःप्रगाथःप्रनूनंब्रह्मण
स्पतिरितिब्राह्मणस्पत्योनिनृत्तवांस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपमग्निर्नेतारवंसोमक्रतुभिःपिन्वंत्यपइतिधाय्याअच्युतान

किःशुदाम्नोरथंपर्यामनरीरमदितिमरुत्वतीयःप्रगाथःपर्यस्तवांस्तृतीयेहानेतृतीयस्याह्नोरूपंत्र्यर्यमामनुषोदेवतातेतिरू
र्कंत्रिवत्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंयद्वायइंद्रतेनतंयदिंद्रयावतस्त्वमितिविरूपंपृष्ठंभवतिराथंतरेहनितृतीयेहनितृतीय
स्याह्नोरूपंयद्वायानेतिधाप्याच्युतोऽभित्वाशूरनोनुमइतिरथंतरस्ययोनिमनुनिवर्तयतिराथंतरंह्येतदहरायतनेनेंद्रत्रि
धातुशरणमितिमामप्रगाथस्त्रिवांस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमितितार्क्ष्योच्युतः ॥१॥ योजातए
वप्रथमोमनस्वानितिसूक्तंममानोदर्कंतृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतदुसजनीयमेतद्वाइंद्रस्येंद्रियंयत्सजनीयमेतस्मिन्वैश
स्यमानेइंद्रमिंद्रियमाविशतितद्वाप्याहुश्छंदोगास्तृतीयेहनिवहूचाइंद्रस्येंद्रियंशंसंतीतितदुगात्संमदमेतेनवैगृत्समदइंद्र
स्यप्रियंधामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयदुपेंद्रस्यप्रियंधामगच्छतिजयतिपरमंलोकंयएवंवेदतत्सवितुर्वृणीमहेऽद्यानोदेव
सवितरितिवैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौराथंतरेहनितृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतदेवस्यसवितुर्वार्यंमहदितिसावित्रंमंतोवेम
हत्तृतीयमहस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंघृतेनद्यावापृथिवीअभीवृतेइतिद्यावापृथिवीयंघृतश्रियाघृतपृचाघृतावृधे
तिपुनरावृत्तंपुनर्निनृत्तंतृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपमनश्वोजातोअनभीशुरुक्थ्यइत्यार्भवंरथस्त्रिचक्रइतित्रिवत्तृतीयेह
नितृतीयस्याह्नोरूपंपरावतोयेदिधिषंतआप्यमितिवैश्वदेवंमंतोवैपरावतोंतस्तृतीयमहस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतदु
गायमेतेनवैगयःप्लातोविश्वेषांदेवानांप्रियंधामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयदुपविश्वेषांदेवानांप्रियंधामगच्छतिजयतिप

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ विश्वेदेवादेवतास्तृतीयमहर्वहंतिसप्तदशस्तोमोवैरूपंसामजगतीछंदोयथादेवतमेने
नयथास्तोमंयथासामंयथाछंदसंराध्नोतियएवंवेदयद्वैसमानोदर्कंतत्तृतीयस्याह्नोरूपंयदश्ववद्यदंतवद्यत्पुनरावृत्तंयत्पुन
र्निनृत्तंयद्रतवद्यत्पर्यस्तवद्यत्त्रिवद्यदंतरूपंयदुत्तमेपदेदेवतानिरुच्यतेयदसौलोकोऽभ्युदितोयद्द्विरूपंयदागतंयत्कृतंमेता
निवैतृतीयस्याह्नोरूपाणियुक्ष्वाहिदेवहूतमाँऽअश्वाँऽअग्नेरथीरिवेतितृतीयस्याह्नआज्यंभवतिदेवावैतृतीयेनाह्नास्वर्गंलो
कमायंस्तानसुरारक्षांस्यन्ववारयंततेविरूपाभवतविरूपाभवतेतिभवंतआयँस्तेयद्विरूपाभवतविरूपाभवतेतिभवंतआ
यँस्तद्वैरूपंसामाभवत्तद्वैरूपस्यवैरूपत्वंविरूपःपाप्मनाभूत्वापाप्मानमपहतेयएवंवेदतान्हसान्येवागच्छंतिगमेयद्रुध्यंते
तानश्वाभूत्वापद्भिरपाघ्नंयदश्वाभूत्वापद्भिरपाघ्नंस्तदश्वानामश्वत्वमश्नुतेयद्यत्कामयतेयएवंवेदतस्मादश्वःपशूनांज
विष्ठस्तस्माद्धश्वःप्रत्यङ्पदाहिनस्त्यपपाप्मानंहतेयएवंवेदतस्मादेतदश्ववदाज्यंभवतितृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंवाय
वायाहिवीतयेवायोयाहिशिवादिवइंद्रश्चवायवेषांसुतानामामित्रावरुणेवयमश्विनावेहगच्छतमायाह्यद्रिभिःसुतंमृगौरि
श्वेभिर्देवेभिरुतनःप्रियाप्रियास्वित्यौष्णिहंप्रउगंसमानोदर्कंतृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतंतमिद्राधसेमहइंद्रंयइंद्रस्यसोमा
इतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचरौनिनृत्तवत्त्रिवत्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपमिंद्रनेदीयएदिहीत्यच्युतःप्रगाथःप्रनूनंब्रह्मण
स्पतिरितिब्राह्मणस्पत्योनिनृत्तवांस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपमग्निर्नेतारथंसोमक्रतुभिःपिन्वंत्यपइतिधाय्याअच्युतान

त्रिः सुदामोरथंघ्यामनरीरमदितिमरुत्वतीयः प्रगाथः पर्यस्तवांस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंभ्यर्यमामनुशोदेयतातेतिसू
क्तौत्रिवत्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंयद्यावइंद्रतेशतंयदिंद्रयावतस्त्वमितित्रिरूपंपृष्ठंभवतिराथंतरेहनितृतीयेहनितृतीय
स्याह्नोरूपंयद्वावानेतिधाय्याच्युताऽभित्वाशूरनोनुमइतिरथंतरस्ययोनिमनुनिवर्तयतिराथंतरंह्येतदहरायतनेनेंद्रत्रि
धातुशरणमितिसामप्रगाथस्त्रिवांस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमितिताक्ष्योच्युतः ॥१॥ योजातए
वप्रथमोमनस्वानितिमूक्तंममानादर्कंतृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतदुसजनीयमेतद्वाइंद्रस्येंद्रियंयत्सजनीयमेतस्मिन्वैश
स्यमानइंद्रमिंद्रियमाविशनितद्वाप्याहुश्छंदोगास्तृतीयेहनिचकृवाइंद्रस्येंद्रियंशसंतीतितदुगात्संमदमेतेनवैगृत्समदइंद्र
स्यप्रियंधामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयदुपेंद्रस्यप्रियंधामगच्छतिजयतिपरमंलोकंयएवंवेदतत्सवितुर्वृणीमहेऽद्यानोदेव
सवितरितिवैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौराथंतरेहनितृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतदेवस्यसवितुर्वार्यंमहदितिसावित्रंसंतोयम
हदंतस्तृतीयमहस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंघृतेनद्यावापृथिवीअभीवृतेइतिद्यावापृथिवीयंघृतश्रियाघृतपृचाघृतावृधे
तिपुनरावृत्तंपुनर्निनृत्तंतृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपमनश्वोजातोअनभीशुरुक्थ्यइत्यार्भवंरथस्त्रिचक्रइतित्रिवत्तृतीयेह
नितृतीयस्याह्नोरूपंपरावतोयेदिधिषंतआप्यमितिवैश्वदेवंसंतोवैपरावतोंतस्तृतीयमहस्तृतीयेहनितृतीयस्याह्नोरूपंतदु
गायमेतेनवैगयःप्लातोविश्वेषांदेवानांप्रियंधामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयदुपविश्वेषांदेवानांप्रियंधामगच्छतिजयतिप

ताउगायत्र्योगायत्र्योवाएतस्यत्र्यहस्यमध्यंदिनंवहंतितद्धितच्छंदोवहतियस्मिन्निविद्धीयतेतस्माद्गायत्रीपुनिविदंदधातिं
विश्वोदेवस्यनेतुर्मर्त्तस्यविनुर्वरेण्यमाविश्वदेवंसत्पतिमितिवैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौवाहंतेहनिचतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरूपं
मादेवोयातुसविताशुरत्नइतिसावित्रंमंतिचतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरूपंप्रद्यावायज्ञैःपृथिवीनमोभिरितिद्यावापृथिवीयंप्रे
तिचतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरूपंप्रऋभुभ्योदूतमिववाचमिष्यइत्यार्भवंप्रेतिवाचमिष्यइतिचचतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरू
पंमशुक्रंतुदेवीमनसेतिवैश्वदेवंप्रेतिचशुक्रयचेचतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरूपंताउविच्छंदसःसंतिद्विपदाःसंतिचतुष्पदास्ते
नचतुर्थस्याह्नोरूपंवैश्वानरस्यसुमतौस्यामेत्याग्निमारुतस्यप्रतिपदितोजातइतिजातवच्चतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरूपंकईव्य
क्तानरःसनीळाइतिमारुतंनकिर्ह्येषाजनूंषिवेदेतिजातवच्चतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरूपंताउविच्छंदसःसंतिद्विपदाःसंतिच
तुष्पदास्तेनचतुर्थस्याह्नोरूपंजातवेदसेसुनवामसोममितिजातवेदस्याच्युताग्निंनरोदीधितिभिररण्योरितिजातवेदस्यंह
स्तच्युतीजनयंतेतिजातवच्चतुर्थेहनिचतुर्थस्याह्नोरूपंताउविच्छंदसःसंतिविराजःसंतित्रिष्टुभस्तेनचतुर्थस्याह्नोरूपमह्नोरू
पं ॥ ७ ॥ इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

गौर्देवतापंचममहर्वहतित्रिणवःस्तोमःशाक्वरंसामपंक्तिश्छंदोयथादेवतमेनेनयथास्तोमंयथासामंयथाछंदसंराध्नो
तियएवंवेदयद्वैनेतिनप्रेतियत्स्थितंतत्पंचमस्याह्नोरूपंयद्धेवद्वितीयमहस्तदेतत्पुनर्यत्पंचमेयदूर्ध्ववद्यत्प्रतिवद्यदंतर्वद

द्रूपण्वषद्दृधन्वेयन्मध्यमेपदेदेवतानिरुच्यतेयदंतरिक्षमभ्युदितंयद्रूपवषद्दृधवेयद्वेनुमद्यतृधिर्मयन्मद्वयत्पशुरूपंय
दध्यासवद्विक्षुद्राइयहिपन्चयोयज्ञागतंजागताहिपशवोयद्वाहितंवाहिंताहिपशवोयत्पांक्तंपांक्ताहिपशवोयद्वामनामाहिप
शवोयद्वविप्मद्वविहिंपशवोयद्वपुष्मद्वपुहिंपशवोयच्छाकरंयत्पांक्तंयत्कुर्वंयदितिनम्याह्नोरूपंमेनानिवाननमस्याह्नोरूपा
र्णीममृपुवोअतिथिमुपर्बुधमितिपंचमस्याह्नआज्यंभवतिजागतमध्यागत पशुरूपंपंचमेहनिपंचमस्याह्नोरूपमानायजादि
विसृर्दमानोवायोमहेतनेरथेनपृथुपाजमावहय.मृग्चक्षसंटमाउवांदिनिट्यं पित्रामृतस्यरमिसंदेवेद रनो ।मद ।दरेवृ
हद्गुगायिपेयचइतिवाहितंप्रउगंपंचमेहनिपंचमस्याह्नोरूपंयत्पांच जन्ययावीशजिमत्वतीयस्यप्रतिपत्पांच जन्ययोतपंच
मेहनिपंचमस्याह्नोरूपमिद्रइत्सोमपाएकइंद्रनेदीयएदिरुनिष्ठत्रह्मणस्पते ग्निनेता ंगोम कृतुर्भि.पिन्वत्पाचूहादद्राय
गायतेतिद्वितीयेनाह्नासमानजानानेःपंचमेहनिपंचमस्याह्नोरूपंमवितारंमनुत्नतावृत्तवाहिपटनिमृत्तेमद्ध पाक्तम्पदंप
चमेहनिपंचमस्याह्नोरूपमित्थाहिसोमइन्मदइतिमृतं मद्धपांक्तंपंचपदंपचमेहनिपचमस्याह्नोरूपंमद्रापिवनुभ्यमुतोम
दायेतिसृनंमद्धत्रष्टुभंतनप्रतिष्ठितपदेनेनयनंदाधागायतनादिवंतननप्रच्यवतमस्त्वाइंद्रमीद्रुइतिपर्यासोनतिनत्रोतिपंच
मेहनिपंचमस्याह्नोरूपैताउगायत्वोगायत्वोयाण्तस्यव्यहस्यमध्यंदिनंयद्गतितद्वतच्छंदोयहतियस्मिन्निधियतेतस्मा
द्रायत्रीपुनिर्यदंदधाति ॥६॥ महानाम्नीष्वत्रस्नपतेशाकरेणसाम्राराधंतरेहनिपंचमेहनिपंचमस्याह्नोरूपंगिरोगापरता

भिर्महानात्मानंनिरमिमीततस्मान्महानाम्न्योऽथोइमेवैलोकामहानाम्न्यऽइमेमहांतइमान्वैलोकान्प्रजापतिःसृष्ट्वेदंसर्व
मनश्कोयदिदंकिंचयदिमाँल्लोकान्प्रजापतिःसृष्ट्वेदंसर्वमनश्कोयदिदंकिंचतच्छक्वरीभिरेवतच्छक्वरीणांशक्वरीत्वंताऊर्ध्वाः
सीम्नोऽभ्यसृजतयदूर्ध्वाःसीम्नोऽभ्यसृजततत्सिमाअभवंस्तत्सिमानांसिमात्वंस्वादोरित्थाविषूवतउपनोहरिभिःसुतमिंद्रं
विश्वाअवीवृधन्नित्यनुरूपौवृषण्वान्पृश्निमान्मद्वान्वृधन्वान्पंचमेऽहनिपंचमस्याह्नोरूपंयद्वावानेतिधाय्याच्युताऽभिला
गूर्त्तोनुमद्दलिरथंतरस्ययोनिमनुनिवर्तयतिराथंतरंह्येतदहरायतनेनैनमोषुत्वावाघतश्चनेतिसाममगायोऽध्यामवान्पशु
रूपंपंचमेऽहनिपंचमस्याह्नोरूपंत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमितिताक्ष्योऽच्युतः ॥ ७॥ प्रेदंब्रह्मवृत्रतूर्येष्वाविथेतिसूक्तंपांक्तंपंच
पदंपंचमेऽहनिपंचमस्याह्नोरूपमिंद्रोमदायवावृधइतिसूक्तंमद्वत्पांक्तंपंचपदंपंचमेऽहनिपंचमस्याह्नोरूपंसत्रासदामसत्यवि
श्वजन्याइतिसूक्तंमद्वत्त्रिष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनादेवैतेननयच्यवतेतमिंद्रंवाजयामसीतिपर्यासःसवृषा
वृषभोभुवदितिपशुरूपंपंचमेऽहनिपंचमस्याह्नोरूपंताउगायत्र्योगायत्र्योवाएतस्याह्नोमध्यंदिनंवहंतितद्धतच्छंदोवह
तियस्मिन्निविद्धीयतेतस्माद्गायत्रीषुनिविदंदधातितत्सवितुर्वृणीमहेऽद्यानोदेवसवितरितिवैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौराथं
तरेऽहनिपंचमेऽहनिपंचमस्याह्नोरूपमुदुष्यदेवःसवितादमूनाइतिसावित्रंमादाशुपंशुवतिभूरिवाममितिवामंपशुरूपंपंचमे
ऽहनिपंचमस्याह्नोरूपंमहीद्यावापृथिवीइहज्येष्ठेइतिद्यावापृथिवीयंरुवद्धोक्षेतिपशुरूपंपंचमेऽहनिपंचमस्याह्नोरूपंऋभुर्वि

द्रस्योथकस्मात्सप्तपदाःषष्ठेहञ्छस्यंतइतिपङ्क्तिरेवपदैःषष्ठमहराप्नुवंत्यपच्छिद्येवैतदहर्यत्समंतदेवनसमानपदेनाभ्यार
भ्यसमंनियच्छमेरतत्पुनरुपयंतिसंततंसंततैस्त्र्यहैरव्यवच्छिन्नैर्यंतियएवंविद्वांसोयंति ॥ १० ॥ देवासुरावाएषुलोके
ष्वसमयतंततेदेवाःषष्ठेनाह्नैभ्योलोकेभ्योसुरान्प्राणुदंततेषांयान्यंतर्हस्तीनानिवसून्यासंस्तान्यादायसमुद्रंप्राप्यंस्ततए
तेनैवच्छंदसानुहायांतर्हस्तीनानिवसून्याददततद्यदेतत्पदंपुनःपदंसएवांकुशआसंजनायाद्विषतोवसुदत्तेनिरेनमेभ्यःस
र्वेभ्योलोकेभ्योनुदतेयएवंवेद ॥ ११ ॥ यावद्देवताषष्ठमहर्बृहतीत्रयस्त्रिंशस्तोमोरैवतंसामातिच्छंदाश्छंदोयथादेवतमे
नेनयथास्तोमंयथासामंयथाछंदसंराध्नोतियएवंवेदयद्वैसमानोदर्कंतत्षष्ठस्याह्नोरूपंयद्ध्येवतृतीयमहस्तदेतत्पुनर्यत्षष्ठंय
दश्ववद्यदंतवद्यत्पुनरावृत्तंयत्पुनर्निनृत्तंयद्रतवद्यत्पर्यस्तवद्यत्त्रिवद्यदंतरूपंयदुत्तमेपदेदेवतानिरुच्यतेयदसौलोकोभ्यु
दितोगत्यामच्छंदंयत्सप्तपदंयन्नाराशंसंयन्नाभानेदिष्ठंयद्रैवतंयदतिच्छंदायत्कृतंयत्तृतीयस्याह्नोरूपमेतानिवैषष्ठस्याह्नो
रूपाण्ययंजायतमनुषोधरीमणीतिषष्ठस्याह्नआज्यंभवतिपारुच्छेपमतिच्छंदाःसप्तपदंषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंस्तीर्णंबर्हिरु
पनोयाहिवीतयआवांरथोनियुत्वान्वक्षदवसेसुषुमायातमद्रिभिर्युवांस्तोमेभिर्देवयंतोऽश्विनावमेहइंद्रवृषणेंद्रास्तुश्रौ
षंक्षणांथग्नेशृणुहिदिव्यमीळितोविदेवयामोदिव्यंकादनस्थेयमददादृभमभृणच्युतमितिप्रउगंपारुच्छेपमतिच्छंदाःसप

१ ' मर्णीकरोत ' इतिभाष्यपाठः । मणीकरैवद्धस्त्वंनरस्यविच्छेदंकृत्वैवहिविदर्थः ।

देषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंमपूर्व्यामहानामितिंमरुत्वतीयस्यप्रतिपदंतोवैमहदंतःषष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंत्रयइंद्रस्य
सोमाइंद्रनेदीयएदिहिप्रनूनंब्रह्मणस्पतिरग्निर्नेतात्वंसोमक्रतुभिःपिन्वंत्यपोनकिःसुदासोरथमितितृतीयेनाह्नासमानआ
तानःषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंयंत्वंरथमिंद्रमेधसातयइतिसूक्तंपारुच्छेपमतिच्छंदाःसप्तपदंषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंसयोवृषावृ
ष्ण्येभिःसमोकाइतिसूक्तंसमानोदर्कंषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपमिंद्रमरुत्वइहपाहिसोममितिसूक्तंतेभिःसाकंपिबतुवृत्रखादइ
त्यंतोवैखादोंतःषष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंतदुत्रैष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनादेवतेननप्रच्यवतेयंहयेन
याइदमितिपर्यासःस्वर्मरुत्वताजितमित्यंतोवैजितमंतःषष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंताउगायत्र्योगायत्र्योवाएतस्यत्र्य
हस्यमध्यंदिनंवहंतितद्धतच्छंदोवहतियस्मिन्निविद्धीयतेतस्माद्गायत्रीपुनिविदंदधातिरेवतीर्नःसधमादेरेवाँइद्रेवतःस्तोते
तिरैवतंपृष्ठंभवतियार्हतेहनिषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंयद्वावानेतिधाय्याच्युतात्वामिद्धिहवामहइतिबृहतोयोनिमनुनिवर्त
यतियार्हतंह्येतदहरायतनेनैंद्रमिदेवतातयइतिसाभमप्रगाथोनिनृत्तवान्षष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमिति
तार्क्ष्योच्युतः ॥ १२ ॥ पंद्रयाह्युपनःपरावतइतिसूक्तंपारुच्छेपमतिच्छंदाःसप्तपदंषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंप्रघान्वस्यमह
तोमहानीतिसूक्तंसमानोदर्कंषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपमभूरेकोरयिपतेरयीणामितिसूक्तंरथमातिष्ठतुविनृम्णभीममित्यंतोवै
स्थितमंतःषष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंतदुत्रैष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनादेवतेननप्रच्यवतेगमोभिः

गुतमितिपयामःसमानोदर्कं षष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंताउगायत्र्योगायत्र्योर्वाएतस्त्र्यहस्यमध्यंदिनंयहंतितद्वैतच्छंदो
यह्नतियस्मिन्निविद्धीयतेतत्मान्नायत्रीपुनिविदंदधात्यभित्यंदेवंसवितारमोण्योरितिवैश्वदेवस्यप्रतिपदतिच्छंदाःषष्ठेहनि
षष्ठस्याह्नोरूपंतत्सवितुर्वरेण्यंदोषोआगादित्यनुचरौतोवैगतमंतःषष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपमुदुष्यदेवःसवितागयाये
तिमाविवैशश्चरमंतद्यायच्छिरस्थादित्यंतोवैस्थितमंतःषष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंकतरापूर्वाकतरापरायोरितियाया
पृथिवीयंसमानोदर्कंषष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपंकिमुश्रेष्ठःकिंयविष्ठोनआजगन्नुपनोयाजाअध्वरमृभुक्षाइत्यार्भवंनाराशंसंत्रि
यत्षष्ठेहनिषष्ठस्याह्नोरूपमिदमित्थारौद्रंगूर्तवचायियज्ञेनदक्षिणयासमक्ताइतिवैश्वदेवं ॥ १२ ॥ नाभानेदिष्ठंनंशंसतिना
भानेदिष्ठंवैमानवंब्रह्मचर्यंवसन्तंभ्रातरोनिरभजन्त्सोब्रवीदेत्यकिंमह्यमभाक्तेत्येतमेवनिष्ठावमववदितारमित्यब्रुवंस्त
स्माद्वाप्येतर्हिपितरंपुत्रानिष्ठावोववदितेत्येवाचक्षतेसपितरमेत्याब्रवीत्त्वांह्यावमह्यंतताभाक्षुरितितंपिताब्रवीन्मापुत्र
तदादृथाअंगिरसोवाइमेस्वर्गायलोकायसत्रमासतेतेषष्ठंषष्ठमेवाहरागत्यमुह्यंतितानेतेसूक्तेषष्ठेहनिशंसयतेषांयत्सहस्रं
सत्रपरिवेषणंतत्तेस्वर्यंतोदास्यंतीतितथेतितानुपैत्प्रतिगृभ्णीतमानवंसुमेधसइतितमब्रुवन्किंकामोवदसीतीदमेववःषष्ठ
महःप्रज्ञापयानीत्यब्रवीदथवएतत्सहस्रंसत्रपरिवेषणंतन्मेस्वर्यंतोदत्तेतितथेतितानेतेसूक्तेषष्ठेहन्यशंसयत्ततोवैतेप्रयज्ञ

१ ' नाताभाक्षुः ' इतिभाष्येहृदयनेतथापितत्रमद्यमेवतानवाचित्वात्तताभाक्षुरितिवैदिकपाठःसुवचः ।

स्याह्नोरूपंजातवेदस्मेपुनयाममोमामितिजातवेदस्याच्युतासप्रत्नथामह्साजायमानइतिजातवेदस्यंसमानोदर्कंपष्ठेहनि
पष्ठस्याह्नोरूपंधारयन्धारयन्नितिनंमतिप्रग्रंशाद्वाअंतस्यविभायंतद्यथापुनराग्रंथंपुनर्निग्रंथमंतंवभीयान्मयूखंवांततो
धारणायनिहन्यात्ताहक्तद्धारयन्धारयन्नितिनंमतिसंततंमंततंतहयंहरव्यवच्छिन्नंयंतियएवंविद्वांसोयंतियंति ॥१५॥
इतिद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

यद्वागतिचयंतिचतत्सप्तमस्याह्नोरूपंयद्वैप्रथममहस्तदेवंतत्पुनर्यत्सप्तमेंयद्युक्तवद्रथवद्यदाशुमद्यत्पिबवद्यत्प्रथ
मंरूपंतानिकृत्यतंयदेवंलोकोभ्युदितोथजातवद्यदनिरुक्तंयत्करिष्यद्यत्प्रथमस्याह्नोरूपंमेतानिवैसप्तमस्याह्नोरूपाणि
समुद्रादूर्मिंमधुमाँउदारदितिमसप्तमस्याह्नआज्यंभवत्यनिरुक्तंसप्तमेहनिमसप्तमस्याह्नोरूपंवाग्वैसमुद्रोनवैवाक्क्षीयतेनस
मुद्रःक्षीयतेतद्यदेतत्सप्तमस्याह्नआज्यंभवतियज्ञादेवतद्यज्ञंतन्वतेवाचमेवतत्पुनरुपयंतिसंततंमंततंतहयंहरव्यवच्छिन्नं
यंतियएवंविद्वांसोयंत्याप्यंतेवस्तोमोगाच्यंतेछंदांसिपष्ठेह्नीतिद्यथंवादआज्येनाथदानानिपुनःप्रत्यभिचारयंत्ययातया
मतायाएवमेतेस्तोमाश्चछंदांसिचपुनःप्रत्युपयंत्ययातयामतायैयदेतत्सप्तमस्याह्नआज्यंभवतितदुत्रिष्टुभंत्रिष्टुप्प्रातः
सवनएषऽस्याह्नआयायाभूरश्चुचिपाउपनःप्रयाभियामिदाश्वांसमच्छोऽनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरंप्रसोताजीरोअध्वरे
ष्वस्थादितिवायव्यंमाद्नाग्यायांशतंनियुतोयाःमहस्रंप्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्धन्नागोमतानासत्यारथेनानोदेवशवसा.

याहिशुष्मिन्नवोयज्ञेषुदेवयंतोअर्चन्नक्षोदसाधायसासस्रएपेतिप्रउगमेतिचप्रेतिचससमेहनिसप्तमस्याह्नोरूपंतदुत्रैष्टुभं त्रिष्टुंप्रातःसवनऽएषत्र्यहआत्वारथंयथोतयइदंवसोसुतमंधइंद्रनेदीयएदिहिंप्रतुब्रह्मणस्पतिरग्निर्नेतात्वंसोमक्रतुभिः पिन्वंत्यपःप्रवइंद्रायवृहतइतिप्रथमेनाह्नासमानआतानःसप्तमेहनिसप्तमस्याह्नोरूपंकयाशुभासवयसःमनोळाइतिसूक्तं नजायमानोनशंतेनजातइतिजातवत्सप्तमेहनिसप्तमस्याह्नोरूपंतदुकयाशुभीयमेतद्वैसंज्ञानंसंतानिसूक्तंयत्कयाशुभीयंमे तेनहवाइंद्रोगस्त्योमरुतस्तेसमजानतंतधत्कयाशुभीयंशंसतिसंज्ञात्याएवतद्वायुष्यंतधोस्यप्रियःस्यात्कुर्यादेवास्यकया शुभीयंतदुत्रैष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनादेवैतेननप्रच्यवतेत्यंसुमेषंमहयास्वर्विदमितिसूक्तमत्यंनवाजंहव नस्यदंरथमितिरथवत्सप्तमेहनिसप्तमस्याह्नोरूपंतदुजागतंजगत्योवाएतस्यत्र्यहस्यमध्यंदिनंवहंतितद्वैतच्छंदोवहतिय स्मिन्निविद्धीयतेतस्माज्जगतीषुनिविदंदधातिमिथुनानिसूक्तानिशस्यंतेत्रैष्टुभानिचजागतानिचमिथुनंवैपशवःपशवश्छं दोमाःपशूनामवरुध्द्यैत्वामिद्धिहयामहेत्वंह्येहिचेरवइतिबृहत्पृष्ठंभवतिसप्तमेहनियदेवपष्ठस्याह्नस्तधद्वैरथंतरंतद्वैरूपंय द्बृहत्तद्वैराजंयद्रथंतरंतच्छाक्वरंयद्बृहत्तद्वैवतंतधद्बृहत्पृष्ठंभवतिबृहतैवतद्बृहत्प्रत्युत्तभ्रुवंत्यस्तोमकृंतत्रायद्रथंतरंस्यात्कृं तत्रंस्यात्तस्माद्बृहदेवकर्तव्यंयद्वाघानेतिधाय्याच्युताऽभित्वाशूरनोनुमइतिरथंतरस्ययोनिमनुनिवर्तयतिराथंतरंह्येतद हरायतनेनेनपिबासुतस्यरसिनइतिसामप्रगाथःपिबवान्सप्तमेहनिसप्तमस्याह्नोरूपंत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमिसिताश्र्योस्य

तः ॥ १६ ॥ इंद्रस्यनुवीर्याणिप्रवोचमितिसूक्तंप्रेतिगसमेहनिगसमस्याह्नोरूपंतदुत्रैष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनगयनंदाधारा
यतनादेवंतेननप्रच्यवतेऽभित्यंमेषंपुरुहूतमृग्मियमितिसूक्तंयद्वायप्रेतितदभीतिमसमेहनिमसमस्याह्नोरूपंतदुजागतंज
गत्योवाएतस्यत्र्यहस्यमध्यंदिनंवहंतितद्वैतच्छंदोयहतियस्मिन्निविद्धीयतेतस्माज्जगतीपुनिविदंदधातिमिथुनानिसूक्ता
निशस्यंतेत्रैष्टुभानिचजागतानिचमिथुनंवैपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्धैतत्सवितुर्वृणीमहेऽधानोदेवसवितरिति
वैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौराथंतरेहनिसमेहनिमसमस्याह्नोरूपमभित्यादेवसवितरितिमावियद्वायप्रेतितदभीतिमस
मेहनिमसमस्याह्नोरूपंप्रतांयज्ञस्यशंभुवेतिद्यावापृथिवीयंप्रेतिमसमेहनिमसमस्याह्नोरूपमयंदेवायजन्मनइत्याभवंजात
वत्समेहनिमसमस्याह्नोरूपमायाहिवनसासहेतिद्विपदाःशंसतिद्विपाद्वैपुरुषश्चतुष्पादाःपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनाम
वरुद्ध्यैतद्यद्विपदाःशंसतियजमानमेवतद्द्विप्रतिष्ठंचतुष्पात्सुपशुषुप्रतिष्ठापयत्यभिरग्नेदुवोगिरइतिवैश्वदेवमितिमसमेह
निमसमस्याह्नोरूपंतान्युगायत्राणिगायत्रतृतीयसवनएतस्यहोवैश्वानरोअजीजनदित्याग्निमारुतस्यप्रतिपज्जातवत्मस
मेहनिमसमस्याह्नोरूपंप्रयद्वस्त्रिष्टुभमिषमितिमारुतंमितिसमेहनिसमस्याह्नोरूपंजातवेदसेसुनवामसोममितिजातवे
दस्याच्युतादूतंवोविश्ववेदसमितिजातवेदस्यमनिरुक्तंसमेहनिमसमस्याह्नोरूपंतान्युगायत्राणिगायत्रतृतीयसवनएष
त्र्यहः ॥ १७ ॥ यद्वैनेतिनप्रेतियरिस्थतंतदष्टमस्याह्नोरूपंयद्वोवद्वितीयमहस्तदेवैतत्पुनर्यदष्टमंयद्धूर्ध्वेयवलतिर्यद्

तद्यद्द्वपण्वयद्द्धन्वयन्मध्यमेपदेदेवतानिरुच्यतेयदंतरिक्षमभ्युदितंयद्व्यग्नियन्महद्वद्यद्विहृतवद्यत्पुनरेयत्कुर्वद्द्वि
तीयस्याह्नोरूपमेतानिवा अष्टमस्याह्नोरूपाण्यग्निर्वादेवमग्निभिःसजोषाइत्यष्टमस्याह्न आज्य भवतिच्छंदस्यष्टमेहन्यष्टमस्या
ह्नोरूपंतदुत्रिष्टुभंत्रिष्टुप्प्रातःसवनएषत्र्यहःकुविदंगनमसायेवृधासःपातो अग्नागयिवृध.सुमेधाउच्छन्नुषस सुदिना अरि
प्राउशंतादूतानदभायगोपायावक्तरस्तन्वोयावदा त प्रतियांसूरउदितेसूक्तंधेनु प्रत्नस्यकाम्यदुहानाअंतःणइद्रापयाह
विद्वानृध्वोअग्नि.सुमतिरस्वांअश्वेदुतस्यान.नरम्यता जुषाणोतिप्रउगंप्रतिवदंतर्यद्विहृतवद्व्यचदष्टमहन्यष्टमस्याह्नोरूपं
तदुत्रिष्टुभंत्रिष्टुप्प्रातःसवनएषत्र्यहोविश्वानरस्यवस्पतिमिंद्रइत्सोमपाएकइद्रनेदायर्णदेहुस्तिष्ठब्रह्मणस्पतेअग्निनानाः
सोमक्रतुभिःपिन्वंत्यपोवृहदिंद्रायगायतेतिछंदोबहोमिमानआतानाष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपशसामहामिंद्रयास्मान्य
श्याइतिसूक्तंमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपमहांयिंद्रोयओजसानितसूक्तंमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंपिबासोमम
भियमुग्रतर्दइतिसूक्तं.सुवंगव्यमाहिसूणानइंद्रोतमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपमहांइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राइतिसूक्तंमहद्वद
ष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंतदुत्रिष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवनदाधारायतनादेवैतेनप्रच्यवतेतमस्यद्यावापृथिवीसचेतसेति
सूक्तंयदंकृण्वानोमहिमानमिंद्रियमितिमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंतदुजागतंजगत्योवाएतस्यत्र्यहस्यमध्यंदिनंवहं
तिनंदतच्छंदोवहतियस्मिन्नभिवर्द्धायतेतस्माज्जगतापुनियिद्दधातिमिथुनानिसूक्तानिशंसतिंधपूर्भानिजागतानिर्धमि

शुनंवपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैमहद्वा॥ कानिशस्यंतेमहद्वा अंतरिक्षमंतरिक्षस्यास्य
पदापंक्तिःपांक्तोयज्ञःपांक्ताःपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैअभित्वाशूरनोनुमोऽभित्वापूर्वपीतयइतिरथंतरंपृष्ठं
भवत्यष्टमेहनियद्वावानेतिधाय्याच्युतात्यामिद्धिहवामहइतिबृहतोयोनिमनुनिवर्तयतित्राहतंद्यतदहरायतनेनोभयं॰ष्ट
णवचनइतिगामग्रगाधीयचेदमद्ययदुचाव आगीदितित्राहतहन्यष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंलमूषुवाजिनंदेवजूतमितिता
ष्यीच्युतः ॥ १८ ॥ अपूर्व्यापुरुतमान्यस्माइतिसूक्तंमहद्वीरायतवसेतुरायेतिमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंतांसुतेकी
तिमघवन्महित्वेतिसूक्तंमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंलंमहाँइंद्रयोहशुष्मैरितिसूक्तंमहद्वष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंलंमहाँ
इंद्रतुभ्यंहसाइतिसूक्तंमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंतदुत्रिष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनैसवनंदाधारायतनादेवतेननप्रच्यवते
दिवश्चिदस्यवरिमाविपप्रथइतिसूक्तमिंद्रंनमहेतिमहद्वदष्टमेहन्यष्टमस्याह्नोरूपंतदुजागतंजगत्योवाएतस्यत्र्यहस्यमध्यं
दिनंवहंतितद्वतच्छंदोवहतियस्मिन्निविद्धीयतेतस्माज्जगतीषुनिविदंदधातिमिथुनानिसूक्तानिशस्यंतेत्रिष्टुभानिचजाग
तानिचमिथुनंवैपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैमहद्वंतिसूक्तानिशस्यंतेमहद्वा अंतरिक्षमंतरिक्षस्यासेपंचपंचसूक्ता
निशस्यंतेपंचपदापंक्तिःपांक्तोयज्ञःपांक्ताःपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैतानिद्वेधापंचान्यानिपंचान्यानिदशसं
पद्यंतेमादग्निर्नाविराळन्नंविराळन्नंपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैविश्वोदेवस्यनेतुर्मर्तोवृणीतसख्यंविश्वोराय

तिमितिवैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौवाहतेऽहन्यष्टमेऽहन्यष्टमस्याह्नोरूपंहिरण्यपाणिमूतयइतिसावित्रंमूर्ध्ववदष्टमेऽहन्यष्टम
स्याह्नोरूपंमहीद्यौःपृथिवीचनइतिद्यावापृथिवीयंमहद्वदष्टमेऽहन्यष्टमस्याह्नोरूपंयुवानापितरापुनरित्यार्भवंपुनर्वदष्टमे
ऽहन्यष्टमस्याह्नोरूपंमिमानुकंभुवनासीषधामेतिद्विपदाःशंसतिद्विपाद्वैपुरुषश्चतुष्पादाःपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामव
रुद्ध्यैयद्द्विपदाःशंसतियजमानमेवतद्द्विप्रतिष्ठंचतुष्पात्सुपशुषुप्रतिष्ठापयतिदेवानामिदवोमहदितिवैश्वदेवंमहद्वदष्टमे
ऽहन्यष्टमस्याह्नोरूपंतान्युगायत्राणिगायत्रतृतीयमवनस्यप्रत्ययहकृतावानंवैश्वानरमित्याग्निमारुतस्यप्रतिपदग्निर्वैश्वानरो
महानितिमहद्वदष्टमेऽहन्यष्टमस्याह्नोरूपंक्रीळंवःशर्धोमारुतमितिमारुतंजंभेरस्ययावृधइतिवृधन्वदष्टमेऽहन्यष्टमस्या
ह्नोरूपंजातवेदसेसुनवामसोममितिजातवेदस्याच्युतांग्निमृळमहाँअसीतिजातवेदस्यंमहद्वदष्टमेऽहन्यष्टमस्याह्नोरूपंता
न्युगायत्राणिगायत्रतृतीयमवनस्यत्यपत्त्यह ॥ १० ॥ इतितृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

यद्वैसमानोदर्कंतन्नवमस्याह्नोरूपंयद्ध्येवतृतीयमहस्तदेवतत्पुनर्यन्नवमैयदश्ववद्यदंतवद्यत्पुनरावृत्तंयत्पुनर्निनृत्तंय
द्रतवद्यत्पर्यस्तवद्यत्त्रिवद्यदंतरूपंयदुत्तमेपदेदेवतानिरुच्यतेयदसौलोकोऽभ्युदितोयच्छुचिवद्यत्सत्यवद्यत्क्षेतिवद्यद्गतव
द्यदोकवद्यत्कृतयत्तृतीयस्याह्नोरूपंमेतानिवैनवमस्याह्नोरूपाण्यगन्ममहानमसायविष्ठमितिनवमस्याह्नआज्यंभवतिग
तवत्सवमेद्धतिनवमस्याह्नोरूपंतदुवंप्रभंत्रिष्टुभ्यातःमवनस्यहःमवीरसाध्ययोदृश्रेतैनिःस्वैनमनसादीध्यानाद्विपि

क्षयंतारजसःपृथिव्यामाविश्ववाराश्विनागतंनोयंमोमइंद्रतुभ्यंसुन्वेआतुमब्रह्मणोअंगिरसोनक्षंतमरस्वतींदिययंतोहवं
तंआनोदिवोबृहतःपर्वतादासरस्वत्यभिनोनेपिवस्वइतिभ्रउगंशुचिवरसत्यवक्षेतिवच्चसर्वदोकयन्नयमेहनिनवमस्याह्नो
रूपंतदुत्रैष्टुभंत्रिष्टुप्प्रातःसवनएषत्र्यहस्तंतमिंद्राधमेमहेंयइंद्रस्यसोमाइंद्रनेदीयएदिहिप्रनूनंब्रह्मणस्पतिरग्निर्नेतात्वं
सोमक्रतुभिःपिन्वंत्यपोनकिःसुदासोरथमितितृतीयेनाह्नासमानआतानोनवमेहनिनवमस्याह्नोरूपमिंद्रःस्वाहापिबतुय
स्यसोमइतिरूपंमंतोवैस्वाहाकारोंतोनवममहर्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंगायत्सामनभन्यंयथावेरितिसूक्तमर्चामतद्वापृ
धानंस्वर्वदित्यंतोवैस्वरंतोनवममहर्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंतिष्ठाहरीरथआयुज्यमानेतिसूक्तमंतोवैस्थितमंतोनवमम
हर्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपमिमाउत्वापुरुतमस्यकारोरितिसूक्तंधियोरथेष्ठामित्यंतोवैस्थितमंतोनवममहर्नवमेहनिनव
मस्याह्नोरूपंतदुत्रैष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनादेवैतेननप्रच्यवंतेप्रमंदिनेपितुमदर्चतावचइतिसूक्तंसमानो
दर्कनवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंतदुजागतंजगत्योवाएतस्यत्र्यहस्यमध्यंदिनंवहंतितद्वतच्छंदोवहतियस्मिन्निविद्धीयतेत
स्माज्जगतीषुनिविदंदधातिमिथुनानिसूक्तानिशंसंतित्रैष्टुभानिचजागतानिचमिथुनंवैपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरु
द्ध्यैपंचसूक्तानिशंसंतिपंचपदापंक्तिःपांक्तोयज्ञःपांक्ताःपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैत्वामिद्धिहवामहेत्वंह्येहिचे
रवइतिबृहत्पृष्ठंभवतिनवमेहनियद्वावानेतिधाय्याच्युतोऽभित्वाशूरनोनुमइतिरथंतरस्ययोनिमनुनिवर्तयतिराथंतरंह्ये

तदहगयतनेनेद्रस्त्रिधानुगरणमितिमामग्रगायस्त्रिवान्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमितितार्क्ष्योच्यु
त. ॥ २० ॥ मच्चत्वेजामुनिरद्रपूर्वा इतिसूक्तगनवन्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंकदाभुवन्नधक्षयाणिब्रह्मेतिसूक्तंक्षतिवदं
नरूपक्षेताययाअनग्यानवमेहनिनवमस्याह्नोरूपमामत्यायातुमघवाऋजीषीतिसूक्तंमत्यवन्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंत
सइद्रियपरमपराचेतिसूक्तंमतायपरमममतेनवममहन्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंतदुत्रिष्टुभंतेनप्रतिष्ठितपदेनेमवनंदाधा
रायततनाद्यंततनन्ययनरेमुवयमुन.पृथ्व्यमनिरितिसूक्तंमहंधनानिगंजयामिशश्वतइत्यंतावैजितमंतोनवममहन्नव
महनिनवमस्याह्नोरूपनदुजागतजगत्यांनापनम्यन्नयतस्यमध्यंदिनेवहंतितद्धतच्छंदोवहतियस्मिन्निविद्धीयतेतस्माज्जग
तीपुनिविदद्धानिकिपुनानिसूक्तानिशस्यनअष्टुभानिचजागतानिचमिथुनंवैपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैपंच
पंचसूक्तानिशस्यनपंचपदापंक्तिपांक्तोयज्ञःपांक्ताःपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैतानिद्वेधापंचान्यानिपंचान्या
निदशनयवननाद्वेनादशाक्षरविराळन्नंविराळन्नंपशवःपशवश्छंदोमाःपशूनामवरुद्ध्यैतत्सवितुर्वृणीमहेऽद्यानोदेवसवितरिति
वैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौरथंतरेऽहनिनवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंदोषोआगादितिसावित्रंमंतावैगतमंतोनवममहन्नवमेह
निनवमस्याह्नोरूपंप्रवामहिद्यवी अभीतियावापृथिवीयंशुचीउपप्रशस्तयइतिशुचिर्वन्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपमिंद्रइषे
ददातुनइत्येतोरक्तानिधत्तंनत्याभवंभिरामासानिसुन्यतइतिविचंवन्नवमेहनिनवमस्याह्नोरूपंधभ्रुरेकोविषुणःसूनरोयुवेति

द्विपदाः शंसति द्विपाद्वै पुरुषश्चतुष्पादाः पशवः पशवश्छंदोमाः पशूनामवरुद्ध्यै तद्यद्द्विपदाः शंसति यजमानमेव तद्द्विप्रतिष्ठं चतुष्पात्सु पशुषु प्रतिष्ठापयति ये त्रिंशति त्रयस्परइति वैश्वदेवं त्रियब्धवमे हनि नवमस्याह्नो रूपं तान्नु गायत्राणि गायत्रतृतीयमयनएपत्र्यहो वैश्वानरो न ऊतय इत्याग्निमारुतस्य प्रतिपदा प्रयातु परावत इत्यंतो वै परावतो ऽतो नवममहर्नवमे हनि नवमस्याह्नो रूपं मरुतो यस्य हि क्षय इति मारुतं क्षेति वदंतरूपं क्षेतीव वा अंतं गत्वा नवमे हनि नवमस्याह्नो रूपं जातवेदसे सुनवाम सोममिति जातवेदस्यावुतामाग्नेयेवाच मीरयेति जातवेदस्यं ममानोदर्कं नवमे हनि नवमस्याह्नो रूपं मनः पर्षदति द्विपः स नः पर्षदति द्विप इति शंसति बहु वा एतस्मिन्नवरात्रे किंचकिंच वारणं क्रियते शांत्या एवं तद्यत्स नः पर्षदति द्विपः स नः पर्षदति द्विप इति शंसति सर्वस्मादेवैनांस्तदेनसः प्रमुंचति तान्नु गायत्राणि गायत्रतृतीयमयनएपत्र्यहः ॥ २१ ॥ पृष्ठ्यं षळहमुपयंति यथा वै मुखमेवं पृष्ठ्यः षळहस्तद्यथांतरं मुखस्यैवं जिह्वा तालु दंता एवं छंदोमा अथ येनैव वाचं व्याकरोति येन स्वादु चास्वादु च विजानाति तद्दशममहर्यथा वै नासिकैवं पृष्ठ्यः षळहस्तद्यथांतरं नासिकयोरेवं छंदोमा अथ येनैव गंधान्विजानाति तद्दशममहर्यथा वा अक्ष्यैवं पृष्ठ्यः षळहस्तद्यथांतरमेवं शुक्लमेवं कृष्णमेवं छंदोमा अथ यैव कनीनिका येन पश्यति तद्दशममहर्यथा वै कर्ण एवं पृष्ठ्यः षळहस्तद्यथांतरं कर्णस्यैवं छंदोमा अथ येनैव शृणोति तद्दशममहः श्रीर्वै दशममहः श्रियं वा एत आगच्छंति ये दशममहरागच्छंति तस्माद्दशममहरविवाक्यं भवति मा श्रियो ऽववादिष्मेति दुरवपदं हि श्रेयसस्ते ततः सर्पंति ते मार्जयंते ते पत्नीनालासं

समर्धयंतिते संवयणनामाहुतिर्विद्यात्मत्वयात्ममन्वारभध्वमितितमजुहुयादिहरंसेहरमध्वमिहधृतिरिहस्वधृतिरग्नेवाट्स्वाहा
वाळितिसयदिहरमेत्याहास्मिन्नेवैनांल्लोकेरमयतीहरमध्वमितियदाहप्रजामेवैतद्रमयतीहधृतिरिहस्वधृतिरितिय
दाहप्रजांचैवतद्वाचंचयजमानेदधात्यग्नेवाळितिरथंतरंस्वाहावाळितिबृहद्देवानांवाएतन्मिथुनंयद्बृहद्रथंतरेदेवानामे
वतन्मिथुनेनमिथुनमवरुन्धेदेवानांमिथुनेनमिथुनेप्रजायतेप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेदतेततःसर्पन्तितेमार्जे
यंतेतआग्नीध्रमथप्रसर्पन्तेसंवयणनामाहुतिर्विद्यात्मत्वयात्ममन्वारभध्वमितितमजुहुयादुपसृज्यंधरुणंमातरंधरुणोधयन् ॥
रायस्पोषमिषमूर्जमस्मासुदीधरत्स्वाहेतिरायस्पोषमिषमूर्जमवरुन्धे आत्मनेचयजमानेभ्यश्चयत्रैवंविद्वानेतामाहुतिंजुहो
ति ॥ २२ ॥ तेतत सर्पन्तिसद संप्रपश्यन्तेयथात्मन्य ऋत्विजोऽभ्युत्सर्पन्तिसंसर्पत्सुज्ञातारस्तेसर्पराज्ञ्याऋक्षुस्तुवतइयंवै
सर्पराज्ञीयद्धिसर्पतोराज्ञीयंवाअल्पामिकाऽस्राआसीत्सेतंमंत्रमपश्यदायंगौःपृश्निरक्रमीदितितामयंपृश्निवर्णआविशन्नाना
रूपोयंयंकाममकामयतयदिदंकिंचापयोषधयोवनस्पतयःसर्वाणिरूपाणिपृश्निरेनंवर्णआविशतिनानारूपोयंयंकामंकामय
तेयएवंवेदमनसाप्रस्तौतिमनसोद्गायतिमनसाप्रतिहरतिवाचाशंसतिवाक्चमनश्चदेवानांमिथुनंदेवानामेवतन्मिथुनेन
मिथुनमवरुन्धेदेवानांमिथुनेनमिथुनंप्रजायतेप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेदाथचतुर्होतॄन्होताव्याचष्टेतद्देवत
[illegible]

काशंगमयतितदेनंप्रकाशंगतंप्रकाशंगमयतिगच्छतिप्रकाशंयएवंवेदयंब्राह्मणमनूचानंयशोनच्छेदितिहस्माहारण्यंपरे
त्यदर्भस्तंबानुच्छ्र्यदक्षिणतोब्रह्माणमुपवेश्यचतुर्होतृन्व्याचक्षीतदेवानांवाएतद्यज्ञियंगुह्यंनामयच्चतुर्होतारस्तद्यच्चतुर्हो
तृन्व्याचक्षीतदेवानामेवतद्यज्ञियंगुह्यंनामप्रकाशंगमयतितदेनंप्रकाशंगतंप्रकाशंगमयतिगच्छतिप्रकाशंयएवंवेद ॥
॥ २३ ॥ अथौदुंबरीमन्वारभंतइषमूर्जमन्वारभइत्यूर्ग्वाअन्नाद्यमुदुंबरोयद्वैतद्देवाइषमूर्जंव्यभजंततततउदुंबरःसम
भवत्तस्मात्सत्रिःसंवत्सरस्यपच्यतेतद्यदौदुंबरीमन्वारभंतइषमेवतदूर्जमन्नाद्यमन्वारभंतेवाचंयच्छंतिवाग्वैयज्ञोय
ज्ञमेवतद्यच्छंत्यहर्नियच्छंत्यहर्वैस्वर्गोलोकःस्वर्गमेवतल्लोकंनियच्छंतिनदिवावाचंविसृजेरन्यद्दिवावाचंविसृजेरन्नहर्भ्रा
तृव्यायपरिशिंष्युर्ननक्तंवाचंविसृजेरन्यन्नक्तंवाचंविसृजेरन्रात्रींभ्रातृव्यायपरिशिंष्युःसमयाविषितःसूर्यःस्यादथवाचं
विसृजेरंस्तावंतमेवतद्द्विषतेलोकंपरिशिंषंत्यथोखल्वस्तमितएववाचंविसृजेरंस्तमोभाजमेवतद्द्विषंतंभ्रातृव्यंकुर्वंत्याहव
नीयंपरीत्यवाचंविसृजेरन्यज्ञोवाआहवनीयःस्वर्गोलोकआहवनीयोयज्ञेनैवतत्स्वर्गेणलोकेनस्वर्गंलोकंयंतियद्विहीनम
कर्मयदत्यरीरिचाम ॥ प्रजापतिंतत्पितरमप्येत्वितिवाचंविसृजंतेप्रजापतिंवैप्रजाअनुप्रजायंतेप्रजापतिरूनातिरिक्तयोः
प्रतिष्ठानैनानूनंनातिरिक्तंहिनस्तिप्रजापतिमेवोनातिरिक्तान्यभ्यत्यजंतियएवंविद्वांसएतेनवाचंविसृजंतेतस्मादेवंविद्वां

नंदेयंविद्वान्गृहपतिर्भवत्यपसगृहपतिःपाप्मानंहतेऽपतेयजमानाःपाप्मानंघ्नतेऽध्वर्योअरात्समारात्स ॥ २५ ॥ इति
चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

उद्धराहवनीयमित्यपराह्णआहयदेवाञ्छासाधुकरोतितदेवतआउद्धृत्यतदभयेनिधत्तउद्धराहवनीयमितिप्रातराहय
देवराभ्यामाधुकरोतितदेवतआउद्धृत्यतदभयेनिधत्तेयज्ञोवाआहवनीयःस्वर्गोलोकआहवनीयोयज्ञएवतत्स्वर्गेलोकेस्व
र्गेलोकंनिधत्तेयएवंवेदयोवाअग्निहोत्रंवैश्वदेवंषोळशकलंपशुषुप्रतिष्ठितंवेदवैश्वदेवेनाग्निहोत्रेणषोळशकलेनपशुषुप्रति
ष्ठितेनराध्नोतिरौद्रंगविसद्वायव्यमुपावसृष्टमाश्विनंदुह्यमानंसौम्यंदुग्धंवारुणमधिश्रितंपौष्णंसमुदयंतंमारुतंविष्यंदमा
नंवैश्वदेवंबिंदुमन्मैत्रंनरोगृहीतंद्यावापृथिवीयमुद्वासितंसावित्रंप्रक्रांतंवैष्णवंह्रियमाणंबार्हस्पत्यमुपसन्नमग्नेःपूर्वाहुतिः
प्रजापतेरुत्तरैंद्रंहुतमेतद्वाअग्निहोत्रंवैश्वदेवंषोळशकलंपशुषुप्रतिष्ठितंवैश्वदेवेनाग्निहोत्रेणषोळशकलेनपशुषुप्रतिष्ठितेन
राध्नोतियएवंवेद ॥ २६ ॥ यस्याग्निहोत्र्युपावसृष्टादुह्यमानोपविशेत्कातत्रप्रायश्चित्तिरितितामभिमंत्रयेतयस्माद्भीषा
निषीदसितलोनोअभयंकृधि ॥ पशून्नःसर्वान्गोपायनमोरुद्रायमीढुषइतितामुत्थापयेदुदस्थाद्देव्यदितिरायुर्यज्ञपतावे
धात् ॥ इंद्रायकृण्वतीभागंमित्रायवरुणायचेत्यथास्याउदपात्रमूधसिचमुखेचोपगृह्णीयादथैनांब्राह्मणायदद्यात्सातत्र
प्रायश्चित्तिर्यस्याग्निहोत्र्युपावसृष्टादुह्यमानावाश्येतकातत्रप्रायश्चित्तिरित्यशनायांह्यस्यापरायजमानस्यप्रतिख्यायवाश्य

स्यचाप्तस्याग्निहोत्रस्यसप्तचशतानिविंशतिश्चसंवत्सरेसायमाहुतयःसप्तचोएवशतानिविंशतिश्चसंवत्सरेप्रातराहुतयं
स्तावत्योग्नेर्यजुष्मत्यइष्टकाःसंवत्सरेणहास्याग्निनाचित्येनेष्टंभवतियएवंविद्वानग्निहोत्रंजुहोति ॥ २८ ॥ वृषशुष्मोहवा
तावतउवाचजातूकर्ण्योवक्तास्मोवाइदंदेवेभ्योयद्धैतदग्निहोत्रमुभयेद्युरहूयतान्येद्युर्वावतदेतर्हिहूयतइत्येतदुहैवोवा
चकुमारीगंधर्वगृहीतावक्तास्मोवाइदंपितृभ्योयद्धैतदग्निहोत्रमुभयेद्युरहूयतान्येद्युर्वावतदेतर्हिहूयतइत्येतद्वाअग्निहोत्र
मन्येद्युर्हूयतेयदस्तमितेसायंजुहोत्यनुदितेप्रातरथैतदग्निहोत्रमुभयेद्युर्हूयतेयदस्तमितेसायंजुहोत्युदितेप्रातस्तस्मादुदिते
होतव्यंचतुर्विंशेहवैसंवत्सरेऽनुदितहोमीगायत्रीलोकमाप्नोतिद्वादशउदितहोमीसयदाद्वौसंवत्सरावनुदितेजुहोत्यथहा
स्यैकोहुतोभवत्यथयउदितेजुहोतिसंवत्सरेणैवसंवत्सरमाप्नोतियएवंविद्वानुदितेजुहोतितस्मादुदितेहोतव्यमेषहवाअहो
रात्रयोस्तेजसिजुहोतियोस्तमितेसायंजुहोत्युदितेप्रातरग्निर्वैतेजसारात्रिस्तेजस्वत्यादित्येनतेजसाहस्तेजस्वदहोरात्र
योर्हास्यतेजसिहुतंभवतियएवंविद्वानुदितेजुहोतितस्मादुदितेहोतव्यं ॥ २९ ॥ एतेहवैसंवत्सरस्यचक्रेयदहोरात्रेता
भ्यामेवतत्संवत्सरमेतिसयोनुदितेजुहोतियथैकतश्चक्रेणयायात्तादृक्तदथयउदितेजुहोतियथोभयतश्चक्रेणयान्क्षिप्रम
ध्वानंसमश्नुवीततादृक्तत्तदेषाभियज्ञगाथागीयते ॥ बृहद्रथंतराभ्यामिदमेतियुक्तंयद्भूतंभविष्यच्चापिसर्वं ॥ ताभ्या
मियादग्नीनाधायधीरोदिवैवान्यज्जुहुयान्नक्तमन्यदितिरात्रिर्वैराथंतरीअहर्बार्हतमग्निर्वैरथंतरमादित्योबृहदेतेहवाएनं

देवतेमास्यविदुषःस्वर्गंलोकंगमयतोयएवंविद्वानुदितेजुहोतितस्मादुदितेहोतव्यंतदेषाभियज्ञगाथागीयते ॥ यथाहवा
स्थूरिणैकेनयायादकृत्वान्यदुपयोजनाय ॥ एवंयंतितेयहयोजनामः पुरोदयाज्जुह्वतियेग्निहोत्रमितितांवाएतांदेवतांप्र
यतीसर्वमिदमनुप्रैतियदिदंकिंचतस्यैहीदंदेवताया अनुचरंसर्वंयदिदंकिंचसैषानुचरवतीदेवताविंदतेहवाअनुचरंभव
त्यस्यानुचरोयएवंवेदसवाएषएकातिथिःसएषजुह्वत्सुवसतितद्यददोगाथाभवत्यनेनसमेनसासोभिशस्तादेनस्वतोवाप
हरादेनः॥ एकातिथिमपसायंरुणद्धिविसानिस्तेनोअपसोजहारेत्येषहवैसएकातिथिःसएषजुह्वत्सुवसत्येतांवावसदेवता
मपरुणद्धियोलमग्निहोत्रायसन्नाग्निहोत्रंजुहोतितमेषादेवतापरुद्धापरुणद्ध्यस्माच्चलोकादमुष्माच्चोभाभ्यांयोलमग्निहो
त्रायसन्नाग्निहोत्रंजुहोतितस्माद्योलमग्निहोत्रायस्याज्जुहुयात्तस्मादाहुर्नमायमतिथिरपरुध्यइत्येतद्धस्मवैतद्विद्वान्नगरी
ज्ञानश्रुतेयऽउदितहोमिनमैकादशाक्षंमानुतंतव्यमुवाचप्रजायामेनंविज्ञातास्मोयदिविद्वान्वाजुहोत्यविद्वान्वेतितस्यो
हैकादशाक्षेराष्ट्रमिवप्रजावभूवराष्ट्रमिवहवाअस्यप्रजाभवतियएवंविद्वाननुदितेजुहोतितस्मादनुदितेहोतव्यं ॥ २० ॥ उ
द्यन्नुरवलुवाआदित्यआहवनीयेनरश्मीन्त्संदधातिसयोनुदितेजुहोतियथाकुमारायवावत्सायवाजातायस्तनंप्रतिदध्या
त्तादृक्तद्यउदितेजुहोतियथाकुमारायवावत्सायवाजातायस्तनंप्रतिदध्यात्तादृक्तत्तमस्मैप्रतिधीयमानमुभयोर्लोकयो
रन्नाद्यमनुप्रतिधीयतेऽस्माच्चलोकादमुष्माच्चोभाभ्यांसयोनुदितेजुहोतियथापुरुषायवाहस्तिनेवाप्रयतेहस्तआदध्या

विद्यायैशुक्रेतनब्रह्मत्वमकरोत्सप्रजापतिर्यज्ञंदेवेभ्यःसंप्रायच्छत्तेदेवायज्ञमतन्वत [illegible] मकुर्वे
न्यजुषाध्वर्यवंसाम्नोद्गीथंयदेवतत्त्रय्यैविद्यायैशुक्रेणतेनब्रह्मत्वमकुर्वंस्तद ॥ [illegible] न्याय
दियजुष्टोयदिसामतोयद्यविज्ञातामवंव्यापद्धाकाप्रायश्चित्तिरितिमथ [illegible] गतिभू
रितिगार्हपत्येजुहवाथयदियजुष्टोभुवइत्याग्नीध्रीय [illegible]
सर्वव्यापद्धाभूर्भुवःस्वरितिमवा [illegible]
त्मनात्मानंसंदध्याद्यथापर्वणापर्व [illegible]
सैषासर्वप्रायश्चित्तिर्यदेता [illegible] ॥ [illegible] ॥ यद्वै [illegible]
क्रियतेयजुषाध्वर्यवमाम्नाज्ञा [illegible] नृपादस [illegible]
वर्ततस्य [illegible]
श्वासंस्कर्गतितद [illegible] उपासतेतद्वैतसुवाथब्राह्मणउपाकुतेप्रात
रनुवाकेब्रह्माणंआपमाणं [illegible] यज्ञस्यान्तरगुरितितद्यथकपालपुरुषीयसोफलश्च [illegible]
यज्ञो [illegible]

कृतेषुपवमानेष्वोदृचोऽधयानिस्तोत्राणिसशस्त्राण्यथतान्यत्रब्रह्माचयमएवस्यात्तद्यथोभयतःपात्पुरुषोयन्नुभयतश्च
क्रोचारथोवर्तमानोनरिष्यत्येवमेवसयज्ञोनरिष्यतियज्ञस्यारिष्टिमनुयजमानोनरिष्यति ॥ ३३ ॥ तदाहुर्यद्ग्रहान्मेग्रही
न्माचारीन्मआहुतीर्मेहौषीदित्यध्वर्यवेदक्षिणानीयंतउदगासीन्मइत्युद्गात्रेऽन्ववोचन्मेशंसीन्मेयाक्षीन्मइतिहोत्रेकिंस्वि
देवचकुंब्रह्मणेदक्षिणानीयंतेकृत्वाहोस्विदेवहरताइतियज्ञस्यहैवभिषग्यद्ब्रह्मायज्ञायैवतद्भेषजंकृत्वाहरत्यथोयद्भूयिष्ठे
नैवब्रह्मणार्छंदसांरसेनार्त्विज्यंकरोतियद्ब्रह्मातस्माद्ब्रह्मार्धभाग्घवाएषइतरेषामृत्विजामर्धआसयद्ब्रह्मार्धमेवब्रह्मणआ
सीर्धमितरेषामृत्विजांतस्माद्यदियज्ञऋक्तआर्तिःस्याद्यदियजुष्टोयदिसामतोयद्यविज्ञातासर्वव्यापद्वाब्रह्मणएवनिवेदयं
तेतस्माद्यदियज्ञऋक्तआर्तिर्भवतिभूरितिब्रह्मागार्हपत्येजुहुयाद्यदियजुष्टोभुवइत्याग्नीध्रीयेऽन्वाहार्यपचनेवाहविर्यज्ञेषुय
दिसामतःस्वरित्याहवनीयेयद्यविज्ञातासर्वव्यापद्वाभूर्भुवःस्वरितिसर्वाअनुद्रुत्याहवनीयएवजुहुयात्समस्तोत्तोपाकृते
स्तोत्रआह्ब्रह्मन्स्तोष्यामःप्रशास्तरितिसभूरितिब्रह्माप्रातःसवनेब्रूयादिंद्रवंतःस्तुध्वमितिभुवइतिमाध्यंदिनेसवनेब्रूया
दिंद्रवंतःस्तुध्वमितिस्वरितितृतीयसवनेब्रूयादिंद्रवंतःस्तुध्वमितिभूर्भुवःस्वरित्युक्थ्येवातिरात्रेवाब्रूयादिंद्रवंतःस्तुध्व
मितिंगयदाहेंद्रवंतःस्तुध्वमित्यैंद्रोवैयज्ञइंद्रोयज्ञस्यदेवतासैंद्रमेवतदुद्गीथंकरोतींद्रान्मागादिंद्रवंतःस्तुध्वमित्येवैनांस्त
दाहतदाह ॥ ३४ ॥ इतिपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ इतिपंचमपंचिकासमाप्ता ॥ ५ ॥ . ॥ ॥ ॥

॥ अथपष्ठपंचिकाप्रारंभः ॥

श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ देवाहवैसंचचरौसत्रंनिषेदुस्तेहपाप्मानंनापजघ्निरेतान्होवाचार्बुदःकाद्रवेयःसर्प
ऋषिर्मंत्रकृदेकावैवोहोत्राकृतातांवोहंकरवाण्यथपाप्मानमपहनिष्यध्वइतितेहतथेत्यूचुस्तेषांहस्मसमध्यंदिनेमध्यंदिन
एवोपोदासर्पन्ग्राव्णोभिष्टौतितस्मान्मध्यंदिनेमध्यंदिनएवग्राव्णोभिष्टुवंतितदनुकृतिसहस्मयेनोपोदासर्पत्तद्धाप्येत
र्ह्यर्बुदोदासर्पणीनामप्रपदस्तितान्हराजामदयांचकारतेहोचुराशीविषोवैनोराजानमवेक्षतेहंतास्योष्णीषेणाक्ष्यावपिन
ह्यामेतितथेतितस्यहोष्णीषेणाक्ष्यावपिनह्युस्तस्मादुष्णीषमेवपर्यस्यग्राव्णोभिष्टुवंतितदनुकृतितान्हराजामदयामेवच
कारतेहोचुःस्वेनवैनोमंत्रेणग्राव्णोभिष्टौतिहंतास्यान्याभिर्ऋग्भिर्मंत्रमापृणचामेतितथेतितस्यहान्याभिर्ऋग्भिर्मंत्रमाप
पृचुस्ततोहैनान्नमदयांचकारतद्यदस्यान्याभिर्ऋग्भिर्मंत्रमापृंचंतिशांत्याएवंतेहपाप्मानमपजघ्निरेतेषामन्वपहतिंसर्पाः
पाप्मानमपजघ्निरेतएतेपहतपाप्मानोहित्वापूर्वांजीर्णांत्वचंनवयैवप्रयंत्यपपाप्मानंहतेयएवंवेद ॥ १ ॥ तदाहुःकिय
तीभिरभिष्टुयादितिशतेनेत्याहुःशतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतेंद्रियआयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधातित्रयस्त्रिंशतायेत्याहु
स्त्रयस्त्रिंशतोवैसदेवानांपाप्मनोपाहंस्त्रयस्त्रिंशद्वैतस्यदेवाइत्यपरिमिताभिरभिष्टुयादपरिमितोवैप्रजापतिःप्रजापतेर्वा
एषाहोत्रायद्ग्रावस्तोत्रीयातस्यांसर्वेकामाअवरुध्यंतेसयदपरिमिताभिरभिष्टौतिसर्वेषांकामानामवरुध्यैसर्वान्कामानव
रुंधेयएवंवेदतस्मादपरिमिताभिरेवाभिष्टुयात्तदाहुःकथमभिष्टुयादित्यक्षरशा२ः ॥ चतुरक्षरशा३ः ॥ पच्छा२ः ॥ अ

मनेनर्थ्वैनयजमानोऽद्रीभ्याम [illegible]
भिव्यांहिंयाउत्तरतः प्रातःसवनेऽसुररक्षांस्यपाघ्नतंतयाउत्तरतोपहता असुराःपुरस्तादयंद्रवन्नसमनीकतस्मैदेवाःप्रातःसु
र्व्यांघ्निपुरस्तात्प्रातःसवनेपर्योहंमेघ्निनयपुरस्तात्प्रातःसवनेऽसुररक्षांस्यपाघ्नततथ्वैवैतद्यजमानाअग्निनैवपुरस्तात्प्रातःस
वनेऽसुररक्षांस्यपघ्नंतेतस्मादाग्नेयंप्रातःसवनमपपाप्मानंहतेयएवंवेदतेवैपुरस्तादपहताअसुराःपश्चात्परीत्यप्राविशंस्तेदे
वा.अग्निंप्रतिवुध्यविश्वान्देवानात्मानंपश्चात्तृतीयसवनेपर्योहंमेविश्वैश्चैवदेवैरात्मभिःपश्चात्तृतीयसवनेऽसुररक्षांस्यपाघ्नततथ्वै
वैतद्यजमानोविश्वैरेवदेवैरात्मभिःपश्चात्तृतीयसवनेऽसुररक्षांस्यपघ्नंतेतस्माद्वैश्वदेवंतृतीयसवनमपपाप्मानंहतेयएवंवेद
तेवैदेवाअसुरानेवमपाघ्नतस्पर्यस्मादेवयज्ञोजितोवैदेवाअभवन्पराऽसुराभवत्यात्मनापरास्यद्विषन्पाप्माभ्रातृव्योभवतिय
एवंवेदतेदेवाएवंक्लृप्तेनयज्ञेनाऽपासुरान्पाप्मानमघ्नतोजयन्स्वर्गंलोकमपहवैद्विषंतंपाप्मानंभ्रातृव्यंहतेजयतिस्वर्गंलोकं
यएवंवेदयश्चैवंविद्वान्सवनानिकल्पयति ॥४॥ स्तोत्रियंस्तोत्रियस्यानुरूपंकुर्वंतिप्रातःसवनेऽहरेवतदह्नोनुरूपंकुर्वंत्यथ
[illegible] मध्यंदिनेर्धर्चीषु [illegible] तानितस्मिन्नतस्थानानियत्स्तोत्रियंस्तोत्रियस्यानुरूपंकुर्यु
[illegible] तृतीयसवनेनस्तोत्रियंस्तोत्रियस्यानुरूपंकुर्वंति ॥ ५ ॥ अथात आरंभणीया एव ऋजुनीतीनोवरुणइति
मित्रावरुणस्य [illegible] नयतुविद्वानितिप्रणेता [illegible] होत्रकाणांयन्मैत्रावरुण्यस्तस्मादेषाप्रणेतृमतीभवतींद्रंवोविश्वतस्परीति

नेत्समुद्रभौम्यन्वारभमाणस्त्यथनतस्यकाह्नि काप्तृतीयसवनेहोत्रकाणांपरिधानीयाभवंतिप्रतिष्ठायाएवकाहःप्रतिष्ठा

गामंसवय्रमंनतःप्रतिष्ठाएवैनत्पवानंप्रातःसवनेयजंति कांक्षन्तोममतिसंनेत्तथयाभिहेरतेपियामतेक्षिप्रंसयच्छेताट

स्वर्गोथिमं देवेभ्योऽत्र्यायंमोमगीथंसवच्छानीतिनिक्षिप्रंहाग्निहोकेत्रनितिष्ठत्यपरिमिताभिरुत्तरयोःसवनयोरपरिमितोवै

स्वर्गोलोकःस्वर्गस्यलोकस्यास्त्यैकामंनद्धोतारःशंसेयद्धोत्रकाःपूर्वेषुःशंसेयुर्यद्वाहोतातद्धोत्रकाःप्राणोवैहोतांगानिहोत्रकाः

समानोवाअयंप्राणोंगान्यनुसंचरतितस्मात्कामंहोतानंसेयद्धोत्रकाःपूर्वेषुःशंसेयुर्यद्वाहोतातद्धोत्रकाःसूक्तांतैर्होता

परिदधातिसमानएवतृतीयसवनेहोत्रकाणांपरिधानीयाभवंत्यात्मावैहोतांगानिहोत्रकाःसमानावाइमेंगानामंता

स्तस्मात्समानएवतृतीयसवनेहोत्रकाणांपरिधानीयाभवंतिभवंति ॥ ८ ॥ इतिद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

ऋत्वासंस्तुतस्यप्रातःसवनउन्नीयमानेभ्योन्वाहवृषण्वतीःपतिवतीःसुतवतीर्मद्वतीरूपसमृद्धाऐंद्रीरन्वाहेंद्रोवै

यज्ञस्यदेवतासाध्यायानःसवनेनवन्यूनाःप्रातःसवनेन्वाहन्यूनेवैरेतःसिच्यतेदशमध्यंदिनेन्वाहन्यूनेवैरेतःसि

क्तंमध्यंस्त्रियाःप्रतिष्ठंभवतिनिवन्यूनास्तृतीयसवनेन्वाहन्यूनाद्वैप्रजाःप्रजायंतेतयदेतानिकेवलसूक्तान्यन्वाहयज

मानंसंस्कुर्वंजनयंत्यगाद्वयोन्यैनिर्हंकमसत्सन्वाहुःसप्तप्रातःसवनेसप्तमाध्यंदिनेनसतृतीयसवनेयावत्योवै

पुरोनुवाक्यास्तावत्योयाज्याःसमर्वेसांचोयजंतिसप्तवषट्कुर्वंतितानाग्नेताःपुरोनुवाक्याइतियदंतस्तत्सवानकुर्यांघजमा

तीग्नुवाहयजंतिचाभिमंवैगत्युमर्यंपमाध्यंदिनंप्रस्थितानामत्यक्षादैंद्रीभिर्यजेत्यभितृण्णवतीभिरेकैपिबामोममभि
यमुमनदैंद्रतिहोतायजतिगर्ंवाह्यिरूजीगीतरुत्रइतिमित्रावरुणोयजेत्येयपाहिमिन्तथामंदतुत्वेतिब्राह्मणाच्छंमीयजेत्य
यांद्रहिगोमकामंत्याहुरितिपोतायजतितयायंमोमस्त्यमेध्यवांडितिनेष्टायजतींद्रायसोमाःप्रदिवोविदानाइत्यच्छावाको
यजेत्यापूर्णां अस्यकलनःस्वाहेत्याग्नीध्रोयजतितागमेता अभितृण्णवत्योभवंतींद्रोवैप्रातःमवनेनव्यजयतेमपताभिरेव
माध्यंदिनंग रनमभ्यतृणयदभ्यतृणत्तस्मादेता अभितृण्णवत्योभवंति॥ १ १॥इहोपयातमनमोनपातइतितृतीयसवनउ
शीयमानेभ्योन्वाहरुणवतीःपीतवतीःमुतवतीमंद्वतीरूपसमृद्धास्ताऐंद्रार्भव्योभवंतितदाहुर्यन्नार्भवीपुस्तुवतेऽथकस्मा
दार्भवःपवमानइत्याचक्षतइतिप्रजापतिर्वैपितरूभूंन्मर्त्यान्सतोमर्त्यान्कृत्वातृतीयमवनआभजेत्तस्मान्नार्भवीपुस्तुवतेऽ
थार्भवःपवमानइत्याचक्षतेऽथाहयथाछंदसंपूर्वयोःमवनयोरन्वाहगायत्रीःप्रातःसवनेत्रिष्टुभोमाध्यंदिनेऽथकस्माज्जा
गतेगतितृतीयमवनेत्रिष्टुभोन्वाहेतिधीतरसंवैतृतीयमवनमथैतदधीतरसंशुक्रियंछंदोयत्रिष्टुप्सवनस्यसरसतायाऽइति
भूयादथोइंद्रमेवैतत्सवनेन्वाभजतीत्यथाहयदैंद्रार्भवंवैतृतीयसवनमथकस्मादेषएवतृतीयसवनेप्रस्थितानांमत्यक्षादैंद्रा
भ्यायजतींद्रऋभुभिर्वाजवद्भिःसमुक्षितमितिहोतैवनानादेवत्याभिरितरेकथंतेषामैंद्रार्भव्योभवंतीतींद्रावरुणासुतपा
विमंसुतमितिमित्रावरुणोयजतियुवोरथोअध्वरंदेववीतयइतिवहूनियाहतदभूणांरूपमिंद्रश्चसोमंपिबतंवृहस्पतइतिब्राह्म

याच्छंगीयजेत्याशांविः अदवःस्वानुवद्इतिंवहूनिवाहतद्भूणांरूपमावोवहंतुसक्षयोरघुष्यदइतिपोतायजतिरघुपत्वा
नःप्रजिगातबाहुभिरितिंवहूनियाहतद्भूणांरूपममेवनःसुहवा आहिगंतनेतिनिष्टायजतिगंतनेतिंवहूनिवाहतद्भूणांरूप
मिंद्राविष्णूपिबतंमध्वोऽअस्येत्यच्छावाकोयजेत्यावामंधांसिमदिराण्यग्मन्निति वहूनिवाहतद्भूणांरूपमिमंस्तोममर्हते
जातवेदसइत्याग्नीध्रोयजतिरथमिवसंमहेमामनीषयेतिंवहूनिवाहतद्भूणांरूपमेवमुहैताऐंद्राभव्योभवंतियन्नानादेव
त्यास्तेनान्यादेवताःप्रीणातियदुजगत्यासाहोजागतंवैतृतीयसवनंतृतीयसवनस्यैवसमृद्ध्यै ॥ १२ ॥ अथाहयदुक्थि
न्योन्याहोत्राअनुक्थाअन्याःकथमस्यैताउक्थिन्यःसर्वाःसमाःसमृद्धाभवंतीतियदेवैनाःसंप्रगीर्यहोत्राइत्याचक्षतेतेन
ननावदुक्थिन्योन्याहोत्राअनुक्थाअन्यास्तेनोविषमाएवमुहास्यैताउक्थिन्यःसर्वाःसमाःसमृद्धाभवंत्यथाहशंसंतिप्रा
तःसवनेशंसंतिमाध्यंदिनेहोत्रकाःकथमेषांतृतीयसवनेशस्त्रंभवतीतियदेवमाध्यंदिनेद्वेद्वेसूक्तेशंसंतीतिब्रूयात्तेनेत्यथाह
यस्तुक्थोहोताकथंहोत्रकाअनुक्थाभवंतीतियदेवद्विदेवत्याभिर्यजंतीतिब्रूयात्तेनेति ॥ १३ ॥ अथाहयदेतास्तिस्रउ
क्थिन्योहोत्राःकथमितराउक्थिन्योभवंतीत्याज्यमेवाग्नीध्रीयायाउक्थंमरुत्वतीयंपोत्रीयायैवैश्वदेवंनेष्ट्रीयायैताएवा
ग्निहोत्राएवंन्यंगाएवभवंत्यथाहयदेकप्रैषाअन्येहोत्रकाअथकस्माद्द्विप्रैषःपोताद्विप्रैषोनेष्टेतियत्रादोगायत्रीसुपर्णोभूत्वा
सोममाहरत्तदेतासांहोत्राणामिन्द्रउक्थानिपरिलुप्यहोत्रेप्रददौयूयंमाभ्यह्वयध्वंयूयमस्यावेदिष्टेतितौचुर्दयावाचेमेहो

ध्वमानस्यार्मेतिनस्मात्तेद्विर्देवत्यभवति कथमस्मीभीयाम्भावयांचक्रुर्मनस्वात्तस्यैकयचाभूयस्योयाज्याभवंत्यथाहयद्धोतायक्ष
द्धोतायक्षदितिनिविदावकणोहोत्रैवस्वर्त्यथकस्मादहोनृस्यःमत्रोहोत्रानांसिस्यांहोतायक्षद्धोतायक्षदितिप्रेष्यतीतिप्राणोवै
होतावानःगर्भस्प्रेरितेप्राणोयक्षत्प्राणोयक्षदित्येवतदाहाथाहास्युन्नृणांप्रेषा३ः॥ नौं३इति ॥ अस्मीतिब्रूयाद्यदेवैत
स्मान्मोजंवन्निनाम्युष्यमित्याहमअग्नयोमेरोऽथाहाम्लच्छावाकस्समवरा३ः॥ नौं३इति॥ असीतिब्रूयाद्यदेवैनंमध्य
गुणहाच्छावाकस्वस्यैवजंत्राघमित्यंरोस्मवरोऽथाहयदेंद्रावरुणंमैत्रावरुणस्तृतीयसवनेशंसत्यथकस्माद्स्याग्नेयोस्तो
त्रियानुरूपौभवतोऽग्निनावैमुखेनदेवाअसुरानुक्थेभ्योनिर्जघ्नुस्तस्माद्स्याग्नेयौस्तोत्रियानुरूपौभवतोऽथाहयदेंद्राब्राह्म
णस्यैन्द्रावरुणंनृतीयसवनेशंसत्यैंद्राबार्हस्पत्यमच्छावाकःकथमेनयोरैंद्रौःस्तोत्रियानुरूपाभवंतीतींद्रोहस्मवाअसुरानु
क्थेभ्यःप्रजिगायेत्यैतीतिकथाहंनेन्यदेवाहंचेनिर्हन्मदेवताऽअन्ववयंतिसयदिंद्रःपूर्वःप्रजिगायतस्मादेनयोरैंद्रौःस्तो
त्रियानुरूपाभवंतीयद्वहंचाहंचेनिर्हन्मदेवताऽअन्ववयुस्तस्माद्वानादेवत्यानिशंसंत॥१४॥अथाहयद्वैमध्यंदिनेतृतीयसव
नेयत्कस्मात्तेनान्यैंद्राणिजागतानिसूक्तानितृतीयसवनआरंभणीयानिशस्यंतइतींद्रमेवैतदारभ्यवंतीतिब्रूयादथोयज्जा
गतंवैतृतीयसवनंजगत्काम्यैवतोयत्किंचात्रकर्माछंदःशस्यतेतद्धस्वंजागतंभवत्येतानिचैंद्राणिजागतानिसूक्तानि
तृतीयसवनआरंभणीयानिशस्यंतेऽथत्रैष्टुभमच्छावाकोनवःशंसतिमयांकर्मणेतियदेवपनाय्यंकर्मैतदेलदभिवदतिस

मिपेत्यन्नंवाइर्पोऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्या अरिष्टैर्नःपथिभिःपारयंतेतिस्वस्तितायाएवंतदहरहःशंसत्यथाहय आगन्तेन्नाग्मन्त
न्नंमथकस्मादेषांत्रिष्टुभःपरिधानीयाभवंतीतिर्वीर्यंवैत्रिष्टुब्वीर्यएवतदंतत प्रतितिष्ठंतोयंतीत्यामिन्द्रंवरुणमश्मगाधातर्म
न्नावरुणस्यबृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादितिब्राह्मणाच्छंसिनउभाजिग्यथुरित्यच्छावाकस्योभाहिजाह्ना जग्यतुर्नपराजयेथेन
राजिग्यइतिनहितयोःकतरश्चनपराजिग्यइंद्रश्चविष्णोयदपस्पृधेथात्रेधासहस्रंवितदैरयेथामितींद्रश्चहवैविष्णुश्चासुरैर्यु
युधातेतान्हस्माजित्वोचतुःकल्पामहाइतितेहतथेत्यसुराऊचुःसोऽब्रवीदिंद्रोयावदेवायंविष्णुस्त्रिर्विक्रमतेतावदस्माकमथ
युष्माकमितरदितिसइमाल्लोकान्विचक्रमेऽथोवेदानथोवाचंतदाहुःकिंतत्सहस्रमितीमेलोकाइमेवेदाअथोवागितिब्रूया
देरयेथामैरयेथामित्यच्छावाकउक्थ्येष्वभ्यस्यतिमहितत्रात्योभवत्यग्निष्टोमेहोतातिरात्रेचमहित्रात्र्योभवत्यभ्यस्यत्पोळ
शिनी३ ॥ नाभ्यस्ये३त्इति ॥ अभ्यस्येदित्याहुःकथमन्येष्वहःस्वभ्यस्यतिकथमत्रनाभ्यस्येदितितस्मादभ्यस्येत् ॥ १५ ॥
अथाहयन्नाराशंसंतृतीयसवनमथकस्मादच्छावाकोततःशिल्पंनाराशंसीःशंसतीतिविकृतिर्वैनाराशंसंकिमिवचवै
किमिवचरंतोविक्रियंतेतत्तदाविकृतंप्रजातंभवत्यथैतन्मृद्विवच्छंदःशिथिरंयन्नाराशंसमथैपोत्योयदच्छावाकःलघुद्रुता
यदेदृढेप्रतिष्ठास्यामइतितस्मादच्छावाकोततःशिल्पेष्वनाराशंसीःशंसतिदृढतायैदृढेप्रतिष्ठास्यामइतिदृढेप्रतिष्ठास्याम
इति ॥ १६ ॥ [illegible] ॥

गः१ः मोत्रियमनुरूपं कुर्वंतिनातःप्रवनेहीनमंतत्वेयथायाएकाहःसुतएवमहीनस्तयथैकाहस्यसुतस्यंगवनानिमंति
क्रमानान्नितिर्वरमंवाहीनस्याहानिमंतिद्धनानानिवंतिनयच्चुःमोत्रियमनुरूपंकुर्वंतिप्रातःप्रवनेहीनमंतत्वोअहीनमेवत
गंननिर्निरंदंसाधमृतयथाद्रियंनमनानेनयज्ञंमंनन सामेतिनएनतममानंयज्ञस्यावदर्यन्त्यमानान्यगाथान्त्यमानीःप्र
भिरदं यमनानिमृक्तान्यांकःमार्गयाइंद्रीयजवाइंद्रःपूरंगच्छंत्यथनत्रासरंगच्छतियज्ञस्यैवमेंद्रतायै ॥ १७ ॥ तान्याए
ताम्यंसर्नानिश्चामित्रःप्रथमम्पस्यत्ताविश्वामित्रेणदृष्टान्यामदेवोसृजतंवात्वामिंद्रयज्ञिलत्रयमइंद्रोजुजुषेयचव
द्विश्वामदामवृषभश्वहंनुगिर्विणान्त्रिवंनमलयन्त्रिवंननवनत्वंशतानांसंशतलैनहेश्चांचक्रेविश्वामित्रोयान्याअ
हंसनानस्वेन्वान्वामदेवोगृद्धकालिन्वहंगृच्छानिसंसतांमसानिमान्मृजेयेतिसएतानिसूक्तानिसंपातांस्तत्पतिमान
गृध्रमत्सोहमनोवृषभःक्लोनइंद्रःशृभिंदानिरद्धानन कौरिमानुप्रभृतिंमातयथोइच्छंतिस्वामोन्यासःसरायःशासद्ध
ीइदंहिन्वन्यंमार्दभनहंवदोथयामर्नामामिनिवएकइद्धव्यश्चर्गीनामितिभरद्वाजोयस्तिम्मशृंगोवृषभोनभीमंउद्धुम
मार्गयमधवस्यनिर्समिद्रोऽस्माउदुनमसंमेनुगयेनितोधोमएतेप्रातःप्रवनेवहहःमोत्रियान्छस्त्वानाध्यंदिनेहीनसूक्ता
निशंसीनिमग्यमान्वहीनसूक्तान्यामन्योदानुमवसौरुक्षसीनिमितत्वन्मंत्रावरुणोऽस्माइदुमतवमेतुरायेंद्रायब्रह्माणिरा
यस्या ॥ इंद्रमच्छावाकोस्मात्रकविर्निमच्छावाकस्मान्यन्दमीनामद्धहिजनयंतवह्निमितिवह्निवदच्छावाकस्तदाहुःक

. . . ।। हस्त्वभ्यावर्तिपुचेतिवीर्यवान्वाएषवहृचोयहियदेतत्सूक्तंव
हतिहवैवाहिधुरोयासुयुज्यतेतस्मादच्छावाकोयहियदेतत्सूक्तमुभयत्रशंसतिपरांचिपुचवाहस्त्वभ्यावर्तिपुनतानिपंच
स्वहस्सुभवंतिचतुर्विंशेभिजितिविषुवतिविश्वजितिमहाव्रतेऽहीनानिहवाएतान्यहानिनह्येषुकिंचनहीयतेपरांचीनिहवा
एतान्यहान्यनभ्यावर्तीनितस्मादेनान्येतेष्वहस्सुशंसंतियदेनानिशंसंत्यहीनान्स्वर्गांल्लोकान्समर्वरूपान्त्सर्वसमृद्धाननना
भवामेतियदेवैनानिशंसंतींद्रमेवैतैर्निह्वयंतेयथऽऋषभंवाशितायैयद्वेवैनानिशंसंत्यहीनस्यसंतत्याअहीनमेवतत्संतन्वंति
॥ १८ ॥ ततोवाएतांस्त्रीन्त्संपातान्मैत्रावरुणोविपर्यासमेकैकमहरहःशंसत्येवात्वामिंद्रवज्रिन्नत्रेतिप्रथमेहनियइंद्रो
जुजुषेयच्चवष्टीतिद्वितीयेकथामहामवृधत्कस्यहोतुरितितृतीयेत्रीनेवसंपातान्ब्राह्मणाच्छंसीविपर्यासमेकैकमहरहःशंस
तींद्रःपूर्भिदातिरद्दासमर्कैरितिप्रथमेहनियएकइद्धव्यश्चर्षणीनामितिद्वितीयेयस्तिग्मशृंगोवृषभोनभीमइतितृतीयेत्रीने
वसंपातानच्छावाकोविपर्यासमेकैकमहरहःशंसतीमामूषुप्रभृतिंसातयेधाइतिप्रथमेहनीच्छंरित्वासोम्यामःसखायइति
द्वितीयेशासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यंगादितितृतीयेतानिवाएतानिनवत्रीणिचाहरहःशस्यानितानिद्वादशसंपद्यंतेद्वादशवैमासाः
संवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःप्रजापतिर्यज्ञस्तत्संवत्सरंप्रजापतिंयज्ञमाप्नुवंतितत्संवत्सरेप्रजापतौयज्ञेऽहरहःप्रतितिष्ठंतो
यंतितान्यंतरेणाव्राप . . . स्यावित्रजोविमदीश्चम्पृर्भेहनित्तिन्दी:। . . . [illegible]

[illegible] त्वेनेनेनवायोन्यथाविन्वाकश्चितिब्राह्मणाच्छंसायाज्यांदुपवंधुरेष्ठाइत्य
[illegible] न्नेतांनावरंनेदेवाःस्वर्गंलोकमजयंस्तेतंकरोयन्नर्थंवैतद्यजमानाएतेरावपनैःस्वर्गंलोकंन
यंति ॥ १३ ॥ [illegible] तिमित्राक्रणाःपुरस्तात्पुरूणानामहरहःशंसतिति देतत्पुरूकंस्वर्गमितेनयंपूर्वे
[illegible] जयमानाएतेनपूर्वेनस्वर्गंलोकंजयंतितदुर्वैशामित्रैविश्वस्यहवैमित्रंविश्वा
[illegible] विद्वानेतन्मैत्रावरुणःपुरस्तात्पूरूणानामहरहःशंसतितद्दृष्टभवत्युमन्ने
[illegible] वाक्चिःरंसंधि अर्धमत्रायस्यावरुणोऽसुन्वाण्यंरतश्चयएतिब्राह्मणाच्छंसी
[illegible] शंसतिनदंतत्पूर्वेस्वर्गमितेनयंपूर्वेनदेवाःस्वर्गंलोकमजयंस्तेतेनतथरस्तर्थवैतद्यजमानाएते
[illegible] पुरंद्रस्यप्रियंधामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयदुपेंद्रस्यप्रियंधामगच्छति
[illegible] नूनामाहेनदुपरिष्टात्संपातानांशंसत्यास्त्वेवतत्स्वर्गंलोकंयजमानाऽअ
[illegible] मिन्यच्छावाकोहरहःशंसत्यभिवत्तत्स्वर्गमभिमियाणिमर्मूत्तरराणीतिया
[illegible] भिमभूनतोर्यत्स्वारंभमाणाःपरोवांअस्मात्लोकात्स्वर्गोलोकस्तमेवतदभिवद
[illegible] स्वर्गंयत्स्वतेनतदस्यतियदतिनदुवैश्वामित्रैविश्वस्यहवैमि

त्वंविश्वामित्रआसविश्वंह्यस्मैमित्रंभवतियएवंवेदतदनिरुक्तंप्राजापत्यंशंसत्यनिरुक्तोवैप्रजापतिःप्रजापतेराप्त्यैसकृदिंद्रं
निराहतेनैंद्राद्रूपात्प्रच्यवतेतद्वेदशचंदशाक्षराविराळन्नंविराळन्नाद्यस्यावरुद्ध्यैयदेवदशर्चा३ ॥ दशवैप्राणाःप्राणानेव
नदाप्नुवंतिप्राणानात्मन्दधतेतदुपरिष्टात्संपातानांशंसत्यायैवतत्स्वर्गंलोकंयजमानाअस्मिल्लोकेप्रतितिष्ठंति ॥ २० ॥
यत्समिंद्रत्यायर्सुकप्रच्योऽअतमीनां ॥ कद्वन्यस्याकृतमितिकद्वंतःप्रगाथाआरंभणीयाअहरहःशस्यंतेकोवैप्रजापतिःप्र
जापतेराप्त्यैयदेवकद्वंता३ः ॥ अन्नंवैकमन्नाद्यस्यावरुद्ध्यैयद्देवकद्वंता३ः ॥ अहरहर्वाएतेशांतान्यहीनसूक्तान्युपयुंजा
नायंतितानिकद्वद्भिःप्रगाथैःशमयंतितान्येभ्यःशांतानिकंभवंतितान्येनान्छांतानिस्वर्गंलोकमभिवहंतित्रिष्टुभःसूक्तप्र
तिपदःशंसेयुर्लाहंकेपुरस्तात्प्रगाथानांशंसंतिधाय्याइतिवदंतस्तत्तथानकुर्यात्क्षत्रंवैहोताविशोहोत्राशंसिनःक्षत्रायैवतद्वि
शंप्रत्युद्यामिनींकुर्युःपापवस्यसंत्रिष्टुभोप्रइमाःसूक्तप्रतिपदइत्येवविद्यात्तद्यथासमुद्रंप्रप्लवेरन्नेवंहैवतेप्रप्लवंतेयेसंवत्सरंवा
द्वादशाहंवासतेतद्यथासैरावतीनावंपारकामाःसमारोहेयुरेवमेवैतास्त्रिष्टुभःसमारोहंतिनहवाएतच्छंदोगमयित्वास्वर्गं
लोकमुपावर्ततेवीर्यवत्तमंहिताभ्योनच्याह्वयीतसमानंहिच्छंदोऽधोनेद्धाय्याःकरवाणीतियदेनाःशंसंतिप्रज्ञाताभिःसूक्त
प्रतिपद्भिःसूक्तानिप्रमारोहामेतियदेवैनाःशंसंतींद्रमेवैताभिर्निह्वयंतेयथऽऋषभंयानिलायैयद्वेवैनाःशंसंत्यहीनस्यसंत
[illegible]

अभिभूतेनुदस्व ॥ अपोदीचोअपशूराधराचउरायथालवशमन्मदमत्यभयस्यरूपमभयमिवाहिवाअच्छातिक्रमणातिरू
युजायुनज्मीतिंब्राह्मणाच्छंस्यहरहःशंसतियुनज्मीतियुक्तयतींयुक्तइवत्वहीनोहीनस्यरूपंमुरुंनोलोकमनुनेपिविद्वानित्य
च्छावाकोहरहःशंसत्यनुनेषीत्येतीवत्वहीनोहीनस्यरूपंनेषीतिमैत्रावरुणरूपंतावाएताअहरहःशस्यंतेसमानीभिःपरिदध्यु
रोकःसारीहंयामिंद्रोयज्ञंभवती३ ॥ यथऋषभोवाशितांयथावागौःप्रज्ञातंगोष्ठमेवंहैयामिंद्रोयज्ञमेवगच्छतिनशुनंहुवीय
याहीनस्यपरिदध्यात्क्षत्रियोहराष्ट्राच्च्यवतेयोहैवपरोभवतितमभिह्वयति ॥ २२ ॥ अथातोऽहीनस्ययुक्तिश्चविमुक्तिश्च
व्यंतरिक्षमतिरदित्यहीनंयुंक्तएवेदिंद्रमितिविमुंचत्याहंसरस्वतीवतोर्नूनंसातइत्यहीनंयुंक्तेतस्यामदेवरुणन्नुतइतिवि
मुंचत्येशह्याअहीनंतंतुमर्हतियएनंयोक्तुंचविमोक्तुंचवेदतद्यच्चतुर्विंशेहन्युज्यंतेसायुक्तिरथयत्पुरस्तादुदयनीयस्यातिरा
त्रस्यविमुच्यंतेसाविमुक्तिस्तद्यच्चतुर्विंशेहन्नैकाहिकाभिःपरिदध्युरत्राहैवयज्ञंसंस्थापयेयुर्नाहीनकर्मकुर्युरथयदहीनपरि
धानीयाभिःपरिदध्युर्यथाश्रांतोविमुच्यमानउत्कृत्येतैवंयजमानाउत्कृत्येरन्नुभयीभिःपरिदध्युस्तद्यथादीर्घाध्वउपविमो
कंयायात्तादृक्तत्तंततोहैषांयज्ञोभवती३ ॥ न्यूमुंचंतएकाह्नैनद्वयोःसवनयोःस्तोममतिशंसंहीर्धारण्यानिहैषंभवंतियत्रच
हीभिःस्तोमोतिनस्यतेऽपरिमिताभिस्तृतीयसवनेऽपरिमितोवैस्वर्गोलोकःस्वर्गस्यलोकस्याप्त्यैसंततोहास्याम्यारब्धोवि
घस्तोऽहीनोभवतियएवंविद्वानहीनंतनुते ॥२३॥ देवावैबलेगाःपर्यपश्यंस्तायज्ञेनैवेप्संस्ताःपष्ठेनाह्नामुवलेमातःसत्रनेन

संनंमानीतिनोएवतस्यागामियात्तंयदिदपएवविंदेदुपरिष्टादृगोहणस्यापिवहृनिशतानिशमद्यम्योन॰ ३ ।मान्नन ३ । ३ यांद
ॅंवतदुपाक्षमध्योयालखिल्याम्नामांद्वादशाक्षराणिपदानिनत्रसकामउपासोयणेद्र जागतेॅ॰ वदमंद्रा ॥ मगामन मद्रा ॥ मया
परिधानीयातस्मान्नमंशंमंत्तदाहुर्यथावाचस्तोत्रमेवंशस्त्रंविहृताबालखिल्या.शस्यतेविहृतामो ३ । ॰ ॥ आरेहता - दान ॥
विहृतमितिब्रूयादष्टाक्षरेणद्वादशाक्षरमितितदाहुर्यथावाचशस्त्रमेवंयाज्यानिष्ठोदे यता शस्यन॰ ।शागद्रा ॥ मणाद मनद्राय
रण्याय जतिकथमग्निरनंतरितइतियोवा अग्निःमवरुणास्तदप्येतद्दपिणोक॰ चमन्नवरुणो जायमेयादिनिनध दवद्रा ॥ मध्या
यजतितेनाग्निरनंतरितोनंतरितः ॥ २६ ॥ इतिचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥

शिल्पानिशंसंतिदेवशिल्पान्येतेषांवैशिल्पानामनुकृतीहशिल्पमधिगम्यतेहस्तीकंसोवासोहिरण्यमश्वतरीरथ.शिल्प
शिल्पंहास्मिन्नधिगम्यतेयएवंवेदयदेवशिल्पानी३ ॥ आत्मसंस्कृतिर्वावशिल्पानिच्छंदोमयवाएतैर्यजमान आत्मानसं
स्कुरुतेनाभानेदिष्ठंशंसतिरेतोवैनाभानेदिष्ठोरेतस्तत्सिंचतितमनिरुक्तंशंसत्यनिरुक्तंवैरेतोगुहायोन्यांसिच्यतेसरेतोमि
श्रोभवतिक्ष्मयारेतःसंजग्मानोनिषिंचदितिरेतःसमृद्ध्याएवतंसनाराशंसंशंसतिप्रजावैनरोवाक्शंसःप्रजास्वेवतद्वाचंद
धातितस्मादिमाःप्रजावदंत्योजायंतेतंहैकेपुरस्ताच्छंसंतिपुरस्ताद्ध्येतनावागितिवदंतउपरिष्टादेकेउपरिष्टादायतनावा

नासुन्यंसरूपतांसलोकतामश्नुतेयएवंवेदयदेवपारिक्षिती३ः ॥ संवत्सरो रेक्षितंयत्सरोहीमाः सरोहीमाःप्रजाःपरिक्षियंतिसंवत्सरस्यैवसायुज्यंसरूपतांसलोकतामश्नुतेयए
वंवेद ॥ प्रमाहंशंसतियथावृषाकपिवापाकपंहिवृषाकपेस्वन्यायमेतितासुनन्यूंखयेन्नीवीवनर्दंत्सहितासांन्यूंखःकार
व्याः ॥ इतियदेवायत्किंचकल्याणंकर्मकुर्वंत्तत्कारव्याभिरवाप्नुवंस्तथैवैतद्यजमानोयत्किंचकल्याणंकर्मकुर्वंतितत्कार
व्याभिराप्नुवंतिताःप्रमाहंशंसतियथावृषाकपिवापाकपंहिवृषाकपेस्वन्यायमेतितासुनन्यूंखयेन्नीवीवनर्दंत्सहितासांन्यूं
खोदिशांकृप्तीःशंसतिदिशएवतत्कल्पयतिताःपंचशंसतिपंचवाइमादिशश्चतस्रस्तिरश्च्यएकोर्ध्वातासुनन्यूंखयेन्नैवैवच
निनर्दंनेदिमादिशोन्यूंखयानीतिताअर्धर्चशःशंसतिप्रतिष्ठायाएवंजनकल्पाःशंसतिप्रजावैजनकल्पादिशएवतत्कल्पयि
त्वातासुप्रजाःप्रतिष्ठापयतितासुनन्यूंखयेन्नैवचनिनर्दंनेदिमाःप्रजान्यूंखयानीतिताअर्धर्चशःशंसतिप्रतिष्ठायाएवेंद्रगा
थाःशंसतींद्रगाथाभिर्वैदेवाअसुरानभिगायाथैनानत्यायंस्तथैवैतद्यजमानोइंद्रगाथाभिरेवाप्रियंभ्रातृव्यमभिगायाथैन
मतियंतिताअर्धर्चशःशंसतिप्रतिष्ठायाएव ॥ ३२ ॥ ऐतशप्रलापंशंसत्यैतशोहवैमुनिरग्नेरायुर्ददर्शयज्ञस्यायातयाममि
तिहैकआहुःसोब्रवीत्पुत्रान्पुत्रकाअग्नेरायुरदर्शंतदभिलपिष्यामियत्किंचवदामितन्मेमापरिगातेतिसप्रत्यपद्यतैताअ

स्वलोकस्यप्रब्रूहीतितेहा । त्याअग्निमेवदद्गुस्सयःसुत्यांस्वर्गस्यलोकस्यददृशुस्तानेत्याब्रवीच्छ्वःसुत्यावःस्वर्गस्यलोकस्यप्र
ब्रूमइतितेहोचुरथवयंतुभ्यंसद्यःसुत्यांस्वर्गस्यलोकस्यप्रब्रूमस्त्वयैववयंहोत्राःस्वर्गलोकमेष्यामइतिसतथेत्युक्त्वाप्रत्युक्तः
पुनराजगामतेहोचुःप्रावोचा३ःइति ॥ प्रावोचमितिहोवाचाथोमेप्रतिप्रावोचन्निति नोहिनप्रत्यज्ञास्था३ःइति ॥ प्रति
वाअज्ञासमितिहोवाचयशसावाएषोभ्यैतिययार्त्विज्येनतंयःप्रतिरुंधेयशःसप्रतिरुंधेत्तस्मान्नप्रत्यरौत्सीतियदित्वस्मा
दपोङ्गिगांमैंयज्ञेनास्मादपोदियात् ॥ यदित्वयाज्यःस्वयमपोदितंतस्मात् ॥ ३४ ॥ तेहादित्यानंगिरसोयाजयंस्तेभ्यो
याजयद्भ्यइमांपृथिवींपूर्णांदक्षिणानामदुदुस्तानियंप्रतिगृहीतातपत्तान्यवृंजन्त्सासिंहीभूत्वाविजृंभंतीजनानचरत्तस्याः
शोचंत्याइमेप्रदराःप्रादीर्यंतयेस्याइमेप्रदराःसमेवहैवततःपुरातस्मादाहुर्ननिवृत्तदक्षिणांप्रतिगृह्णीयान्नेन्माशुचाविद्धा
शुचाविद्धादितियदित्वेनांप्रतिगृह्णीयादप्रियायैनांभ्रातृव्यायदद्यात्पराहैवभवत्यथयोसौतपति२ ॥ एषोश्वःश्वेतोरू
पंकृत्वाऽश्वाभिधान्यपिहितेनात्मनाप्रतिचक्रमइमंवोनयामइतिसएषदेवनीथोनूच्यतआदित्याहजरितरंगिरोभ्योदक्षि
णामनयन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यायन्निति तिनहितइमांप्रत्यायंस्तामुहजरितःप्रत्यायन्नितिप्रतिहितेमुमायैस्तांहजरितर्नप्रत्य
गृभ्णन्निति तिनहितइमांप्रत्यगृभ्णंस्तामुहजरितःप्रत्यगृभ्णन्नितिप्रतिहितेमुमगृभ्णोसहानेतमंनमिचेतनानींत्येषह्वाअह्नां

१ * [illegible]

विचेतयितॊ यज्ञानेतस्मिन्पुरोगवाम्इति दक्षिणा वै यज्ञानांपुरोगवी यथाह्वाइदमनोपुरोगवोरिष्यत्येवं हैवयज्ञोदक्षिणारि
ष्यतितस्मादाहुर्दातव्यैवयज्ञेदक्षिणाभवत्यप्यल्पिकाप्युतश्वेतआशुपत्वा ॥ उतोपद्याभिर्जविष्ठः ॥ उतेमाशुमानंपि
पर्ति ॥ आदित्यारुद्रावसवस्त्वेळते ॥ इदंराधःप्रतिगृभ्णीह्यंगिरइतिप्रतिग्रहमेवतद्राधसएच्छन्निदंराधोबृहत्पृथु ॥
देवादद्त्यावरं ॥ तद्वोअस्तुसुचेतनं ॥ युष्मेअस्तुदिवेदिवे ॥ प्रत्येवगृभायतेतिप्रत्येवैनमेतद्जग्रभैषैतंवाएतंदेवनी
थंनंमतिपदारमाहंयथानिविदंतस्योत्तमेनपदेनप्रणौतियथानिविदः ॥ ३५ ॥ भूतेच्छदःशंसतिभूतेच्छद्भिर्वैदेवा असु
रानुपायंतौतिग्रुद्धेनोतेरमायर्यातिषांवैदेवा असुराणांभूतेच्छद्भिरेवभूतंछादयित्वाथैनानत्यायंस्तथैवैतद्यजमानोभूते
च्छद्भिरेवाप्रियस्यभ्रातृव्यस्यभूतंछादयित्वाथैनमतियंतिता अर्धर्चंनःशंसतिप्रतिष्ठायाएवाऽहनस्याःशंसत्याहनस्याद्वैरे
तःसिच्यतेरेतसःप्रजाःप्रजायंतेप्रजातिमेवतद्दधातिताःदशशंसतिदशाक्षराविराळन्नंविराळन्नाद्रेतःसिच्यतेरेतसःप्रजाः
प्रजायंतेप्रजातिमेवतद्दधातितान्यूंखयत्यन्नंवैन्यूंखोन्नाद्रेतःसिच्यतेरेतसःप्रजाःप्रजायंतेप्रजातिमेवतद्दधातिदधिक्रा
व्णोअकारिषमितिदाधिक्रींशंसतिदेवपवित्रंवैदधिक्राइदंवाइदंव्याहनस्यांवाचमवादीत्तद्देवपवित्रेणवाचंपुनीतेमानुष्टु
भवतियाग्वा अनुष्टुप्तत्स्वेनच्छंदसावाचंपुनीतेसुतासोमधुमत्तमाइतिपावमानीःशंसतिदेवपवित्रंवैपावमान्यइदंवाइदं
व्याहनस्यांवाचमवादीत्तद्देवपवित्रेणवाचंपुनीतेता अनुष्टुभोभवंतिवाग्वा अनुष्टुप्तत्स्वेनैवच्छंदसावाचंपुनीतेऽवद्रप्सो

अंशुमतीमतिष्ठदित्यैंद्राबार्हस्पत्यंतृचंशंसतिविशोअदेवीरभ्याचरंतींबृहस्पतिनायुजेंद्रःससाहइत्यसुरविशंहवैदेवानांभ्यु दाचार्यआसीत्सइंद्रोबृहस्पतिनैवयुजाऽसुर्यंवर्णमभिदासंतमपाहंस्तथैवैतद्यजमानोइंद्राबृहस्पतिभ्यामेवयुजाऽसुर्यंवर्ण मभिदासंतमपघ्नंतेतदाहुःसंशंसेत्षष्ठेहा ३ न् ॥ नसंशंसे३तइति ॥ संशंसेदित्याहुःकथमन्येष्वहःसुसंशंसतिकथमत्रनसं शंसेदित्यथोखल्वाहुर्नैवसंशंसेत्स्वर्गोवैलोकःषष्ठमहरसमायीवैस्वर्गोलोकःकश्चिद्वैस्वर्गेलोकेसमेतीतिसयत्संशंसेत्समानं तत्कुर्यादथयन्नसंशंसती३॥ तत्स्वर्गस्यलोकस्यरूपंतस्मान्नसंशंसेद्यदेवनसंशंसती३ ॥ एतानिवाअत्रोक्थानिनाभानेदि ष्ठोवालखिल्यावृषाकपिरेवयामरुत्तसयत्संशंसेदपवसंएतपुकामंराध्नुयादिंद्रोवृषाकपिःसर्वाणिच्छंदांस्यैतशप्रलापस्तत्रस कामउपाप्नोत्यैंद्रेजागतेऽथेदमैंद्राबार्हस्पत्यंसूक्तमैंद्राबार्हस्पत्यापरिधानीयातस्मान्नसंशंसेन्नसंशंसेत ॥ ३६ ॥ इतिपं चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इतिपष्ठपंचिकासमाप्ता ॥

॥ अथसप्तमपंचिकाप्रारंभः ॥

नगाडुवं नाहिताग्निरनवेक्ष्य विनेत्कथमन्यस्तु स्यादिति निर्ननंयाजयेदित्याहुरनभिमासोहिवत्संभवतीति तदाहुर्यआ
हिताग्निर्यदि [illegible] नाध्याहविःषु यो विवेनेकानत्र प्रायश्चित्तिरिति लन्त्रेवेनान्वनुपर्यादध्याद्यथामर्वाणिमंदह्येरे
[illegible] नत्र प्रायश्चित्तिरित्तदाहुर्यं नाहिताग्निरग्नस्तं प्रहविःषु विवेनेकानत्र प्रायश्चित्तिरिरिति याम्यएवतानिदेवताभ्योहवींषिगृ
[illegible] नाध्याहर्यावैनान्वाहृत्यनीयेनवहुति जुहुयान्मानत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्य आहिताग्निः प्रवसन्म्रियेतकथ
मस्याग्निहोत्रं [illegible] विवान्वत्स्यात्सयत्र प्रयताजुहुयादन्यादिवैतदग्निहोत्रंयत्स्तेत
[illegible] नाहरेवं यम्ये नान अम्भानजुहुतइध्मरस्मानरीराणामाहर्तोरिति यदिशरीराणिनवि
[illegible] नकल्पनाम्नायानिति पांसुकान्कामिवकृत्यानिम्नमानाहृत्यं कुर्युरथैनान्छरीरैराहृतैः संस्पर्शोद्धाम
[illegible] शरीरैनांसि चोत्तिष्ठे तानैनांतुनिरस्तुपरिदध्यात्मातत्र प्रायश्चित्तिः ॥ २ ॥
तदाहुर्यस्याहिताग्नेरुपवसथे [illegible] नोवाविवेनकानत्र प्रायश्चित्तिरिति नानभिमंत्रयेतयस्मात्भीषानिषीदसिततोनोअभयं
कृधि ॥ [illegible] पयानिनासुपासर्वैतुदस्यादेव्यादितिरातुर्यन्नस्ताथ्यात् ॥ इंद्राय कृण्वती
भागंमित्राय वरुणाय च स्वाहा स्वामृचमित्रपुत्रं चांसगृह्णीयादथैनाब्राह्मणाय दद्यात्मातत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्या
ग्निहोत्र्युपावसृष्टादुह्यमाना [illegible] नेकानत्र प्रायश्चित्तिरिति पन्नायांहयाएवायजमानस्यमतिस्यायवायदस्यतैतामनसम्प्याद

विष्यंदतेवाकातत्रप्रायश्चित्तिरितिंतदद्भिरुपनिनयेच्छांत्यैशांतिर्वाआपोऽथैनद्दक्षिणेनपाणिनाभिमृश्यजपतिदिवंतृती
यंदेवान्यज्ञोगात्ततोमाद्रविणमाष्टांतरिक्षंतृतीयंपितृन्यज्ञोगात्ततोमाद्रविणमाष्टपृथिवींतृतीयंमनुष्यान्यज्ञोगात्ततोमाद्र
विणमाष्टयत्रांगेजमास्कभितारजांसीतिविष्णुवारुणीमृचंजपतिविष्णुर्वैयज्ञस्यदुरिष्टंपातिवरुणःस्विष्टंतयोरुभयोरेत्रशां
त्यैमातत्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याग्निहोत्रमधिश्रितंप्राङुदायन्स्खलतेवापिवाभ्रंशतेकातत्रप्रायश्चित्तिरितिमयद्युपनिव
र्तयेत्स्वर्गाल्लोकाद्यजमानमावर्तयेदथैशास्माउपविष्टायैतमग्निहोत्रपरीशेषमाहरेयुस्तस्ययथोन्नीतीस्यात्तथाजुहुयात्सातत्र
प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यद्यदिस्रुग्भिद्येतकातत्रप्रायश्चित्तिरित्यन्यांस्रुचमाहृत्यजुहुयादथैनांस्रुचंभिन्नामाहवनीयेऽभ्यादध्या
त्प्राग्दंडांप्रत्यक्पुष्करांसातत्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याहवनीयेहाग्निर्विद्येताथगार्हपत्यउपशाम्येत्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिं
यदिप्रांचमुद्धरेदायतनाच्च्यवेतयत्प्रत्यंचमसुरवद्यज्ञंतन्वीतयन्मंथेद्भ्रातृव्यंयजमानस्यजनयेद्यदनुगमयेत्प्राणोयजमानं
जह्यात्सर्वमेवैनंसहभस्मानंसमोप्यगार्हपत्यायतनेनिधायाऽथप्रांचमाहवनीयमुद्धरेत्सातत्रप्रायश्चित्तिः ॥५॥ तदाहुर्य
स्याग्नयग्निमुद्धरेयुःकातत्रप्रायश्चित्तिरितिसयद्यनुपश्येदुद्धृत्यपूर्वमपरंनिदध्याद्यद्यनानुपश्येत्सोग्नयेग्निवतेष्टाकपालंपु
रोळाशंनिर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येअग्निनाग्निःसमिध्यतेत्वंह्यग्नेअग्निनेत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेग्निवतेस्वाहेतिसात
त्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्यगार्हपत्याहवनीयौमिथःसंसृज्येयातांकातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोग्नयेवीतयेऽष्टाकपालंपुरोळाशं

निर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येअग्नआयाहिवीतयेयोअग्निंदेववीतयइत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेवीतयेस्वाहेतिसातत्रप्रा
यश्चित्तिस्तदाहुर्यस्यसर्वएवाग्नयोमिथःसंसृज्येरन्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेविविचयेऽष्टाकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्तस्य
याज्यानुवाक्येस्वर्णवस्तोरुपसामरोचित्वामग्नेमानुषीरीळतेविशइत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेविविचयेस्वाहेतिसात
त्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याग्नयोन्यैरग्निभिःसंसृज्येरन्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेक्षामवतेऽष्टाकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्तस्य
याज्यानुवाक्येअक्रंददग्निःस्तनयन्निवद्यौरधायथानःपितरःपरासइत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेक्षामवतेस्वाहेतिसा
तत्रप्रायश्चित्तिः ॥ ६ ॥ तदाहुर्यस्याग्नयोग्राम्येणाग्निनासंदह्येरन्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेसंवर्गायाष्टाकपालंपुरो
ळाशंनिर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येकुवित्सुनोगविष्टयेमानोअस्मिन्महाधनइत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेसंवर्गायस्वाहे
तिसातत्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याग्नयोदिव्येनाग्निनासंसृज्येरन्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेप्सुमतेऽष्टाकपालंपुरोळाशं
निर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येअप्स्वग्नेसधिष्टवमयोदधेमेधिरःपूतदक्षइत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेप्सुमतेस्वाहेतिसात
त्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याग्नयःशवाग्निनासंसृज्येरन्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेशुचयेऽष्टाकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्तस्य
याज्यानुवाक्येअग्निःशुचिव्रततमउदग्नेशुचयस्तवेत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेशुचयेस्वाहेतिसातत्रप्रायश्चित्तिस्तदा
हुर्यस्याग्नय आरण्येनाग्निनासंदह्येरन्कातत्रप्रायश्चित्तिरिति...

थित्तिलदाहुर्यआहिताग्निर्यदिकपालंनश्येत्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽश्विभ्यांद्विकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्तस्ययाज्यानुवा
क्येअश्विनावर्तिरस्मदागोमतानासत्यारथेनेत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादश्विभ्यांस्वाहेतिसातत्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यआ
हिताग्निर्यदिपवित्रंनश्येत्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेपवित्रवतेऽष्टाकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येपवित्रंतेवि
ततंब्रह्मणस्पतेतपोष्पवित्रंविततंदिवस्पदइत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेपवित्रवतेस्वाहेतिसातत्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्य
आहिताग्निर्यदिहिरण्यंनश्येत्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेहिरण्यवतेऽष्टाकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येहिर
ण्यकेशोरजसोविसारेआहिर्धुनिर्वातइवध्रजीमानितिसुपर्णाअमिनंतएवैरित्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेहिरण्यवतेस्वाहेतिसातत्रप्रायश्चित्तिस्त
दाहुर्यआहिताग्निर्यदिस्नातस्नातोऽग्निहोत्रंजुहुयात्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेवरुणायाष्टाकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्तस्य
याज्यानुवाक्येत्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वान्सत्वंनोअग्नेऽवमोभवोतीत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेवरुणायस्वाहेतिसातत्र
प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यआहिताग्निर्यदिसूतकान्नंप्राश्नीयात्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेतंतुमतेऽष्टाकपालंपुरोळाशंनिर्वपेत्त
स्ययाज्यानुवाक्येतंतुंतन्वन्रजसोभानुमन्विह्यक्षानहोनह्यतनोतसोम्याइत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेतंतुमतेस्वाहेति
सातत्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यआहिताग्निर्जीवमृतनन्दंशृणुयात्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोऽग्नयेसुरभिमतेऽष्टाकपालंपुरोळाशंनि
र्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येअग्निर्होता...

[अथवेत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेसुरभिम

तस्मादेतेनाप्यनाहिताग्निर्निर्मन्थ्याहुराहिताग्निर्यस्य भार्या गार्हपत्ये मा जनयेत्कालं प्रमाय अग्निरिति रिरिक्ति योऽप्ययं मन्यते त्रयो
ऽग्नयः प्रगृह्णानानि त्रेताग्निना यजमानस्याहिताग्नेर्जरा इयं च परमा अहेवेत्याहुतिं गार्हपत्ये जुहुयादग्नये मरु
त्वतेऽत्याहितानाग्नयः प्रागग्निर्निर्मन्थ्याहुरपत्नीकोऽप्यग्निहोत्रमाहरे३त् ॥ नाहरे३दिति ॥ आहरेदित्याहुर्यदि नाहरेदनद्धा
पुरुषः ... दर्शनं देवा पितरो मनुष्या इति तस्मादपत्नीकोऽप्यग्निहोत्रमाहरेत्तदेषाभियज्ञगाथा गीयते ॥ यज्ञे
... ॥ मातापितृभ्यामनृणार्थं यजेतेति वचनाच्छ्रुतिरिति तस्मात्सोम्यं याजयेत् ॥ ९ ॥
तदाहुर्यस्यापत्नीकोऽग्निहोत्रं कथमस्य जुहोति निर्दिष्टं मृतपत्नीनष्टा वाग्निहोत्रे कथमग्निहोत्रं जुहोतीति पुत्रान्पौत्रान्नप्तॄनित्याहुर
स्मिँल्लोकेऽमुष्मिन्नास्मिन्हि कथं स्वर्गं लोकं स्वर्गं कमारोहत्यमुष्मिन्नो कस्य संततिं धारयति यस्यापत्नीकं च तस्माद
पत्नीकश्चाग्निं कृत्वा यस्यापत्नीकोऽग्निहोत्रं कथमग्निहोत्रं जुहोतीति श्रद्धापत्नी सत्यं यजमानः श्रद्धा सत्यं तदित्युत्तमं मिथुनं श्रद्धया
सत्येन मिथुनेन स्वर्गांल्लोकाञ्जयतीति ॥ १० ॥ तदाहुर्यद्दर्शपूर्णमासयोरुपवसति न ह्वा अव्रतस्य देवा हविरश्नन्ति तस्मा
दुपवसत्युत मे देवा हविरश्नीयुरिति पूर्वां पौर्णमासीमुपवसेदिति पैङ्ग्यमुत्तरामिति कौषीतकं या पूर्वा पौर्णमासी सानुमतिर्यो
त्तरा सा राका या पूर्वामावास्या सा सिनीवाली योत्तरा सा कुहूर्यां पर्यस्तमियादभ्युदियादिति सा तिथिः पूर्वां पौर्णमासीमुपव

१ 'समृत्पार्णीति' इतिभाष्ये । मनुष्यानतिथीनशितिरर्थः ।

यायंतमिंद्रः पुरुषरूपेणपर्येत्योवाच ॥ नानाश्रांतायश्रीरस्तीतिरोहितशुश्रुम ॥ पापोनृषद्वरोजनइंद्रइच्चरतःसखाचरै वेतिचरैवेतिवैमाब्राह्मणोवोचदितिह ॥ द्वितीयंसंवत्सरमरण्येचचारसोरण्याद्ग्राममेयायंतमिंद्रः पुरुषरूपेणपर्येत्योवा च ॥ पुष्पिण्यौचरतोजंघेभूष्णुरात्माफलग्रहिः ॥ शेरेस्यसर्वेपाप्मानःश्रमेणप्रपथेहताश्चरैवेतिचरैवेतिवैमाब्राह्मणोवो चदितिह ॥ तृतीयंसंवत्सरमरण्येचचारसोरण्याद्ग्राममेयायंतमिंद्रः पुरुषरूपेणपर्येत्योवाच ॥ आस्तेभगआसीनस्यो र्ध्वंस्तिष्ठतितिष्ठतः ॥ शेतेनिपद्यमानस्यचरातिचरतोभगश्चरैवेतिचरैवेतिवैमाब्राह्मणोवोचदितिह ॥ चतुर्थंसंवत्सरम रण्येचचारसोरण्याद्ग्राममेयायंतमिंद्रः पुरुषरूपेणपर्येत्योवाच ॥ कलिःशयानोभवतिसंजिहानस्तुद्वापरः ॥ उत्तिष्ठंस्त्रे ताभवतिकृतंसंपद्यतेचरंश्चरैवेतिचरैवेतिवैमाब्राह्मणोवोचदितिह ॥ पंचमंसंवत्सरमरण्येचचारसोरण्याद्ग्राममेयायंत मिंद्रः पुरुषरूपेणपर्येत्योवाच ॥ चरन्वैमधुविंदतिचरन्स्वादुमुदुंबरं ॥ सूर्यस्यपश्यश्रेमाणंयोनतंद्रयतेचरंश्चरैवेतिचरै वेतिवैमाब्राह्मणोवोचदितिह ॥ षष्ठंसंवत्सरमरण्येचचारसोजीगर्तंसौयवसिमृषिमशनयापरीतमरण्यउपेयायतस्यहत्र यःपुत्रा आसुःशुनःपुच्छःशुनःशेपःशुनोलांगूलइतितंहोवाचऋषेहंतेशतंददाम्यहमेषामेकेनात्मानंनिष्क्रीणाइतिसज्येष्ठं पुत्रंनिगृह्णानउवाचनन्विममितिनोएवेममितिकनिष्ठंमातातौहमध्यमेसंपादयांचक्रतुःशुनःशेपेतस्यहशतंदत्वासतमा दायसोरण्याद्ग्राममेयायसपितरमेत्योवाचततहंताहमनेनात्मानंनिष्क्रीणाइतिसवरुणंराजानमुपससारानेनत्वायजाइ

यामतीयायनमश्र्वंदिंद्रइतितमिंद्रउवाचाश्विनौनुस्तुह्यथत्वोत्स्रक्ष्यामइतिसोश्विनौतुष्टावातउत्तरेणतृचेनतमश्विनाऊचतुरुषसंनुस्तुह्यथत्वोत्स्रक्ष्यामइतिसउषसंतुष्टावातउत्तरेणतृचेनतस्यहस्मर्च्यृच्युक्तायांविपाशोमुमुचेकनीयऐक्ष्वाकस्योदरंभवत्युत्तमस्यामेवर्च्युक्तायांविपाशोमुमुचेऽगदऐक्ष्वाकआस ॥ १६ ॥ तमृत्विजऊचुस्त्वमेवनोस्याह्नःसंस्थामधिगच्छेत्यथहतंशुनःशेपोंजःसवंददर्शतमेताभिश्चतसृभिरभिगुणायच्चिद्धित्वंगृहेगृहइत्यथैनंद्रोणकलशमभ्यवनिनायाच्छिष्टंचम्वोर्भरेत्येतयर्चाथहास्मिन्नन्वारब्धेपूर्वाभिश्चतसृभिःसस्वाहाकाराभिर्जुहवांचकाराथैनमवभृथमभ्यवनिनायत्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वानित्येताभ्यामथैनमत ऊर्ध्वमग्निमाहवनीयमुपस्थापयांचकारशुनश्चिच्छेपंनिदितंसहस्रादित्यथहशुनःशेपोविश्वामित्रस्यांकमाससादसहोवाचाजीगर्तःसौयवसिर्ऋषेपुनर्मेपुत्रंदेहीतिनेतिहोवाचविश्वामित्रोदेवावाइमंमह्यमरासतेतिसहदेवरातोवैश्वामित्रआसतस्यैतेकापिलेयबाभ्रवाःसहोवाचाजीगर्तःसौयवसिस्त्वंवेहिविह्वयावहाइतिसहोवाचाजीगर्तःसौयवसिरांगिरसोजन्मनास्याजीगर्तिःश्रुतःकविः ॥ ऋषेपैतामहात्तंतोमापगाःपुनरेहिमामितिसहोवाचशुनःशेपोऽदर्शुस्त्वाशासहस्तंनयच्छूद्रेष्वलप्सत ॥ गवांत्रीणिशतानित्वमवृणीथामदंगिरइतिसहोवाचाजीगर्तःसौयवसिस्तद्वैमातातपतिपापंकर्ममयाकृतं ॥ तदहंनिह्नवेतुभ्यंप्रतियंतुशतागवामितिसहोवाचशुनःशेपोयःसकृत्पापकंकुर्यात्कुर्यादेनत्ततोपरं ॥ नापागाःशौद्रान्न्यायादसंधेयंत्वयाकृतमित्यसंधेयमितिहविश्वामित्रउपपपादसहोवाच

यतते ॥ १९ ॥ अथातो देवयजनस्यैव याञ्चां यस्तदाहुर्यद्ब्राह्मणो राजन्यो वैश्यो दीक्षिष्यमाणः क्षत्रियं देवयजनं याचाति किं क्षत्रियो याचेदिति देवं क्षत्रं याचेदित्याहुरादित्यो वै देवं क्षत्रमादित्य एषां भूतानामधिपतिः स यदहर्दीक्षिष्यमाणो भवति तदहः पूर्वाह्ण एवोद्यन्तमादित्यमुपतिष्ठेतेदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं ॥ देव सवितर्देवयजनं मे देहि देवयज्याया इति देवयजनं याचति स यत्तत्र याचित उत्तरां समर्पत्योंतथा ददामीति ह यतदाहतस्य ह न काचन रिष्टिर्भवति देवेन सवित्रा प्रसूतस्योत्तरोत्तरिणीं ह श्रियमश्नुतेऽश्नुते ह प्रजानामैश्वर्यमाधिपत्यं य एवमुपस्थाय याचित्वा देवयजनमध्यवसाय दीक्षते क्षत्रियः सन् ॥२०॥ अथात इष्टापूर्तस्यापरिज्यानिः क्षत्रियस्य यजमानस्य स पुरस्ताद्दीक्षाया आहुतिं जुहुयाच्चतुर्गृहीतमाज्यमाहवनीय इष्टापूर्तस्यापरिज्यान्यै पुनर्न इन्द्रो मघवा ददातु ॥ ब्रह्म पुनरिष्टं पूर्तं दात्स्वाहेत्यथानूबन्ध्यायै समिष्टयजुषामुपरिष्टात्पुनर्नो अग्निर्जातवेदा ददातु ॥ क्षत्रं पुनरिष्टं पूर्तं दात्स्वाहेति सैषेष्टापूर्तस्यापरिज्यानिः क्षत्रियस्य यजमानस्य यदेते आहुती तस्मादेते होतव्ये ॥ २१ ॥ तदु हस्माह सौजात आराळ्हिरजीतपुनर्वण्यं वा एतद्यदेते आहुती इति यथा ह कामयेत तथैते कुर्याद्य इतोनुनाननं कुर्यादितीमे त्वेव जुहुयाद्ब्रह्म प्रपद्ये ब्रह्मा मा क्षत्राद्गोपायतु ब्रह्मणे स्वाहेति तत्तदिति[१] ॥ ब्रह्म वा एष प्रपद्यते यो यज्ञं प्रपद्यते ब्रह्म वै यज्ञो यज्ञादु ह वा एष पुनर्जायते यो दीक्षते तं ब्रह्म प्रपन्नं क्षत्रं न परिजिनाति ब्रह्मा मा क्षत्राद्गोपायत्वित्याह यथैनं ब्रह्म क्ष

[१] ' यान्नन्ननादु' ' ॰ततमाप्नवातः ।

न्यग्रोधस्यावरोधांश्च फलानि चौदुम्बराण्याश्वत्थानि प्लाक्षाण्यभिषुणुयात्तानि भक्षयेत्सोऽस्य स्वो भक्षो यतो वा अ
धि देवा यज्ञेनेष्ट्वा स्वर्गं लोकमायंस्तत्रैतांश्चमसान्न्युब्जंस्ते न्यग्रोधा अभवन्न्युब्जा इति हाप्येनानेतर्ह्याचक्षते कुरुक्षेत्रे ते ह प्रथम
जा न्यग्रोधानां तेभ्यो हान्येऽधिजातास्ते यन्न्यञ्चोऽरोहंस्तस्मान्न्यङ् रोहति न्यग्रोहो न्यग्रोहो वै नामैतं न्यग्रोहं सन्तं न्यग्रोध इत्याच
क्षते परोक्षेण परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥ ३० ॥ तेषां यश्चमसानां रसोऽवाङैत्तेऽवरोधा अभवन्नथ य ऊर्ध्वस्तानि फलान्येष ह वा
क्षत्रियः स्वाद्भक्षान्नैति यो न्यग्रोधस्यावरोधांश्च फलानि च भक्षयत्युपाह परोक्षेणैव सोमपीथमाप्नोति नास्य प्रत्यक्षं भक्षितो भव
ति परोक्षमिव ह वा एष सोमो राजा यन्न्यग्रोधः परोक्षमिव ब्रह्मणो रूपमुपनिगच्छति यत्क्षत्रियः पुरोधयैव दीक्षयैव प्रवरेणैव
क्षत्रं वा एतद्वनस्पतीनां यन्न्यग्रोधः क्षत्रं राजन्यो नितत इव हीह क्षत्रियो राष्ट्रे वसन्भवति प्रतिष्ठित इव नितत इव न्यग्रोधोऽवरो
धैर्भूम्यां प्रतिष्ठित इव तद्यत्क्षत्रियो यजमानो न्यग्रोधस्यावरोधांश्च फलानि च भक्षयत्यात्मन्येव तत्क्षत्रं वनस्पतीनां प्रतिष्ठाप
यति क्षत्र आत्मानं क्षत्र इव वा आत्मनि क्षत्रं वनस्पतीनां प्रतिष्ठापयति न्यग्रोध इवावरोधैर्भूम्यां प्रतिराष्ट्रे तिष्ठत्युग्रं हास्य राष्ट्रम
व्यथ्यं भवति य एवमेतं भक्षं भक्षयति क्षत्रियो यजमानः ॥ ३१ ॥ अथ यदौदुम्बराण्यूर्जो वा एषोऽन्नाद्याद्वनस्पतिरजायत य
दुदुम्बरो भौज्यं वा एतद्वनस्पतीनामूर्जमेवास्मिंस्तदन्नाद्यं भौज्यं च वनस्पतीनां क्षत्रे दधात्यथ यदाश्वत्थानि तेजसो वा एष वन

स्पतिरजायतयदश्वत्थः२ साम्राज्यंवाएतद्वनस्पतीनांतेजएवास्मिंस्तत्साम्राज्यंचवनस्पतीनांक्षत्रेदधात्यथयत्प्लाक्षाणियश सोवाएषवनस्पतिरजायतयत्प्लक्षःस्वाराज्यंचहवाएतद्वैराज्यंचवनस्पतीनांयशएवास्मिंस्तत्स्वाराज्यवैराज्येचवनस्पती नांक्षत्रेदधात्येतान्यस्यपुरस्तादुपक्लृप्तानिभवंत्यथसोमंराजानंक्रीणंतितेराज्ञएवावृतोपवसथात्प्रतिवेशैश्चरंत्यथौपवसथ्य महरेतान्यध्वर्युःपुरस्तादुपकल्पयेताधिषवणंचर्माधिषवणेफलकेद्रोणकलशंदशापवित्रमद्रीन्पूतभृतंचाधवनीयंचस्था लीमुदंचनंचमसंचनयदेतद्राजानंप्रातरभिषुण्वंतितदेनानिद्वेधाविगृह्णीयादभ्यन्यानिसुनुयान्माध्यंदिनायान्यानिपरि शिंष्यात् ॥ ३२ ॥ तयत्रैतांश्चमसानुन्नयेयुस्तदेतंयजमानचमसमुन्नयेत्तस्मिन्द्वेदर्भतरुणकेप्रास्तेस्यातांतयोर्वषट्कृते तःपरिधिपूर्वंप्रास्येद्दधिक्राव्णोअकारिषमित्येतयर्चासस्वाहाकारयानुवषट्कृतेपरमादधिक्राःशवसापंचकृष्टीरितितद्य त्रैतांश्चमसानाहरेयुस्तदेतंयजमानचमसमाहरेत्तान्यत्रोद्गृह्णीयुस्तदेनमुपोद्गृह्णीयात्तद्यदेळांहोतोपह्वयेतयदाचमसंभक्षये दथैनमेतयाभक्षयेद्यदत्रशिष्टंरसिनःसुतस्ययदिंद्रोअपिबच्छचीभिः ॥ इदंतदस्यमनसाशिवेनसोमंराजानमिहभक्षया मीतिनिवोह्याअस्माएवावानस्पत्यःशिवेनमनसाभक्षितोभवत्यरमुंमहास्यराष्ट्रमव्यथ्यंभवतियएवमेतंभक्षंभक्षयतिक्षत्रि

१ ' यत्तोपक्षमा ' ... पाठः । औपवसथ्यादिनात्पूर्वमितिनिघर्थः ।

योयजमानःशंनएधिहृदेपीतःप्रणआयुर्जीवसेसोमतारीरित्यात्मनःप्रत्यभिमर्शईश्वरोहवाएषोप्रत्यभिमृष्टोमनुष्यस्या
युःप्रत्यवहर्तोरनर्हन्माभक्षयतीतितद्यदेतेनात्मानमभिमृशत्यायुरेवतत्प्रतिरतआप्यायस्वसमेतुतेसंतेपयांसिसमुयंतुवा
जाइतिचमसमाप्याययत्यभिरूपाभ्यांयद्यज्ञेभिरूपंतत्समृद्धम् ॥ ३३ ॥ तद्यत्रैतांश्चमसान्सादयेयुस्तदेतंयजमानच
मसंसादयेत्तान्यत्रप्रकंपयेयुस्तदेनमनुप्रकंपयेदथैनमाहृतंभक्षयेन्नराशंसपीतस्यदेवसोमतेमतिविदऊमैःपितृभिर्भक्षित
स्यभक्षयामीतिप्रातःसवनेनाराशंसोभक्षऊर्वैरितिमाध्यंदिनेकाव्यैरितितृतीयसवनेऊमावैपितरःप्रातःसवनेऊर्वामाध्यं
दिनेकाव्यास्तृतीयसवनेतदेतत्पितॄनेवामृतान्सवनभाजःकरोतिसर्वोहवैसोमपइतिहस्माहप्रियव्रतःसोमापोयःकश्चस
वनभागित्यमृताहवाअस्यपितरःसवनभाजोभवंत्युपेहास्यराष्ट्रमव्यथ्यंभवतियएवमेतंभक्षंभक्षयतिक्षत्रियोयजमानः
समानआत्मनःप्रत्यभिमर्शःसमानमाप्यायनंचमसस्यप्रातःसवनस्यैवावृताप्रातःसवनेचरेयुर्माध्यंदिनस्यमाध्यंदिनेतृती
यसवनस्यतृतीयसवनेतमेतंभक्षंप्रोवाचरामोमार्गवेयोविश्वंतरायसौषद्मनायतस्मिन्होवाचप्रोक्तेसहस्रमुहब्राह्मणतु
भ्यंदद्मःसश्यापर्णउमेयज्ञइत्येतमुहैवप्रोवाचतुरःकावषेयोजनमेजयायपारिक्षितायैतमुहैवप्रोचतुःपर्वतनारदौसोमका
यसाहदेव्यायसहदेवायसार्ञ्जयायबभ्रवेदैवावृधायभीमायवैदर्भायनग्नजितेगांधारायैतमुहैवप्रोवाचाग्निःसनश्रुताया
रिंदमायक्रतुविदेजानकयएतमुहैवप्रोवाचवसिष्ठःसुदासेपैजवनायतेहतेसर्वएवमहज्जग्मुरेतंभक्षंभक्षयित्वासर्वेहैवमहा

मः ॥ हरिः ॐ ॥ अथातःस्तुतशस्त्रयोरेवैकाहिकंप्रातःसवनमैकाहिकंतृतीयसवनमेतेवैशांतेक्लृप्तेप्रात
ष्ठितेगपनंयदेकाहिकेनात्यक्रस्थंप्रतिष्ठित्याअप्रच्युत्याउक्तोमाध्यंदिनःपवमानोयउभयसाम्नोबृहत्पृष्ठस्योभेहिसामनी
क्रियेतेआत्वारथंयथोतयइदंवसोसुतमंधइतिराथंतरीप्रतिपद्राथंतरोनुचरःपवमानोक्थंवाएतद्यन्मरुत्वतीयंपवमाने
वाअत्ररथंतरंकुर्वंतिबृहत्पृष्ठंसर्वायधतायैतदिदंरथंतरंस्तुतमाभ्यांप्रतिपदनुचराभ्यामनुशंसत्यथोब्रह्मवैरथंतरंक्षत्रंबृह
द्ब्रह्मखलुवैक्षत्रात्पूर्वंब्रह्मपुरस्तान्मउग्रंराष्ट्रमव्यथ्यमसादित्यथान्नंवैरथंतरमन्नमेवास्मैतत्पुरस्तात्कल्पयत्यथेयंवैपृथिवीर
थंतरमियंखलुवैप्रतिष्ठाप्रतिष्ठामेवास्मैतत्पुरस्तात्कल्पयतिसमानइंद्रनिहवोविभक्तःसोह्वामुद्धान्ब्राह्मणस्पत्यउभयसा
म्नोरूपमुभेहिसामनीक्रियेतेसमान्योधाय्याअविभक्तास्ताअह्नामैकाहिकोमरुत्वतीयःप्रगाथः ॥ १ ॥ जनिष्ठाउग्रःसहसे
तुरायेतिसूक्तमुग्रवत्सहस्वत्तत्क्षत्रस्यरूपमंद्रओजिष्ठइत्योजस्वत्तत्क्षत्रस्यरूपंबहुलाभिमानइत्यभिवदभिभूत्यैरूपंतदेका
दशर्चंभवत्येकादशाक्षरावैत्रिष्टुप्त्रैष्टुभोवैराजन्यओजोवाइंद्रियंवीर्यंत्रिष्टुबोजःक्षत्रंवीर्यंराजन्यस्तदेनमोजसाक्षत्रेणवी
र्येणसमर्धयतितद्गौरिवीतंभवत्येतद्वैमरुत्वतीयंसमृद्धंयद्गौरिवीतंतस्योक्तंब्राह्मणंत्वामिद्धिहवामहइतिबृहत्पृष्ठंभवतिक्ष
त्रंवैबृहत्क्षत्रेणैवतत्क्षत्रंसमर्धयत्यथोक्षत्रंवैबृहदात्मायजमानस्यनिष्केवल्यंतद्यद्बृहत्पृष्ठंभवतिक्षत्रंवैबृहत्क्षत्रेणैवैनंतत्सम
र्धयत्यभिरथंतरनोनुमइतिरथंतरमनुरू

अ. पं.
अ. १